

Редакцияның мекен жайы:
Астана қаласы, Кенесары көшесі, 40
«7 континент» БО, 15 қабат

Журнал ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің
есебіне қойылған. 2009 жылғы 20 ақпандағы
№ 9909- Жеке есепке қою туралы куәлік.
Жазылу индексі-75289

Республикалық оқу-әдістемелік журнал
Республиканский учебно-методический журнал

Қарағанды облысы білім басқармасының Қарағанды
қаласы білім бөлімінің «№ 2 оқушылар сарайы» КММ

№ 11(5) 2024 жылғы желтоқсан

Қосымша білім және тәрбие

Оқушылар сарайы - баланың қосымша даму кеңестігі Алтынбекова Ш.Д.	3
Ғылыми-әдістемелік қызмет: үш жылдық қорытынды Алдабергенова А.С.	6
Қосымша білім беру ұйымында электронды құжаттардың тиімділігі мен мүмкіндіктері Есмагамбетова К.С.	10
Қосымша білім берудегі балалардың құндылықтарын арттыру Баданова А.Б.	12
Оқушының ғылыми-зерттеу іс-әрекетін ұйымдастыру Есмагамбетова К.С.	14
Қосымша білім беру мекемесінде психологтің рөлі мен өзектілігі Әбдірахман Л.С.	17
Қазақтың ұлттық ойындарының спорт түрлеріне айналуы А.Ж.Исабекова, Б.Ш.Мақұлбаев.	19
Тоғызқұмалақ – ақыл-ой ойыны А.Т.Махамбетчин, Е.С.Кәріғұл.	22
Коррекционно-оздоровительная гимнастика в сфере дополнительного образования как одно из средств профилактики при нарушении осанки и плоскостопия Утебаев Е.Ж., Марченко А.А.	24
Использование икт на уроках английского языка при изучении темы «Путешествие и туризм» Сатымбаева Г.А.	27
IT Music: интеграция музыки и информационных технологий в дополнительном образовании Манакбаев А.Н.	30
Методика организации массовых мероприятий в учреждениях дополнительного образования Белоног О.С.	31
Қосымша білім беру ұйымдарындағы зерттеу жұмыстары Амансарина Г.О.	35
Ел болашағы – білімді ұрпақ Коньсбаев Д.Б., Тоғамбекова А.С.	37
Использование stem технологии при изучении темы «Электрическое поле. Электрический ток. Электрические цепи» Омарова Э.К.	41
Формирование познавательного к изучению химии с помощью химического эксперимента Хамитхожаева А.С.	42
Үйірме сабақтарында lesson study әдісті пайдалану Ыбырай Н.Ш.	47
Өнерлі халық – Өміршең халық Бозтаева И.М.	51
Совместная творческая деятельность с родителями и детьми в дополнительном образовании Ахметова Э.П.	52
Бала жанұя бірлігі – жан – жақты дамытудың бірден – бір құралы Ахмет Г.Т., Сабыржанқызы Г.	57
Қосымша білім беру ұйымдарында мектепке дейінгі бала тәрбиесі баршаға ортақ Айтбекова А., Абдрашитова Г.Е.	59
Эффективность обучения детей через игру Бесимова З.К., Абишева Д.Т.	63
Қазақтың ұлттық құндылықтарын балаларға ерте жастан дарыту Бекетбаева В.Р., Сағат А.С.	67
Ертегі тыңдау арқылы балаларды мазмұнын айтуға және суретке қарап әңгімелеуге дағдыландыру Каюпова К.Н., Дюсембекова А.Е.	71

Қосымша білім беру – жеке тұлғаның шығармашылық және зияткерлік ресурсы ретінде
Алькеева О.Р., Мұқыжан Г.Б......74

Меншік иесі – Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің «Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК (Астана қаласы)

Редакциялық кеңес:
Шер Р.П., редакциялық кеңестің төрағасы, ҚР ОАМ РҚББООО директоры
Гончаров А.С., «Қалалық техникалық шығармашылық орталығы» ММ қосымша білім беру педагогі, «Радио және робот техникасы» үйірмесінің жетекшісі.
Мажитов М.К., Қарағанды қаласы ЮНЕСКО Клубы №2 Өнер мектебінің директоры.
Ерубаева А.Ж., Павлодар қаласы, М.М. Катаев атындағы Оқушылар сарайының директоры.
Оразова Т.Б., ЮНЕСКО клубы Балалар көркемсурет мектебінің директоры, Шымкент қаласы.
Сенгалиев О.Т., Ақтөбе қаласы Жас натуралистер станциясының директоры.

Шығарумен жұмыс жасағандар:
Бас редактор –Атажанова Л. А.
Жауапты редактор – Сарсекеева Г. С.
Дизайн – Хұрмет К. Х.

Редакцияның мекен-жайы: Астана қаласы, Кенесары к-сі, 40, «7 континент» БО, 15-қабат.
Тел.: 8 (7172) 64-75-88, e-mail: kosymsha20@bk.ru
Журнал ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің есебіне қойылған.
2009 жылғы 20 ақпандағы № 9909-Ж есепке қою туралы куәлік.
Жазылу индексі – 75289.

Редакция материалдардағы ақпарат үшін жауап бермейді. Редакцияның пікірі автордың пікірімен әрдайым сәйкес келмейді. Қолжазбалар рецензияланбайды және қайтарылмайды.

Редакция мақалаларды, әдістемелік әзірлемелерді қысқартуға, редакциялауға және қажет болса, әдеби түзетулер жасауға құқылы. Респонденттердің материалдары қайтарылмайды және рецензияланбайды. Редакция хат алмаспайды.

ҚҰРМЕТТІ ӘРІПТЕСТЕР!

«Қосымша білім және тәрбие» педагогтерге арналған республикалық оқу-әдістемелік журналы бүгінгі таңда еліміздегі балаларға арналған қосымша білім беру жүйесінде жалғыз республикалық басылым болып табылады.

Журналда оқу-тәрбие үдерісіндегі инновациялар мен инновациялық технологиялар жөнінде мақалалар және тағы басқа материалдар жарияланады.

Біздің журналымыздың оқырмандары – жалпы орта, қосымша (оқушылар үйі, сарайы, балалар мен жасөспірімдер шығармашылығы орталығы; жас натуралистер, туристер, техниктер станциялары; балалар өнер мектебі, балалар музыка мектебі, балалар көркемөнер мектебі; балалар аула клубы және т.б.), кәсіптік және техникалық білім беру ұйымдарының, балалардың қоғамдық ұйымдарының педагогикалық қызметкерлері.

Журнал редакциясының келісімі бойынша Сіз ұйымның қызметі туралы және мерейтойлық материалдарды жариялай аласыз.

Сіз толық ақпаратты 8 (7172) 64-75-88 телефоны немесе e-mail: kosymsha20@bk.ru арқылы біле аласыз

УВАЖАЕМЫЕ КОЛЛЕГИ!

Республиканский учебно-методический журнал «Қосымша білім және тәрбие» для педагогов на сегодняшний день является единственным республиканским изданием в системе дополнительного образования детей в Казахстане.

В журнале публикуются статьи об инновациях и инновационных технологиях в учебно-воспитательном процессе и другие материалы. Читатели нашего журнала – педагогические работники организаций общего среднего, дополнительного образования детей (дворец, дом школьников, центр детского и юношеского творчества; станции юных натуралистов, туристов, техников; детская школа искусств, детская музыкальная школа, детская художественная школа; детский дворовый клуб и др.), технического и профессионального образования, детских общественных организаций.

По согласованию с редакцией журнала Вы можете опубликовать юбилейные материалы и о деятельности организации.

Более подробную информацию Вы можете получить по телефону: 8 (7172) 64-75-88 или e-mail: kosymsha20@bk.ru

ОҚУШЫЛАР САРАЙЫ - БАЛАНЫҢ ҚОСЫМША ДАМУ КЕҢЕСТІГІ

Алтынбекова Ш.Д.
Қарағанды облысы білім басқармасының Қарағанды қаласы білім
бөлімінің «№ 2 оқушылар сарайы» КММ 1 дәрежелі директор,
басшы- көшбасшы

Қазіргі таңда балалардың мектеп білімі аясында үнемі іске асырыла бермейтін түрлі салалардағы танымдық қызығушылықтары мен қажеттіліктерін қанағаттандыруға сұраныс артуда. Соған байланысты өскелең ұрпаққа білім берумен қатар тәрбие берудің іс-әрекеті басты назарда және ол әрекеттер қосымша білім беру жүйесіндегі оңтайлы өзгерістерді заман талабына сай жүйелерге жол ашуда. Қазақстанда отандық білім беру саласындағы жаңа құбылыстар қатарында барынша маңыздылардың бірі деп толық негізде балаларға қосымша білім беруді атауға болады. Балаларға қосымша білім берудің құндылығы артуда. Себебі, қосымша білім беру мекемелерінен алынған білім мен тәрбие негізі мектеп қабырғасынан алынған жалпы білім берудің вариативті құрамын күшейтеді.

Жасөспірімдерге өз-өздерін кәсіби бағдарлауда көмектеседі, балалардың мектепте алған білімдері мен күш-қуаттарын іске асыруға септеседі. Қосымша білім беру жағдайында балалар өздерінің шығармашылық әлеуеттерін ашады, қазіргі қоғамға бейімделу дағдыларын дамыта алады және бос уақытты толыққанды ұйымдастыру мүмкіндігін алады.

Бүгінгі таңда бала дарынын дамыту, әлеуетін ашу, қоғамға бейімділік бола білу, оқушылардың шығармашылық бағытта шыңдалуы жолында Қарағанды облысы білім басқармасының Қарағанды қаласы білім бөлімінің «№2 оқушылар сарайы» педагогикалық ұжымының еңбегі зор. Сарай заманауи технологияларды қолданып, қосымша білім беру жүйесінде жұмысын бастап, қарқынды дамып келеді. Жас ұрпақты білім мен ғылымға, өнер мен спортқа баулып, талай дарынды балалардың тұсауы кесілуде.

Мемлекеттік мекемеміздің Жарғысына сай Сарай үйірмелеріне 5 жастан -18 жасқа дейінгі балалар 6 бағыт бойынша қабылданады :

Ғылыми-жобалық бағыт: теориялық және эксперименттік сипаттағы үйірмелерді қамтиды - бұл STEM зертханасы, Заттар интернеті зертханасы, инженерлік-математикалық мектеп, дизайн және жобалық шығармашылық студиясы және экологиялық орталық.

Ғылыми-техникалық бағыт - үйірмелерде конструкторлық, өнертапқыштық қызмет дағдыларын қалыптастыруға бағытталған - бұл пилотсыз Көлік және техникалық шығармашылық шеберханалары, робототехника және Hi-teach технологиялары.

Музыкалық-эстетикалық бағыт - музыка, театр студиясында, хор және хореографиялық залдарда, балалардың басқа да өнер түрлері саласындағы шығармашылық белсенділігін дамытады.

Көркемдік бағыт балаларды сурет салу техникасымен таныстырып, шығармашылық шеберханаларда, қолөнер шеберханаларында, ART және Fashion студияларында эстетикалық талғамды дамытады.

Ерте даму бағыты - педагогтер мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыс істеп, нейро-психологиялық негіздерін қолданады.

Спорттық - әлеуметтік даму бағыты балаларды тоғызқұмалақ, шахмат, дәстүрлі және қытайлық дойбы, Мо, «IntellectUM» (интеллектуалды, логикалық үстел ойындары), «БиоНейроДаму» үйірмесі (ми жаттығулары, есте сақтауды дамыту, зейінді шоғырландыру), «Қазақша күрес» үйірмесі, бұрыштар, логикалық басқатырғыштар сияқты үстел ойындарымен таныстырады.

Психолінгвистикалық бағыт балаларды тілдік дайындықпен қамтиды, психологиялық кеңес береді.

Біздің Сарай - түрлі іс-шараларды ұйымдастыруға арналған білім беру және мәдени-бұқаралық алаң болып қалыптасуда. Атап айтсақ, халықаралық, республикалық, облыстық, аймақтық, сарайішілік байқаулар, олимпиадалар, турнирлер, жарыстар,

жобалар, оқулар, семинарлар, тренингтер және т.б. өтеді.

Бүгінгі таңда «№2 оқушылар сарайында» 74 үйірме жұмысын жүргізіп, 5 жастан 17 жасқа дейін 3 мыңға жуық бала тіркелген.

Білім мекеменің педагогтер құрамы - 80 адам. Еңбек жолын енді бастаған жас мамандарда, қырық жылдық тәжірибесі бар ардагер педагогтер де бар.

Үйірмелерге қабылдау 1 тамыздан e-daryn.kz қосымша білім беру платформасы арқылы жүргізіледі. Оған кез келген ата-ана үйінде отырып-ақ, қажетті құжаттарды (Ата-ананың немесе заңды өкілдің жеке куәлігі, баланың туу туралы куәлігі, 027/у анықтамасы және 3*4 фотосы) енгізіп, тіркеле алады.

Әдеттегідей оқу жылы «Ашық есік» күнінен басталып, отбасылық мерекеге айналатын күн. Бұл мереке өзін балаларға арналған үйірмелер мен секцияларды таңдауда танымал навигатор, ата-аналар мен педагогтер арасында тәжірибе алмасу кеңістігі ретінде танытады.

Вебинарлар, дәрістер, шеберлік сыныптары, тестілеу, зияткерлік ойындар – барлығы «№2 оқушылар сарайының» педагогтер мен ата-аналарының идеяларының коллаборациясы. Үйірмелерге қабылдау жыл бойы жүргізіліп, жаңа үйірмелермен толықтырылып отырады. «Химия және өмір» үйірмесі, Ағылшын тілі, «ZhongGuo» қытай тілі» үйірмесі, «Bienvenue en France» француз тілі үйірмесі, Тележурналистика, «Мажорет – спорт», «Чирлидинг» спорттық гимнастикалық би үйірмелері, «Сымбат» сколиоздың алдын алу үйірмесі және т.б. көптеген үйірмелер сұранысқа ие. Сонымен қатар жаңадан үйірмелер саны толығып, мазмұнды сапалы іс-шаралар өткерілуде.

Жаз айларында және каникул уақытында «Bala land» орталығы балалар үшін өз ерекшелігімен ұсынылып, көптеген қызықты іс-шаралармен толығып отырады. Балалардың демалысын тиімді өткізу және оларды әр түрлі бағыттағы үйірмелермен қамту қосымша білім беру мекемелері үшін жыл сайын дәстүрге айналған шара. Қарағанды облысы білім басқармасының Қарағанды қаласы білім бөлімінің КММ «№2 оқушылар сарайы» педагогикалық ұжымы осы кезеңді өте қызықты, мағыналы, сапалы өткізуге үлкен даярлықпен жүргізеді. Біріншіден, «Bala land» жұмысы өзінің алдына міндеттер мен мақсаттарын белгілеп, бағдарлама негізінде жұмыс жоспарлары жасалынды. «Жаз қызығы – көңілді демалыс», «Үйрене біл, жасай біл», «Біз біргеміз!» секілді түрлі тақырыптарда өтетін қалалық іс-шаралар легімен де үндесе жұмыс атқарылады. Бұл іс-шаралардың сапалы өткізуі үшін барлық даярлық дер кезінде жүзеге асуы үшін арнайы жоспарлы түрде өткізіледі.

Қаламыздың мектеп жанынан ашылған лагерь балаларына және демалыс айларында үйірмелерге жазылған балалар үшін робототехника, шахмат, тігін, STEM, IT, музыкалық шығармашылық және математикалық есептер шығару үйірмелері өз қызықты бағдарламаларын үнемі ұсынылады. Балалар үстел үсті ойындарының көптеген түрлерімен алғашқы рет ойнап көрді, оларға логикалық қабілеттерін арттыру мақсатында күн сайын міндетті түрде логикалық ойындар мен шеберлік сыныптар жүргізіледі.

Биылғы оқу жылы жаңа жобалармен толықты. «Смарт Старт» жаңа білім беру жобасы 9-11 сынып оқушыларына кәсіптік бағдар беру сонымен қатар мамандықты дұрыс таңдау және сол бағыттағы емтихандарға сәтті дайындалып, жоғары оқу орындарына түсуге көмектесу мақсатында арнайы әзірленді.

Жоба аясында оқушылар өздеріне қажетті пәндерді таңдап, қызығушылықтары мен болашақ мамандықтарына сәйкес қосымша білім алады, тәжірибе алаңдарына қатысады. Бағдарламаға физика, математика, химия, биология, тарих және Қазақстан тарихы пәндері енгізілген. Әр оқушының қайталанбас тұлға екенін түсіне отырып, біз оқытуға икемді тәсіл ұсына отырып қажетті пәндерге назар аударуға ықпал етеміз.

Сонымен қатар, «Смарт Старт» жобасы аясында оқушыларға көшбасшылық қасиеттерді дамыту, сыни ойлау және уақытты басқару бойынша тренингтер, логикалық ойындар ұсынылады. Бұл тренингтер негізгі пәндер бойынша оқушының білімін тереңдетіп қана қоймай, шынайы өмірдің сын-қатерлеріне дайын болуға, уақытты тиімді жоспарлауға, мақсат қоюға және оларға нық қадам басуға үйретеді.

Жобаның мақсатына сай № 2 оқушылар сарайының білім беру бағдарламалары

арқылы кәсіпалды саяттануына қолайлы жағдайлар жасау, түлектердің академиялық деңгейін көтеру, олардың өз күшіне деген сенімділігін арттыру және емтихандарды сәтті тапсыруға деген мотивацияны қалыптастыру қолға алынған. Ал жобаның міндеттері арқылы №2 оқушылар сарайының білім беру мүмкіндіктерін насихаттау ең басты мақсат. Түрлі әдіс тәсілдер арқылы оқушылар мен олардың ата-аналарын дайындық бағдарламаларына тарту үшін ақпараттық кампаниялар ұйымдастыруға болады. Жобаға сай оқушының дайындық сапасын көрсету үшін ашық сабақтар, мастер-кластар және сынақ емтихандар өткізу көзделген және ол бірнеше модульді көздейді.

Кәсіп таңдауға мамандандырылған курстар әзірлеу:

Оқуға түсу талаптарына сәйкес негізгі пәндер (математика, қазақ тілі, физика, химия және т.б.) бойынша курстар әзірлеу.

Дайындық бағдарламаларына дайындық тесттері, сынақ емтихандар және қателерге талдау енгізу.

Жеке оқу жоспарларын әзірлеу:

Оқушылардың білім деңгейін бастапқы кезеңде анықтап, жеке дайындық жоспарларын құру.

Оқушылардың нәтижелеріне сәйкес оқу жоспарларын үнемі қадағалап, түзету.

Психологиялық қолдау және мотивация:

Емтихан алдындағы стрессті азайтуға және өзіне деген сенімділікті дамытуға бағытталған психологиялық тренингтер ұйымдастыру.

Оқуға қызығушылық пен өз күшіне сенімділікті арттыру үшін табысты түлектермен және тәлімгерлермен мотивациялық кездесулер өткізу.

Қазіргі заманғы білім беру технологияларын интеграциялау:

Дайындық тиімділігін арттыру үшін онлайн ресурстар, интерактивті платформалар және мобильді қосымшаларды оқу процесіне енгізу.

Сабақтарға үнемі қатысу мүмкіндігі жоқ оқушылар үшін қашықтан кеңес беру және вебинарлар ұйымдастыру.

Оқу ортасы мен қолдау атмосферасын құру:

Оқу топтарын мүдделер мен дайындық деңгейі бойынша қалыптастыру арқылы ұжым ішінде қолдау көрсету және бәсекелестік рухын қалыптастыру.

Оқушылар сарайының ресурстарына, оқу материалдарына және зертханалық практикумдарға қолжетімділікті қамтамасыз ету.

Қорытындысында жеке оқу бағдарламаларын, психологиялық қолдауды және қазіргі заманғы технологияларды енгізу емтихан нәтижелерін жақсартуға ықпал етеді. Бұл тек академиялық өсуді ғана емес, сонымен қатар оқушылардың сенімділігі мен мотивациясын дамытуға ықпал ететін қолайлы білім беру ортасын қалыптастыруға көмектеседі.

Ашылғанына аз уақыт болсада болашаққа сенімі зор, бағдары мол, жоспары көп Сарайымыздың ұжымы үшін қоғамның оң көзқарасы, оң қолдауы өте маңызды. Мақсат айқындалып, мұраттар көзделуде. Бала болашағына алаңдаушылық білдіретін барша жанға қосымша білім беру жүйесіндегі оңтайлы өзгерістерді көрсету мақсатында 2024 жылдың наурыз айында Қарағанды қаласы «№2 оқушылар сарайының» жаңашыл идеялары, мәселелерді креативті шешу, интерактивті даму жолдарына сәйкес, сонымен қатар жаңадан ашылған педагогикалық мекеменің озық тәжірибесін тарату мақсатында Қазақстан Республикасы ағарту министрлігі мен ҚР премьер министрінің орынбасары Дүйсенова Тамара Қасымқызының қатысуымен өткен «Үздік білім беру кейсі» іс тәжірибие тарату сессиясына қатыстық. Бұл да біздің жұмысымыздың алға басуына, тың идеяларды жариялауға өте үлкен серпіліс берді.

Балаларға қосымша білім беру - үздіксіз білім берудің ажырамас бөлігі, салауатты өмір салтын қалыптастыруға, жеке тұлғаны өзін-өзі дамытуға, шығармашылық, дарынды балаларды анықтауға, оларды қолдауға және балалардың құқықтарын қорғауға бағытталған көп деңгейлі білім беру жүйесі деп танылуда.

ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК ҚЫЗМЕТ: ҮШ ЖЫЛДЫҚ ҚОРЫТЫНДЫ

Алдабергенова А.С.,
Қарағанды облысы білім басқармасының Қарағанды қаласы білім
бөлімінің «№ 2 оқушылар сарайы» КММ

Аннотация

В данной статье рассматриваются результаты трехлетней научно-методической деятельности Дворца учащихся № 2. Подчеркивается важность научно-методической работы в образовательной системе, направленной на повышение качества образования и развитие творческого потенциала учащихся, а также повышение квалификации педагогов.

Бұл мақалада № 2 оқушылар сарайында өткен ғылыми-әдістемелік қызметтің үш жылдық нәтижелері қарастырылады. Білім беру жүйесінде ғылыми-әдістемелік қызметтің маңыздылығы, білім сапасын арттыру және оқушылардың шығармашылық әлеуетін дамыту бағытындағы жұмыстар, сондай-ақ педагогтердің біліктілігін көтеру шаралары сипатталған.

Кіріспе

Білім беру жүйесінде ғылыми-әдістемелік қызметтің рөлі зор. Соңғы үш жыл ішінде біздің № 2 оқушылар сарайымызда жүргізілген ғылыми-әдістемелік жұмыстар білім сапасын арттыру мен оқушылардың қабілеттерін дамыту мақсатында жоспарлы түрде жүзеге асырылды. Оқушылар сарайының ғылыми-әдістемелік қызметі оқушыларымыздың академиялық деңгейін көтеру, болашақ мамандықтарын таңдауда көмек көрсету және олардың шығармашылық әлеуетін ашу бойынша жұмыс атқаруда. Осы уақыт аралығында біз бірқатар жетістіктерге қол жеткіздік, алайда, алда тұрған міндеттер мен мақсаттар да бар.

Ғылыми-әдістемелік жұмыстың негізгі бағыттары

Оқыту әдістерін жаңғырту

Соңғы жылдары оқыту үрдісінде инновациялық технологияларды қолдану қажеттілігі арта түсті. Осыған байланысты, біз педагогтердің біліктілігін арттыру мақсатында түрлі семинарлар мен тренингтер ұйымдастырдық.

2022-2023 оқу жылы «Оқу-тәрбие үрдісіндегі заманауи технологиялар» тақырыбында қосымша білім беру педагогтеріне арналған алғашқы қалалық семинар өткізілді. Бұл шара педагогтер арасында жаңа технологияларды енгізудің маңыздылығын арттыруға, білім беру үдерісін жаңартуға ықпал етті. Семинар барысында педагогтер өз тәжірибелерімен бөлісіп, заманауи әдіс-тәсілдерді қолдану туралы пікір алмасты.

Семинардың табысты өтуі бізді ынталандырып, алдағы уақытта тағы да осындай шараларды ұйымдастыру қажеттілігін көрсетті. 2023-2024 оқу жылында «Қосымша білім беру ұйымдарында оқушылардың ғылыми-зерттеу жұмысын ұйымдастыру» тәжірибелік семинарын өткізіп, педагогтердің жобалық қызметін дамытуға бағытталған жаңа идеялар мен тәжірибелерді талқыладық.

Одан бөлек, Қарағанды қаласының қосымша білім беру ұйымдарының күшін біріктіріп, «Шеберлік-Тәжірибе-Нәтиже» тақырыбында облыстық жәрмеңке өткіздік. Бұл шараға қатысқан барлық ұйымдар өздерінің жетістіктері мен шығармашылық жұмыстарын көрсетіп, педагогикалық тәжірибелерімен бөлісіп, кәсіби байланыстар орнатуға мүмкіндік алды. Жәрмеңке барысында әрбір ұйымның ерекше жобалары мен идеялары кеңінен талқыланып, білім беру сапасын арттыру жолындағы ынтымақтастықты нығайтуға бағытталған бірлескен ұсыныстар жасалды.

Бұл шаралар, сөзсіз, біздің педагогтеріміздің біліктілігін арттырып, оқушыларымыздың шығармашылық әлеуетін дамытуға мүмкіндік береді. Педагогикалық ұжымның біліктілігін көтеру – оқушылардың білім сапасын арттырудағы маңызды қадамдардың бірі. Педагогтеріміз жаңашылдықты енгізу арқылы оқу процесін тиімді

ұйымдастыруда ерекше жетістіктерге қол жеткізді. Педагогтердің әдістемелік шеберлігі мен шығармашылығы білім беру сапасына тікелей әсер етеді.

Педагогикалық әдістерді жаңғырту арқылы оқушылардың үйірмеге деген қызығушылығын арттыру мүмкіндігі туды. Интерактивті оқыту әдістері, ойын арқылы оқыту, және жобалық оқыту тәсілдері енгізілді. Білім беру бағдарламалары мен үйірме бойынша тиімді әдістемелерді қолдану арқылы оқушылардың білім деңгейі мен дағдыларын дамытуға мүмкіндік алдық. Оқушыларымызды түрлі байқаулар мен олимпиадаларға қатыстыру арқылы олардың қабілеттерін сынау және дамытуға көңіл бөлдік.

Жобалық қызметтің дамуы

Жобалық қызмет – біздің жұмысымыздың маңызды аспектісі. Соңғы үш жылда біз оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға көп көңіл бөлінді. Оқушыларымызға жобалық жұмыстарды орындау барысында өз қызығушылықтарын жүзеге асыруға мүмкіндік берілді. Жобалық оқыту – бұл балалардың өзін-өзі дамытуына, зерттеу дағдыларын қалыптастыруына, және командалық жұмысқа үйренуіне көмектесетін тиімді тәсіл.

«STEM лаборатория», «Микроэлектроника және бағдарламалау», «Қызықты химия» бағыттары бойынша жобалық қызмет белсенді түрде ұйымдастырылып жатыр. Бұл үйірмелерді тәжірибелі және білікті педагогтер басқарады, олардың әрқайсысы өз саласында жоғары санатқа ие. Педагог жетекшілігімен оқушылар жобалық қызмет арқылы теориялық білімдерін практикада қолдану мүмкіндігіне ие болып, шығармашылық қабілеттерін дамытуда.

Жобалық қызметіміздің негізгі мақсаты – оқушылардың инновациялық ойлауын дамыту, ғылыми зерттеулер мен шығармашылық жобаларды жүзеге асыру. Біз оқу-тәрбие үрдісінде жобалық әдістерді белсенді енгізу арқылы оқушыларымыздың сыни тұрғыдан ойлау, проблемаларды шешу, және командалық жұмыс жасау дағдыларын дамытуға көмектесеміз. Біздің балаларымыз, жақында ғана ашылғанына қарамастан, түрлі байқаулар мен конкурстарда жүлделі орындарға ие болды. Мысалы, Сариев Арыстан «Ұлы өнертапқыштар» республикалық конкурсының облыстық турында жеңімпаз атанды.

Біздің STEM бағытындағы үйірмелеріміз, ғылыми-зерттеу жұмыстарына бағытталған жобалар мен конкурстар арқылы, оқушыларымыздың инженерлік, ғылыми және шығармашылық қабілеттерін дамытуға үлкен мүмкіндік береді. Оқушыларымыз заманауи технологияларды қолдана отырып, нақты проблемаларды шешуге бағытталған жобалар жасайды, осылайша олар өздерінің кәсіби дағдыларын қалыптастырады.

Бүгінгі күні біз жобалық қызметті білім беру бағдарламамыздың барлық аспектілеріне енгізуді бастаймыз. Осы мақсатта биылғы оқу жылынан бастап «Шексіз дарындылық» дарынды балалармен жұмыс жобасы қолға алынды. Жобаның басты мақсаты – балалардың білім беру жүйесінде дарындылықтарын жан-жақты дамыту, оларға түрлі шығармашылық бағыттарда жұмыс жасауға жағдай жасау. Оқушылар ғылыми-зерттеу жұмыстарымен айналысып, өнер, музыка, спорт және басқа да салаларда өз таланттарын көрсетуге мүмкіндік алады. Бұл жобалар оқушылардың қызығушылығын арттыруға, оқу процесін жандандыруға, және олардың белсенділігін жоғарылатуға бағытталған. Оқушыларымыздың жетістіктері бізді алдағы уақытта да жобалық қызметті кеңейтуге және жаңа мүмкіндіктерді ұсынуға ынталандырады.

Мақсатымыз – STEM бағытында оқушыларымыздың шығармашылық әлеуетін толық ашып, оларға болашақ ғылым мен технологияда бәсекеге қабілетті болуға мүмкіндік беру. Жобалық қызмет арқылы олар өздерінің қызығушылықтарын жүзеге асырып, ғылым мен инновацияға қызығушылықтарын арттырады.

Біздің оқушыларымыз қала және облыс деңгейінде өткізілетін түрлі байқаулар мен жарыстарға белсенді қатысып, жүлделі орындарға ие болды. Бұл жетістіктер оқушылардың шығармашылық әлеуетін танытып, біздің білім беру жүйеміздің сапасын арттыруға ықпал етті.

Кәсіби бағдар беру және педагогикалық-психологиялық қолдау
Оқушыларға кәсіби бағдар беру – олардың болашақ мамандығын дұрыс таңдауына

бағытталған маңызды жұмыс. Біздің білім беру мекемемізде кәсіби бағдар беру мақсатында түрлі үйірмелер жұмыс істейді. Олардың қатарында университет базасында өткізілетін «Жас криминалист», «Хирургия», «Архитектура» және «Стоматология» үйірмелері бар. Бұл үйірмелер оқушылардың мамандықтарға деген қызығушылықтарын арттырып, кәсіби білімдерін жетілдіруге бағытталған. Мысалы, «Жас криминалист» үйірмесінде оқушылар құқық қорғау органдарының жұмысы мен криминалистика негіздерімен танысады. Ал «Хирургия» үйірмесінде болашақ дәрігерлер хирургияның негіздерін үйренеді. «Архитектура» үйірмесі жастарға сәулет өнерінің негіздерін меңгеруге, ал «Стоматология» үйірмесі тіс емдеу саласында алғашқы білім алуға мүмкіндік береді.

Сондай-ақ, біздің базада өтетін «Парикмахерлік өнер», «Тележурналистика» және «Журналистика» үйірмелері жұмыс істейді. «Парикмахерлік өнер» үйірмесінде оқушылар шаштараздық шеберлікті меңгеріп, шаш үлгілерін жасау дағдыларын игереді. «Тележурналистика» үйірмесі журналистік зерттеулер жүргізуге, сұхбаттар алуға, ақпараттарды өңдеуге үйретеді. Ал «Журналистика» үйірмесінде оқушылар жазбаша және ауызша коммуникация дағдыларын дамытады.

Біздің кәсіби бағдар беру үйірмелері оқушыларға түрлі мамандықтарды зерттеуге, өз қызығушылықтарын анықтауға және болашақта нақты бағытта білім алуға мүмкіндік береді.

Оқушылардың қабілеттері мен қызығушылықтары ескеріле отырып, олармен жеке жұмыстар жүргізіледі. Кәсіби бағдар беру курстары оқушылардың өз қабілеттерін тануына, әрі қарайғы даму бағыттарын анықтауға көмектеседі.

Педагогикалық-психологиялық қолдау көрсету де оқушылардың дамуына үлкен әсер етеді. Мұндай қолдау олардың өзін-өзі бағалауын арттырып, жеке тұлғалық және академиялық өсуіне ықпал етеді. Сарайымызда психолого-педагогикалық қызмет белсенді жұмыс істеп, оқушыларымыздың жан-жақты дамуына бағытталған.

Қазіргі таңда біз көптеген балалардың ерекше білім беру қажеттіліктеріне (ООП) және назар тапшылығы гиперактивтілік бұзылысына (СДВГ) ие екенін байқаймыз. Осының нәтижесінде біздің педагогтеріміз инклюзивті білім беру саласында арнайы курстардан өтіп, ондай курстар әр түрлі қажеттіліктері бар оқушылармен тиімді қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік береді.

Ата-аналардың сұраулары бойынша психолог балалармен жеке жұмыс жүргізіп, олардың жеке мәселелерін шешуге, әлеуметтік және эмоционалдық дағдыларын дамытуға көмектеседі. Психологтің бұл жұмысы балалардың оқу процесінде табысты болуына, өздерін сенімді сезінуіне және әлеуметте үйлесімді қалыптасуына ықпал етеді.

Сонымен қатар, психологиялық қызмет ата-аналарға да зор қолдау көрсетеді. Олар балалардың психологиялық жағдайын терең түсінуге, тиімді коммуникация стратегияларын қалыптастыруға және қажет болған жағдайда кәсіби көмекті алуға мүмкіндік береді. Бұл біздің мақсатымыз – оқушыларымыздың психикалық және эмоционалдық денсаулығын нығайту, оларды толыққанды, бәсекеге қабілетті тұлға ретінде тәрбиелеу.

«№ 2 оқушылар сарайында» жүргізіліп жатқан психолого-педагогикалық қызметтің мақсаты – әрбір баланың өз әлеуетін ашып, болашағын жарқын етіп қалыптастыру үшін қолайлы жағдай жасау.

Біздің психолог мамандарымыз оқушыларға кәсіби бағдар беру бойынша кеңес беріп, оқу процесіндегі қиындықтарды жеңуге көмектеседі. Психологиялық тренингтер мен семинарлар оқушылардың стрессті басқару, өз-өзін бағалау, және коммуникациялық дағдыларын дамытуға бағытталған.

Қол жеткізілген жетістіктер

Осы уақыт ішінде біз тек педагогикалық ұжымның ғана емес, сонымен қатар оқушылардың да жетістіктеріне куә болдық. Біздің тәрбиеленушілер қалалық және облыстық деңгейдегі түрлі конкурстарда жоғары орындарға ие болып, білім беру мекемесінің абыройын асқақтатты. Олардың әрқайсысы – біздің білім беру жүйеміздің жемісі, ал мұндай жетістіктер бізді одан әрі жігерлендіріп, жаңа биіктерге жетелеуге ынталандырады.

Педагогикалық ұжымның кәсіби деңгейі де едәуір көтерілді. Мұғалімдеріміз республикалық және халықаралық деңгейдегі конференцияларға қатысып, біліктіліктерін арттырып, жаңа әдіс-тәсілдермен танысты. Осының арқасында оқу процесінде заманауи әдістер мен технологиялар қолданылып, білім сапасы едәуір жақсарды.

Алдағы міндеттер

Біздің алдағы мақсатымыз – ғылыми-әдістемелік жұмысты одан әрі дамыту және инновациялық технологияларды оқу үрдісіне тереңірек енгізу. Педагогикалық құрамның біліктілігін тұрақты түрде арттыру және оқушыларға заманауи білім беру әдістерін қолдану жұмыстарын жалғастырамыз. Оқушылардың жобалық қызметін кеңейтіп, оларға өздерінің шығармашылық әлеуеттерін толығымен ашуға мүмкіндік беретін жаңа жобаларды енгізу жоспарлануда.

Сондай-ақ, оқушыларымыздың кәсіби бағдарын жетілдіру, олардың болашақтағы мамандықтарын таңдаудағы қиындықтарды жеңуге көмектесу үшін, мамандармен және университеттермен тығыз байланыс орнату жоспарланып отыр. Оқушыларға тәжірибелік дағдыларды меңгеру, кәсіпорындар мен ұйымдарда практикадан өту мүмкіндіктерін жасау арқылы олардың еңбек нарығына бейімделуіне көмек көрсету маңызды.

Қорытынды

Соңғы үш жылда біздің сарайдың ғылыми-әдістемелік жұмысы елеулі жетістіктерге қол жеткізіп, келешекте одан әрі өсуге және дамуға бағыт алды. Біздің оқушыларымыздың жетістіктері мен педагогикалық ұжымымыздың кәсіби дамуы – бұл біздің бірлескен еңбегіміздің нәтижесі. Жаңа бастамалар мен жетістіктерге жету жолында бізге қолдау көрсетіп жүрген барша әріптестерімізге, ата-аналарымызға және оқушыларымызға алғыс білдіреміз.

Болашақта да біз білім беру сапасын арттыру, оқушыларымыздың шығармашылық қабілеттерін дамыту және ғылым мен білімнің жаңа биіктеріне жету үшін жұмыс істейтін боламыз. Ғылыми-әдістемелік қызметіміздің артуы, оқушыларымыздың жетістіктері, және педагогикалық ұжымымыздың біліктілігінің көтерілуі – бұл біздің ортақ жеңісіміз.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Бим-Бад Э.М. (2016). Заманауи оқу әдістері: Теория және практика. Алматы: «Білім» баспасы.
2. Бенжамин С. (2020). Білім беру саласындағы инновациялық технологиялар. Астана: «Питер» баспасы.
3. Кузнецов В.А. (2018). Оқушыларға психологиялық қолдау көрсету. Екатеринбург: Урал.
4. Зимняя И.А. (2019). Жобалық оқытудың методологиясы мен технологиялары. Алматы: «Юрайт» баспасы.
5. Соловьев А.Н. (2021). Білім жүйесіндегі ғылыми-әдістемелік қызмет. Қарағанды: Қарағанды университеті.
6. Петрова Л.С., Иванова М.А. (2022). Оқытуда шығармашылық тәсіл: Жаңа горизонттар. Шымкент: Оңтүстік Қазақстан университеті.
7. ҚР Білім министрлігі. (2020). 2025 жылға дейінгі білім беруді дамыту стратегиясы. Алматы: ҚР Білім және ғылым министрлігі.
8. Фоменко Н.И. (2017). Мектеп жүйесінде белсенді оқыту әдістері. Алматы: Наука.

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМЫНДА ЭЛЕКТРОНДЫ ҚҰЖАТТАРДЫҢ ТИІМДІЛІГІ МЕН МҮМКІНДІКТЕРІ

Есмагамбетова Кымбат Сапаргазиевна
Қарағанды облысы білім басқармасының
Қарағанды қаласы білім бөлімінің «№ 2
оқушылар сарайы» КММ, директордық оқу-ісі
жөніндегі орынбасары

Өзектілігі: Жаһандану, цифрлық ақпараттандыру технологиясының даму заманында білім беру ұйымдарының әкімшілік жұмысын жеңілдету мақсатында гугл таблицада қажетті құжаттарды жинақтап, орталықтандыру болып табылады.

Мақсаты: білім беру ұйымының құжаттарын оптимизациялау, оңтайландыру, автоматтандыру.

Бұл жоба – құжаттармен жұмыс істеу барысында, қағазбен отырып, қолмен санау кезінде келген идея. Әсіресе, жыл басында статистикалық есептер тапсыру уақытында қиындықтар туатын еді. Сол кезде «Шіркін, мынаның бәрін жазғанда, бір мезгілде өзі барлық қажетті статистиканы шығарып беретін болса» деген идеямен программистке барғанымда Роман Алексеевичтің ұсынысы осы еді. Мен үшін бұл – ең құнды дүние және барлық ұйым әкімшілігіне таптырмас құрал.

Гугл таблицада құжаттар мынадай бөлімдерден тұрады:

1. Деректер базасы

- Тәрбиеленушілердің деректер базасы
- Педагогтердің деректер базасы
- Техникалық персоналдың деректер базасы

Тәрбиеленушілердің деректер базасы туралы айтып берейін. Әр бағытқа арналған бет (вкладка) болады. Мысалы 7 бағыт бар, 7 бет бар деген сөз. Бұл беттерге бала туралы толық ақпарат толтырылады. Бастысы, ең соңында келгені немесе кеткені туралы бұйрықты жазғанда, үстінде бала саны мен орын санын көреміз. Сол 7 бетті дұрыс толтырса,

- әлеуметтік паспорт (жасы, жынысы, отбасылық статусына);
- қамтылған мектептер саны мен географиясы;
- үйірмелер мен педагогтер статистикасы;
- НОБД статистикасы;
- қанша бала неше үйірмеге қатысатындығы туралы ақпараттарды аламыз.

Педагогтердің сапалық құрамына қатысты есеп тапсырып отырамыз.

Оларды да мұқият толтыру барысында мынадай статистикалық есептерді көре аламыз: жалпы педагогтердің лауазымы, білімі, санаты, жынысы, өтілі, жасы бойынша есептерді, педагогтер жүктемесі және лауазымдар ставкасын көре аламыз. Әр бөлім бойынша, тіпті, процентін де шығарып береді.

2. Педагогтерге арналған бөлім

- Күнтізбелік жоспар
- Күнтізбелік жоспар толтыратын күндер калькуляторы
- Әдістемелік сағаттар кестесі
- Заңнамалар мен құқықтық актілер
- Сабақ кестесі
- Ашық сабақтар кестесі
- Аттестаттаудың перспективалық жоспары
- Біліктілікті арттырудың перспективалық жоспары

Осы жердегі барлық құжаттар педагогтерге қолжетімді. Күнтізбелік жоспарға түзетулер мен толықтырулар жүргізуге болады. Бұл жерде де әр бағытқа бөлек беттер

ашылады. Әр бағыт педагогтерінің жоспарлары салынады. Сарай әкімшілігі кез-келген уақытта керек ақпаратты алып, сабаққа кірер кезде тақырыптарын біліп отырады.

Сонымен қатар күнтізбелік жоспардағы өткізілетін сабақтар күнін күндер калькуляторы арқылы қоя салады. Бұл жерде мысалы, қосымша білім беру ұйымдары 15-қыркүйекте бастап, 25 мамырда аяқталатынын жазу міндетті және сабақ кестесі бойынша күндер белгіленеді. Сөйтіп, күнтізбелік жоспарда автоматты түрде өткізілетін сабақтар күні қойылады. Міне, осылай педагогтерге барлық мүмкіндікті жасап қойдық.

Басқа пунктерге педагогтер толықтырулар мен түзетулер енгізе алмайды, педагогтер кіріп тек сілтеме арқылы өздеріне қажетті ақпаратты оқи алады.

3. Үйірмелер бойынша статистикалық есеп

- Қай бала неше үйірмеге барады
- Педагогтер мен үйірмелер туралы есеп
- Бөлімдер бойынша есеп
- Жыл басында, ортасында және жыл аяғында контингент есебі
- Үйірмелер саны (3 жылға)
- Келген, кеткен, қалпына келтірілген оқушылар бұйрығы
- Үйірмелер арасындағы ауысулар туралы бұйрық

Бұл жерде әр ай сайын шығаруға, қабылдауға, ауысуға жасалған бұйрықтар сілтемемен салынған. Өте ыңғайлы.

4. Жоспарлар

- 2023-2024 оқу жылына жылдық жұмыс жоспары
- оқу жұмыс жоспары
- сарайшілік бақылау
- аттестатталушы педагогтермен жұмыс жоспары
- біліктілікті арттыру жоспары
- тәрбие жұмысы жоспары
- директор жанындағы отырыс жоспары
- педагогикалық кеңес жоспары
- психологтің жұмыс жоспары
- жас маманмен жұмыс жоспары
- «Шаңырақ» ата-аналар клубы жоспары
- бағыттар айлығы жоспары

Бұл бөлімде оқу жылы басында директор бекіткен барлық жоспарлар сканерленіп салынады.

5. Аналитикалық есепке қосымшалар

- жылдық жұмыс есебі
- тәрбиеленушілер жетістігі
- педагогтердің жетістігі (байқаулар, фестиваль т.б.)
- педагогтердің конференция, семинар, мастер-кларстаға қатысуы (тыңдаушы, ұйымдастырушы, лектор ретінде)
- педагогтердің қазылық етуі
- әдістемелік баспалар (мақала, ГПК, әзірлемелер)
- педагогтердің марапатталуы туралы деректер
- озық тәжірибені насихаттау туралы
- біліктілікті арттыру туралы есеп
- аттестатталушы педагогтер туралы есеп

Бұл жобаны білім беру саласындағы барлық ұйымдар пайдалана алады. Өте тиімді, уақытты үнемдеуге ыңғайлы жоба.

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУДЕГІ БАЛАЛАРДЫҢ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН АРТТЫРУ

Баданова Айгерим Бирликбаевна
Қарағанды облысы білім басқармасының Қарағанды қаласы білім
бөлімінің «№ 2 оқушылар сарайы» КММ
директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасары

Бүгінгі таңда білім мен тәрбие қоғамның дамуының маңызды аспектілері болып табылады. Балалардың болашағы – біздің қолымызда, ал олардың жан-жақты дамуына, әлеуметтенуіне және ұлттық құндылықтарды меңгеруіне қосымша білім беру мекемелері үлкен рөл атқарады. Мұндай мекемелер – жастардың шығармашылық әлеуетін ашу, әлеуметтік дағдыларын дамыту, рухани және мәдени құндылықтарды қалыптастыруға арналған кең мүмкіндіктерді ұсынатын орта.

Қосымша білім беру мекемелері балаларға білім алумен қатар, өзін-өзі тану, әлеуметтік жауапкершілік және командада жұмыс істей білу сияқты маңызды дағдыларды игеруге мүмкіндік береді. Тәрбие жұмысының негізгі мақсаты – балалардың тұлғасын дамыту, олардың қабілеттерін ашу және қоғамның белсенді мүшелері ретінде қалыптасуына жол ашу. Осылайша, қосымша білім беру мекемелері – болашақ ұрпақтың сапалы білім алуына, мәдениетімізді сақтауға, және ұлттық рухты жаңғыртуға бағытталған тәрбие жұмыстарын жүзеге асыратын маңызды алаң болып табылады. Бұл жерде әрбір бала өзін-өзі танып, өз қабілеттерін ашып, қоғамның белсенді мүшесі ретінде қалыптасуына мүмкіндік алады.

Қосымша білім беру мекемелерінде шығармашылық дамуға арналған кең мүмкіндіктер бар. Әр түрлі үйірмелер, секциялар және байқаулар балалардың өнерге, ғылымға және технологияларға деген қызығушылықтарын арттырады. Мысалы, музыка және көркемөнер үйірмелері балалардың шығармашылық әлеуетін ашып, өзін-өзі білдіруге мүмкіндік береді. Балалар өнер әлемінде, әдебиетте, және ғылымда өздерін сынап, жаңа дағдыларды меңгереді. Осының арқасында оларда өздеріне деген сенімділік, жауапкершілік, және креативті ойлау қабілеті қалыптасады.

Қосымша білім беру мекемелері балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуда да маңызды рөл атқарады. Командалық жобалар мен іс-шаралар балаларға ынтымақтастықта жұмыс істеп, бір-бірімен араласуға, пікір алмасуға мүмкіндік береді. Мұнда балалар жауапкершілікті сезініп, қоғамдық белсенділік танытады. Бұл дағдылар олардың өмірде табысты болуы үшін өте маңызды. Қосымша білім беру мекемелері арқылы жастар өздерінің азаматтық ұстанымдарын қалыптастырып, қоғамда белсенді азаматтар болуға үйренеді.

Рухани және мәдени тәрбие қосымша білім беру мекемелерінің басты бағыттарының бірі болып табылады. Ұлттық дәстүрлер мен мәдениетімізді насихаттау, балалардың рухани әлемін байыту – бұл жұмыстың негізі. Мәдени шаралар, көрмелер, және әдеби кештер балалардың мәдениетіне деген қызығушылығын арттырады. Олар өз халқының тарихы мен салт-дәстүрлерін танып, ұлттық сана-сезімдерін қалыптастырады. Осыған байланысты «Жыл басы Наурыз, Мол болсын дәм тұз! атты бір апталық мерекелік іс-шара өткізілген болатын. Олай болса бізде бүгін 14 наурыз. Көрісу күні! Жаңа жылды Байбақты Қазыбек күнтізбесі бойынша қарсы алатын аймақ тұрғындар 14 наурызды «Көрісу (яғни қауышу) күні» болып саналады. 15 наурыз күнін Жайлау күні. Жайлау — жазғы қоныс. Жайлауда суы мол, шөбі шүйгін жерлерді қоныс тепкен. 16 наурыз Бата күні. Бата, бата беру — адал ниет, жақсы тілек білдірудің ұлттық дәстүрі. Бүгін Қыдыр атаның бата беруінің куәгерілері болды. 17 наурыз Тарихқа тағзым күні болып белгіленіп бір апталық іс-шараларымыз тақырыптарға сай өткіздік. Мереке шымылдығы патриоттық сезімдерін оятатын күмбірлеген домбыра үйірмешілерінің орындауындағы «Жастар күй биі» және «Көксерек» күйімен ашылды. Сонымен қатар мерекелік кештің ажарын би үйірмелерінің «Шашу», «Қымызхана», «Қара жорға», «Қазақ қызы», «Көктем» билері одан әрі айшықтай түсті. Ынтымақтастық ұжыммен, топпен жақсы жұмыс істейтін білім

ортасындағы негізгі құндылықтарының бірі болып саналады. Балалар үйірмешілер арасында кездесіп пікір таласып, ұжымдық жұмыстарда алға қойған мақсаттарға жете алатындарына сезіну керек. Балаларымыздың ынтымақтастық құндылықтарын арттыру мақсатында қазақ халқының терең тамырлы өнегелі әдет-ғұрпы, салт-дәстүрін балалар бойына дарытып, адамгершілік рухында тәрбиелеу қазақ халқының ұлттық салт-дәстүрлерінен сыр шертетін музыкамен әрленген театрландырылған көріністер көрсетілді. Спорт – қосымша білім беру мекемелеріндегі тәрбие жұмысының маңызды бөлігі. Спорттық секциялар мен жарыстар балалардың физикалық дамуын қолдайды, салауатты өмір салтын насихаттайды. Спорттық іс-шаралар арқылы балалар командада жұмыс істеуді, табандылық пен тәртіпті үйренеді. Спорт оларды белсенді, дені сау азамат етіп тәрбиелейді, осылайша оларда өмірдің әр саласында табысты болу мүмкіндігі артады. Спорттың тәрбие жұмысына ықпалы

Денсаулықты нығайту: Спорт балалардың физикалық дамуын жақсартады, денсаулықтарын нығайтады.

Командалық жұмыс: Спорттық ойындар балаларды командалық жұмысқа үйретеді, олар бір-бірімен ынтымақтаса жұмыс істеуді, қарсыластармен әділ бәсекелестікті меңгереді.

Психологиялық даму: Спорт балалардың стресс пен психологиялық қысымды жеңуге, төзімділік пен сенімділікті арттыруға мүмкіндік береді.

Салауатты өмір салтын қалыптастыру: Спорттық іс-шаралар балаларды салауатты өмір салтын ұстануға, дұрыс тамақтануға және физикалық белсенділікке ынталандырады. Сарайымызда спорттық бағытында «Білім мен спорт - егіз» атты айлығының барысында өткізілген кіші олимпиадалық ойындар жүргізілді. Оқушылардың физикалық белсенділігін арттыру, спорттық дағдыларын дамыту және білім мен спорттың үйлесімін көрсету. Бұл шара салауатты өмір салтын насихаттауға, командалық рухты және достықты нығайтуға бағытталған «Шахмат әлеміне саяхат» атты интеллектуалдық ойындары өткізілді. Шахмат әлемі мен ойын теориясын тереңірек таныстыру. Ойын шахматтық білімді тексеру және қатысушылардың стратегиялық ойлау қабілеттерін дамыту үшін ұйымдастырылды.

Қосымша білім беру мекемесіндегі тәрбие жұмысы – балалардың жан-жақты дамуына, олардың тұлғалық және әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруға арналған ерекше процесс. Мұнда әрбір бала өзін-өзі танып, қабілеттерін ашып, қоғамның белсенді мүшесі ретінде қалыптасуына мүмкіндік алады. Тәрбие – жастардың болашағын құратын алтын арқау, ал қосымша білім беру мекемелері – сол арқауды қалыптастыратын ең басты алаң. Бұл жерде біз тек білім ғана емес, сонымен қатар ұлттық құндылықтар мен адамгершілік қасиеттерді де бойға сіңіреміз. Болашақ ұрпақтың мықты, мәдениетті, және жауапты азаматтар болып қалыптасуы – осы тәрбие жұмысының жемісі.

Болашақ ұрпақтың мықты, мәдениетті, және жауапты азаматтар болып қалыптасуы – осы тәрбие жұмысының жемісі. Жастардың өз мүмкіндіктерін жүзеге асыруы, ұлттық құндылықтарды түсінуі, және қоғамға қызмет етуі – біздің ортақ мақсатымыз. Тәрбие жұмысының тиімділігін арттыру арқылы біз өз қоғамымызды дамытуға, мәдениетімізді сақтау мен алға жылжуға мүмкіндік аламыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- Сабыров, А. Тәрбие жұмысының негіздері. - Алматы: Рауан, 2015.
Тұрғынбаева, Г. Жасөспірімдермен тәрбие жұмысын ұйымдастыру. - Астана: Фолиант, 2018.
Бейсембаев, Е. Білім беруде тәрбие жұмысының рөлі. - Алматы: Мектеп, 2017.
Мадиева, Ш. Психология және тәрбие. - Алматы: Білім, 2016.
Сейдалы, Н. Тәрбие теориясы мен практикасы. - Астана: Ұлттық баспа, 2019.
Кеңесбаев, С. Жастар тәрбиесі: дәстүр мен жаңашылдық. - Алматы: Қазақ университеті, 2020.
Ғиззатов, С. Тәрбие жұмысын жоспарлау және ұйымдастыру. - Алматы: Атамұра, 2014.
Дүйсенбаева, Л. Командалық жұмыс: педагогикалық аспектілер. - Астана: Кітап, 2021.

ОҚУШЫНЫҢ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ІС-ӘРЕКЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ

**Есмагамбетова Кымбат Сапаргазиевна,
Қарағанды облысы, Қарағанды қаласының
«№2 Оқушылар сарайы» КММ,
қосымша білім беру педагогі**

Оқушымен жұмыс жасамас бұрын, біз өзіміз бірінші ғылыми-зерттеу жұмысымен айналыса аламыз ба, оқушыға жәрдем бере аламыз ба, зерттеу алгоритімін білеміз бе? Міне, мәселе сонда.

Зерттеу – дарынды балаларды оқытудың негізі. Олай болса білім беру ұйымында оқушыны ізденушілікке баули отырып, ғылым мен техниканың жетістігіне сәйкес армандарына жетуге, өз жолдарын табуға, ғылымға жетелеу арқылы өздерінің

қабілеттерін ашуға көмектесуіміз қажет. Зерттеу жұмысын жазу, шығармашылықпен айналысу оқушының шешімін қабылдауына дағдыландырады, аналитикалық ойлау қабілетін дамытады.

Мектеп оқушысына «Ғылым» деген сөз өте күрделі, сондай бір орындалмайтын, істей алмайтын әрекет, қатты айтылған сөз боп естілетін шығар, бірақ біз ғалымдардың зерттеу жұмыстарын салыстыру, зерттелген жұмысқа өзінің пікірін қосу, айтылған ойларды жинақтау, эксперимент жасау сияқты қарапайым әрекеттерді жасайтынымызды жеткізу керек.

Мен сіздерге өзімнің тәжірибемнен өткізген, ғылыми-практикалық конференцияларда қазылық еткендегі мектеп мұғалімдерінің жіберетін қателіктері туралы зерделеп берейін.

Ғылыми жетекшінің ролі. Ғылыми жетекші жаңа бастаған ғалымның шығармашылық ізденіс бастамасын негіздеуде көмектесуде және нәтижелердің талдауын, зерттеу барысын қамтамасыз ету керек. Зерттеу қызметінің негізгі жетістігі оқушы мен мұғалімнің уәжі (мотивация немесе қызығушылық). Ғылыми жұмыспен өзі айналысатын мұғалім ғана зерттеу қызметіне үйрете алады. Ғылыми жетекші оқушыға зерттеу тақырыптарын ұсынады, сол тақырыпқа сәйкес келетін әдебиеттер тізімін де береді. Дара ыңғайын жүзеге асырып, оқушының мүмкіндігін бағалай отырып, мұғалім түсінік берулер, ұсыныстар, кеңестер формасында алда болатын жұмыстың мазмұны мен сипатын елестетуге көмектеседі. Жұмысты орындау дербестігі өте жоғары бағаланады, бірақ мұғалім әр жұмыс кезеңін бақылаусыз, кеңессіз қалдырмауы қажет. Ал педагогтерге аттестация өту үшін нәтижелер керек болғандықтан, асығыс-үсігіс өздерінің дипломдық, курстық жұмыстарын балаларға беріп, жаттатып алып келеді, кей уақытта тіпті бала сұрақ қою барысында не туралы жазылғанын да білмейді. Сондықтан баланы да, өздерін де күлкіге қалдырмауын сұрап жатамыз.

Зерттеу жүргізудегі ең маңызды нәрсе проблеманы көре білу болып табылады. Проблема теориялық немесе практикалық болуы мүмкін. Ол – белгілі бір қиыншылыққа тап болу. Қиындықтан шығу зерттеуге бағытталған жан-жақты ізденісті талап етеді. Мұнда ғылыми проблемалардан жасырын (жалған, алдамшы) проблемаларды айыра білу маңызды. Проблема болмаса, зерттеп қажеті қанша.

Проблеманы көру	Проблеманы көре алмау
Мақсаты мен нәтижесі сай, бірізді	Тақырыптан ауытқу
Зерттеу жұмыстары нақты	Зерттеу жұмыстарының сәйкессіздігі
Талдау жасай білу	Нысаны мен пәнін айыра алмау
Зерттеу жұмысының нысанын көру	Міндетін айқындай алмау

Проблеманың сипатын ашып беретін – тақырып. Ғылыми зерттеу жұмысының табыстылығы – тақырыпты дұрыс таңдау. Тақырыпты кім таңдайды? Мұғалім бе, оқушы ма? Әрине, сондықтан мұғалім ұсынған тақырыптарды өзі беске білу керек. Тақырыпты таңдау лезде ала салатын емес, ол ізденістің нәтижесінде таңдалады. Ең бастысы, өзіне қызықты және тартатындай болу керек. Тақырып орындалатын, шешімі зерттеуге қатысушыларға пайдасы тиетіндей болу керек. Тақырып шынайы болу керек, онда жаңа дүниелер, күтпеген жаңалық, ерекшелік элементтер болу керек және оқушылардың жас ерекшелігіне сәйкес келу керек. Жас зерттеушіге көптеген материалды талап ететін, кең көлемді тақырыптарды алмағаны дұрыс. Егер кең көлемді тақырыптарды алса, онда бұрыннан барды көшірумен ғана шектеледі. Соның салдарынан жұмыс өзектілігінен айырылады. Нақты тақырыппен жұмыс қана жаңа бастаған зерттеушіні табысты ғылыми нәтижелелерге жеткізеді. Тақырып нақты болмаса, зерттеушінің де ойы жинақталмайды.

Соңғы жылдары ШҒА конференцияларында қорғалған тақырыптар тізбесі:

Сәтті таңдалған тақырыптар	Сәтсіз таңдалған тақырыптар
С.Мұқановтың «Лашын» әңгімесіндегі кәсіби сөздер	Балқаш өңірінде жүргізілген геологиялық барлау жұмыстарының нәтижесі және болашағы
Жыраулар поэзиясындағы адамгершілік қасиет	Туризмнің белсенді түрлерін ұйымдастыру және дамыту
Ш.Уәлиханов тәрбиесіндегі Айғаным әжесінің ролі	Тері аурулары
Орыс және қазақ мақал-мәтелдеріндегі әйел бейнесі	Көліктер

Келесі кезек мақсаты мен міндетін айқындау керек.

Осы жұмысымнан не шығады? Не шықпайды? Неге? Не себепті? Не істеу керек? Қандай әдебиеттермен жұмыс жасау керек? Қандай анықтама, сөздіктерді қарау керек? Тағы қандай мәселелерді қарауым керек? Осы тақырып бойынша қандай жетістіктер бар? Тақырыпты толық аша алдым ба? т.с.с. сұрақтарға жауап іздеуі керек. Сол уақытта мақсат өзі алдарыңыздан шыға келеді. Бірақ кейде мақсаттар шын өмірмен үйлеспей, мақсат емес, орындалмас арман болып кетеді. Мақсаттарымыз орындалу үшін не істеу керек? Мақсатты қалай дұрыс қою керек?

- Кез келген мақсаттың белгілі бір сапалық көрсеткіштері болуы керек. Егер сіз мақсатыңызды осы көрсеткіштермен өлшей отырып қоя білсеңіз, оған жету жолыңыз оңай, қадамдарыңыз жүйелі болады.

- Нақтылық. Өзіңіз не қалайтындығыңызды анық білмесеңіз, нәтижеге жету өте қиын болмақ. Мақсаттарыңызды нақтылаңыз.

- Мақсат өлшемі. Мақсатыңыз қай жағдайда орындалады? Мақсатыңызға өзіңізше өлшем бірлік беріп, шкала құрыңыз.

- Қолжетімділігі. Бұл қасиет мақсат пен арманның бірден-бір айырмашылығы. Армандарыңыз орындалмастай болуы мүмкін, алайда мақсатыңыз қол жеткізе алатындай болуы керек.

- Орындалу уақыты. Әр мақсатқа өзінің уақытын тағайындау қажет.

Ал міндеттер – мақсатқа жету үшін жүзеге асыратын іс әрекет екенін бәріңіз білесіздер.

Тақырыпты таңдап, мақсат міндетті қойғаннан кейін болжам жасауды үйрену керек. Болжам – бұл әлі айқындалмаған, логикалық дәлелденбеген және тәжірибеден өтпеген құбылыс. Болжамдағы басты талап нақты материалдармен келісілуі тиіс. Болжам әрине, көбінесе «Егер» сөзінен басталуы мүмкін. Егер мен «Мақал-мәтелдердегі әйел бейнесі» тақырыбын зерттесем, өсіп келе жатқан жас қыздардың санасына әйел затының мықты, рухты, байсалды, инабатты, көрікті болуына қолдан жасалған буклеттер арқылы әсер етемін.

Нысан (объект) дегеніміз – біз зерттейтін қандай да бір құбылыс, алуан түрлі бірліктер, теория мен практикадағы байланыстар, қатынастар, қасиеттер жиынтығы және ақпараттар зерттеудің қажетті қайнар көзі. Бұлар зерттелетін объекті болғаннан кейін субъектіден тәуелсіз. Оларды адам өзінің теориялық немесе практикалық мәселелерін шешу арқылы алға қойған мақсатына жету үшін пайдаланады. Осыдан зерттеу пәні шығады.

Зерттеу пәні әр уақытта зерттеу объектісін қажет етеді, бірақ, оған кірмейді, онымен тең емес, өйткені бір ғана объект өмірдің алуан түрлі мәселелерін шешу үшін зерттелуі мүмкін. Зерттеу пәні нақтырақ. Ол жұмыстағы танысуға жататын қатынастар мен байланыстан тұрады, ғылыми ізденістің шекарасын орнатады. Әрбір объектіде бірнеше зерттеу пәндерін бөліп алуға болады. Зерттеу пәні сол зерттеудің мақсаты мен міндеттерін анықтайды. Мысалы: «Бесікке тән жасалатын ырымдар» тақырыбын алсақ, Нысаны – бесік болса, пәні – ырымдар. «Бектауата тауындағы тастардан сувенир» тақырыбында нысан – таудың өзі болса, пәні – сол тастан жасалған сувенир.

Келесі пункт зерттеу әдістері. Зерттеудің қандай әдістері бар? Бақылау, эксперимент, ақпараттар іздеу, зерттеу, баяндау, жинақтау, саралау, талдау, эксперимент, бағамдау, байқау, қолдану, көрсету, түсіндіру, салыстыру, сандық, бақылау, модельдеу, сауалнама т.б. әдістері бола алады.

Қорғау-зерттеудің жетістігі және жаңа зерттеулердің бастапқы кезеңі болып табылады. Қорғауға әдетте шектеулі уақыт (5-7 мин) беріледі. Осы уақыт ішінде зерттеуші ғылыми тақырыбының өзектілігін аша білуі тиіс, сондай-ақ жұмыстың логикасы, тілі, құрылымы мен жиналған материалдың құндылығы, практикалық мәні бағаланады. Баяндаманы жаттап алудың қажеті жоқ, берілген уақытты үнемді пайдалану мақсатында нақты зерттелген жұмысыңыздың мақсаты мен нәтижесі туралы айтылғаны дұрыс

Жаңа технология бойынша оқушының зерттеу әрекетін ұйымдастыруда күтілетін нәтижелері болуы шарт.

Ғылыми-зерттеу жұмыстарымен айналысу барысында оқушылар білімді іріктеуді, талдау жасауды, стратегия құруды, жоспарлауды, уақытты үнемдеуді үйренеді. Сонымен қатар оқушыға нақты қандай білім жетіспейтіні белгілі болады, үнемі ізденіс үстінде болады. Бұл баланың стратегиялық ойлау, сыни ойлау қабілеттерін дамытуды үйретеді. Үлкен ғылымның алғышарттарын біліп, ғылыммен айналысуға дайын бала тәрбиелеу – әр ұстаздың міндеті.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Горбунова Г.З., Кравцова И.В. «Организация исследовательской работы учащихся», 2008г., Караганда
2. Дереклеева Н.И. Организация научно-исследовательской работы учащихся. Москва «ВАКО», 2006г. –161-176 б.б
3. Поливанова К.Н. Оқушылардың жобалық іс-әрекеті: мұғалімге арналған оқу құралы. - М. Ағарту, 2011.
4. Савенков А. И. Содержание и организация исследовательского обучения школьников. – Москва.: Сентябрь, 2003. – С. 75
5. https://bolashak-edu.kz/upload/media/nor_filimi_zertteu_jumisi.pdf

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ МЕКЕМЕСІНДЕ ПСИХОЛОГТІҢ РӨЛІ МЕН ӨЗЕКТІЛІГІ

Әбдірахман Л.С.

Қарағанды облысы білім басқармасының Қарағанды қаласы білім бөлімінің «№ 2 оқушылар сарайы» КММ, педагог – психолог

Бұл мақалада автор қосымша білім беру мекемесінде психологтың рөлі мен атқаратын қызметіне назар аударады. Психологиялық сүйемелдеудің маңыздылығы мен ерекшеліктерін, жұмыс жасау бағыттарын, оқу процесі кезінде тәрбиеленушілер, ата-аналар, педагогтермен жасалатын жұмыстарын ашып көрсетеді.

В данной статье автор обращает внимание на роль и функции психолога в учреждении дополнительного образования. Раскрывает значение и особенности психологического сопровождения, акцентируется работа по психологическим направлениям, с воспитанниками, родителями и педагогами.

Педагогика мен психология ең көне және манызды мамандықтар екені анық. Ежелгі грекше «педагогика» - тәрбие өнері болса, «психология» - жан туралы ғылым. Бүгінгі таңда қоғам педагогиканың маңыздылығы мен қажеттілігін түсінетін болса, психологияны дәл солай қабылдай алады ма?

Қазір әлем экономикалық, ақпараттық, технологиялық трансформацияларды бастан кешіруде, сондықтан білім беру кеңістігінде психологиялық қызмет өзінің өзектілігі мен қажеттілігін айқындата түскендей. Бұл құбылыстар балаларды тез өзгеретін жағдайларда өмірге дайындауға жоғары талаптар қояды, олар сыни ойлауды, өмірге жаңа көзқарастарды қалыптастыруды, ұлттық құндылықтары бар жеке тұлғаны дамытуды және өзіне деген жауапкершілікті ала алатын саналы азаматты дайындауды талап етеді.

Баланы оқыту мен тәрбие беру процесінде психологиялық сүйемелдеудің мақсаты оның үйлесімді дамуын қамтамасыз ету болып табылады. Нақты айтсақ: даму кезінде пайда болған проблемаларды алдын алу, оқыту және әлеуметтенудің өзекті мәселелерін шешуге көмектесу және жәрдемдесу, балалардың, ата-аналардың, мұғалімдердің психологиялық-педагогикалық құзыреттілігін дамыту, білім беру бағдарламаларын психологиялық қамтамасыз ету. Бұл тұрғыда білім беру жүйесіндегі психологтың миссиясы өте қиын, ал кәсіби практикалық қызмет көп функционалды.

Қосымша білім беру психологі әр баланың үйлесімді дамуы үшін жағдай жасауға, тәрбие мен білім беру процесінің сапасын, педагогтер мен ата-аналардың психологиялық құзыреттілігін арттыруға, жалпы білім беру мекемесін дамытуға, жәрдемдесуге жұмыс жасайды. Жалпы мектеп психологі қызметінен айырмашылығы, қосымша білім беру мекемесіне келген баланы әлеуметтендіру, қызығушылығы мен мотивациясын арттыру, қабілетін ашып, сенімділік ұялату. Психологиялық қолдаудың негізгі бағыттары: психодиагностика, түзету және дамыту, психологиялық ағарту, психологиялық кеңес беру болып табылады.

Психодиагностика (ата-ана келісімімен) - балалардың психикалық даму деңгейі туралы ақпарат алу, білім беру процесіне қатысушылардың жеке ерекшеліктері мен проблемаларын анықтау үшін іс-шаралар өткізу (бақылау, сауалнамалар және тестілеу, мониторинг, социометрия, кәсіптік бағдар беру, бағдарламалық материалдарды игеру нәтижелерін талдау, зерттеу қызметі).

Педагогтердің және қызметкерлердің эмоционалды күйіп қалу деңгейін анықтау мақсатында бақылау жүргізу: өзін-өзі реттеу, өзін-өзі сақтау және психологиялық ағарту бойынша тренинг-жаттығулар, дәрістер мен сабақтар өткізу.

Ата-аналардың қалауымен сауалнамалар (балалардың даму ерекшеліктерін, дағдылары мен денсаулық деңгейін анықтау). Жасөспірімдер мен оқушылардың (ата-ана келісімімен) кәсіптік бағдар беру іс-шаралары, тақырыптық зерттеулер, балалардың белсенділігі мен мотивациясын, психикалық денсаулығы, дамуы мен оқуының жасына сай

нормаларының сәйкестік деңгейін анықтау. Мұғалімдер мен ата-аналардың өтініштері бойынша мекеме тәрбиеленушілерін бақылау (баланың дамуы мен оқуы, әлеуметтену процестері, мінез-құлық ерекшеліктері, физикалық және психикалық денсаулық жағдайы). Балалардың топта қарым-қатынастарының сапасын, көпбасшылық және пассивті рөлдерді анықтау мақсатында тренинг-жаттығулар өткізу немесе топ шеңберінде социометрия алу.

Психологиялық ағарту - ата-аналар мен оқушылардың, педагогтер мен әкімшіліктің қосалқы қызметкерлердің психологиялық құзыреттілігін арттыру үшін жағдай жасау. Ақпараттық стенд, әлеуметтік желіге пайдалы посттар жариялау, баяндамалар мен дәрістер, ұсынымдар, мекеменің іс-шаралары шеңберіндегі хабарламалар, жарнамалық-ағартушылық материалдарды құру және тарату, психологиялық іс-шараларды өткізу туралы ақпарат беру.

Оқу жылының басында бейімделу кезеңінде көмек көрсету мақсатында мектеп жасына дейінгі балаларды сырттай бақылау, оқу жылы ішінде - баланың мектепке дайындығын анықтау, маңызды жеке және әлеуметтік қасиеттерін, дағдыларды дамыту бойынша мұғалімдермен және ата-аналармен жұмыс жасау. Даму қабілеттері мен деңгейін анықтау мақсатында тәрбиеленушілерді сырттай бақылау, нәтижелері бойынша мұғалімдер мен ата-аналарға ұсыныстар беру. Ата-аналар мен мұғалімдер арасындағы жанжалды және даулы жағдайларды шешуге көмектесу. Педагогтерге балалардың жас ерекшеліктері бойынша материалдар беру, жұмыс бағдарламаларын түзету немесе құру үшін әр түрлі жастағы балалармен өзара іс-қимылдың тиімді тәсілдері бойынша ақпарат, кеңес беру. Ата-аналар мен педагогтерге сұхбаттар, дәрістер, сабақтар, тренинг-жаттығулар – (жеке жоспар бойынша дәрістер, тақырыбы: «Баламызбен бірге ойнайық», «Сүйікті мерекеміз», «Мен жақсы ата-анамын», «Отбасыда үлкен және кіші бала», «Гиперактивті бала» және т. б.) өткізу.

Ерекше білімді қажет ететін балаларға психологиялық көмек және қолдау, олардың балалар бірлестігі форматындағы қызметін бақылау, мұғалімдер мен ата-аналарға баламен өзара әрекеттесу, оның ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін қабылдау бойынша кеңес беру. Түрлі тақырыптық ағарту материалдары жадынамалар, парақшалар, буклеттер, кеңестер, ұсынымдар немесе шағын дәрістер өткізілетін іс – шаралар, бағдарламалар немесе акциялар шеңберінде педагогтерге, ата-аналар мен жасөспірімдерге ақпараттық стенд, ағымдағы қажеттілік немесе арнайы сұраныс бойынша сайт арқылы жариялау және ұсыну.

Түзету және дамыту жұмысы (ата-ана келісімімен) - мүмкіндіктерді ашу үшін жағдай жасау және балалардың психикалық дамуындағы ауытқуларды түзету. Жұмыс мекеменің басым бағыттары мен ерекшеліктерін, топтың және жеке баланың ерекшеліктерін ескере отырып жүргізіледі. Ата-аналардың қалауы бойынша жеке психокоррекция (ерекше балалар проблемалары, коммуникативтік шиеленістер, отбасылық қатынастар); балалар мен жасөспірімдерде қорқыныш, қобалжу мен стресстен арылу, емтихандағы психоэмоционалды жағдайда өзін-өзі реттеу, жасөспірімдердің теріс мінез-құлқын түзету, коммуникация кезінде сенімділігін дамыту жұмыстары бойынша тренинг-жаттығулар мен сабақтар өткізу. Психологиялық кеңес беру - білім беру процесі қатысушыларының өзара іс-қимылын оңтайландыру, тәрбие мен дамудың жеке бағдарламасын іске асыру кезінде көмек көрсету яғни, әлеуметтену және коммуникация, өмірлік және кәсіби өзін-өзі анықтау, қарым-қатынас, мотивациялық, жеке мәселелер, әртүрлі жағдаяттар бойынша жеке және топтық консультациялар өткізу. Бүгінгі таңда психологиялық кеңес беру маңызды әрі сұранысқа ие қызмет болып табылады. Кеңес беру оңай емес, шығармашылық процесс. Қажет болған жағдайда, ата-аналардың сұранысына және баланың мүмкіндіктеріне сәйкес ойын, жарыс, әдістер мен тәсілдерді пайдалану арқылы өткізілуі мүмкін. Психологтің рөлі білім беру процесінде, яғни тәрбиеленушілердің, олардың ата-аналар мен қызметкерлердің психикалық, интеллектуалдық, эмоционалдық, мотивациялық, коммуникативті және тағы басқа дамуы мен психологиялық денсаулығына басқа ешкім кәсіби түрде қамтамасыз ете алмайтын қызмет. Педагог-психолог оқу-тәрбие процесінің толыққанды қатысушысы бола отырып, мұғалімдермен және басқа мамандармен белгілі бір оқушыларды не топтарды дамыту мәселелері мен міндеттерін шешуге қатысады. Алуан түрлі әдістер мен тәсілдердің көмегіне жүгіну арқылы психолог

әрбір сұранушыға кәсіби көмек пен кеңес бере алады. Қосымша білім беру бұл – әр бір тәрбиеленушінің потенциалын ашып, әлеуметтенуге көмек беріп, дамуын бейімдейтін орын болып табылады. Мектепте өз орнын таба алмай, буллинг пен қысымда жүрген бала көп жағдайда қосымша білім беру мекемесінде өзін еркін сезініп, құрдастар тауып, биік дәрежелерге жетіп жатады. Психолог балалар мен жасөспірімдердің жан-жақты тұлғалық дамуына ықпал етіп, олардың ой-өрісін кеңейтеді, өзін-өзі анықтауға, өзін-өзі түсінуге, саналылықты, сыни және икемді ойлауды дамытуға көмектесе алады, адамның жеке даралығының, бірегейлігінің маңыздылығын айқындап бере алатын маман.

Сондықтан бүгінгі таңда психологтің маңыздылығын және оның біздің қоғамдағы өзектілігін бағаламау мүмкін емес. Психологиялық салауаттылық әркімнің жалпы әлауқаты мен өмір сүру сапасының ажырамас бөлігі болып табылады. Психолог мамандар адамдарға проблемаларын жеңуге, олардың әлеуетін дамытуға және жеке өсуге қол жеткізіп, қоғамның игілігі үшін жұмыс істеп, адамның ішкі әлемін жақсырақ түсінуге және басқаруға көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Жарықбаев Қ.Б. Психология. –Алматы, 1993- 272 б.
2. Ананьев Б.Г. Познавательные потребности интересов // Ленинградский гос. Университет-1959.
3. Жарықбаев Қ.Б. Психология.-Алматы, 2000
4. Ғаббасов С. Халық педагогикасы мен психологиясының негіздері. – Алматы: ҚазМемҚызПИ, 2005, 185-бет.
5. Психологиялық қызмет көрсету // Мектептегі психология, 2006, №2, 27-бет.
6. Сақтағанова Т.С. Өркениетті білім беру жүйесіндегі педагогикалық- психологиялық қызмет // Мектептегі психология, 2006, №2, 6-бет
7. Обухова Л.Ф. Возрастная психология. М.: Изд-во МГУ, 1997.-15-21 б.
8. Кон И.С. Психология старшеклассника. М: 1980.-31-33б.

ҚАЗАҚТЫҢ ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРЫНЫҢ СПОРТ ТҮРЛЕРІНЕ АЙНАЛУЫ

А.Ж.Исабекова, Б.Ш.Макулбаев,
Қарағанды облысы білім басқармасының Қарағанды қаласы білім
бөлімінің «№ 2 оқушылар сарайы» КММ «Ұлы дала ойындары»
кешенінің жетекшілері

Аннотация

Дене тәрбиесін педагогиканың маңызды бір саласы ретінде қарастыра отырып, оған ұлттық этнопедагогикалық ерекшеліктерді орынды қолдануды қосу арқылы дене тәрбиесінің тиімділігін арттыру мүмкін болатындығын атап өтеміз. Ұлттық тәрбие көрсеткендей, ұлттық спорт пен ойындар баланың жан дүниесін қалыптастырушы, ана тілін, мәдениетін, салт-дәстүрін жеткізуші, еліне деген патриоттық сезімдерді қалыптастырушы педагогикалық құрал екендігін атап өтеміз.

Рассматривая физическое воспитание как важную отрасль педагогики, отметим, что повысить эффективность физического воспитания можно за счет правильного использования в нем национальных этнопедагогических особенностей. Подчеркнем, что национальные виды спорта и игры, как показывает отечественное образование, являются педагогическими инструментами, формирующими душу ребенка, передающими родной

язык, культуру, традиции, формирующими патриотические чувства к стране.

Қазақтың ұлттық ойындары туралы көптеген деректер зерттеліп ғылыми айналысқа енген жоқ. Тәрбие тұрғысынан ұлттық ойындар мен спорт өскелең ұрпақтың денесін шынықтырып, еңбекке баулуда қолайлы құрал екендігі ғасырлар бойы дәлелденіп келе жатса да, білім беру мен спорт саласында қолданылуы әлі де жеткіліксіз болып отыр.

Бүгінгі күнге дейінгі ұлттық ойындар мен спорт түрлеріне арналып жүргізілген қазақстандық ғылыми зерттеулер төмендегідей бағыттарды қамтығандықтарын көруге болады, оларға:

ұлттық ойындар мен спорт түрлерінің даму тарихы;

ұлттық ойындарды спорттық оқу - жаттығу жұмыстарында қолдану;

ұлттық ойындарды патриоттық тәрбие жұмыстарында қолдану;

ұлттық ойындарды балалардың, оқушылардың, жастардың дене шынықтыруында қолдану.

Ұлттық ойындардың қоғамдағы орнын теориялық-педагогикалық тұрғыдан негіздеу ұлттық ойындар мен спортты қолданудың теориялық және педагогикалық мазмұнының сапалық жағына әсер етіп, оқытушы ұстаз, тәрбиеші мамандар даярлауда, спорттық оқу-жаттығу жұмыстарының тәжірибелік мазмұнын кеңейтеді, ұлттық ойындар мен спортқа арналған мемлекеттік заңдар мен бағдарламалардың сапалы болуына жол ашады.

Қазақ күресі. Ұлттық ойындардың ішінде қазақ күресінің ерекше орны бар. Балуан болу адам өміріне қажетті батылдық, алғырлық, күштілік, ептілік, т.б. қасиеттерді дамытады, дарытады. Балуандардың күш сынасуы ат жарысы, ақындар айтысы сияқты қазақ халқының салт-дәстүрлерінің ажырамас бір бөлігі болып саналады. Күресуде балуандар бір-бірін жеңу арқылы жеңіске жетеді.

Қазақша күресте біріншіден, жеткіншектің дене пішінін дұрыс қалыптасуына әсері мол. Себебі, ең қарапайым қимылды орындағанның өзінде де адам дененің бірқатар органдары өзара қимылға келіп, оны орталық жүйке жүйесі реттеп тұратындығы белгілі. Жас палуанның жеке бұлшық еті салмағының өсуіне, қозғалмалы болуына, күресте оны қысу немесе тарту күші тарту ұзақтығы, шапшаңдығы арта түседі. Осы күштер әсер еткенде палуан денесі әртүрлі жағдайға түсіп, оның жасына сай қалыпты дамуына ықпал етеді.

Екіншіден, спортшының кеңістікте бағдарлануы, тепе-теңдікті сақтау мүмкіншілігі арта түседі. Себебі күрес барында күрескер айналадағы ортаны, тіреу алаңын құзырында ұстауы қажет, егер ол кеңістікте бағдарлана алмаса, жеңіліске ұшырайды.

Үшіншіден, қазақша күрес те айқасудан басталады. Сондықтан күресушілер қозғалған кезде тепе-теңдікті сақтау заңдылықтарын ескерулері және жалпы ауырлық центрін қадағалаулары қажет. Күре үстіндегі шабуылдағанда күресушінің бірі екіншісін тепе-теңдіктен шығаруға, ал екіншісі жығылып қалмау үшін тепе-теңдігін сақтап, сондай жағдайда қарсыласын түсіруге тырысады. Бірақ қарсыласын тепе-теңдіктен шығарғанда палуанның өзі де тепе - теңдікті сақтай алмайды. Өйткені ондай қимылдарды бір орында тұрып орындау мүмкін емес. Сөйтіп, күр кезінде екі жақ та ұдайы тепе-теңдігінен айырылып және оны сақтап тұрады.

Төртіншіден, қазақша күрес психологиялық салмақтылықты талап етеді. Онсыз ол нәтижеге жете алмайды, бұл жеткіншектің мінез-құлқын, шыдамдылығы мен жауапкершілігін қалыптастырады. Сондықтан қазақша күрес ойынының тәрбиелік маңызы зор. Әіресе баланың патриоттық сезімдері арта түседі.

Күресу шартын балуандар алдын ала өзара келісім бойынша белгілеп отырған. Ел арасында ауызша тараған күрес ережелері қатаң сақталып, оны талассыз мойындаған. «Күш атасын танымас» деген қағидаға сүйеніп, балуандарды жас ерекшеліктеріне және салмақ дәрежелеріне қарай бөлмеген.

Қазақ күресін бүгінде әлемнің көптеген елдері танып-білді. Қазақ күресінен өткізілетін жарыстар республикалық дәрежеден асып, Азия және Әлем біріншіліктері өткізіле бастады.

Балуан күрестіру – қазақтың дене тәрбиесіндегі ең көп тараған және маңызды түрі болып саналады. Балуандыққа баланы жас шағынан үйретіп, шынықтыра, денесі шымыр, бұлшық еттері жақсы дамып өседі.

Ұлттық күрес бойынша ел қадіріне бөленген балуандар көптеп саналады, оның ішіне Балуан Шолақ, Қажымұқан, Молдабай, Битабар т.б. балуандық өнерлерін халық мойындап, оларды «Балуан» деп танып, құрметке бөлеген.

Қазақтың «Тоғыз құмалақ» ойынының суреті мен ойнау тәртібін қағаз бетіне түсірген этнограф Н. Пантусов өз еңбегінде «бұл ойын өте көне және кім ойлап тапқаны белгісіз. Ол қазақтың үш ордасының барлығына тегіс тараған» – Е. Мухитдинов деп жазады.

Тоғызқұмалақ. Егемен Қазақстанда қарқынды дамып келе жатқан спорттық ойындардың бірі – тоғызқұмалақ ойыны. Тоғызқұмалақ зияткерлік ойындар тобына жатады.

Мақсаты-ұлттық ойынды жандандыру; оқушылардың ақыл ойын дамытуға арналған ойын түрлерімен таныстырып, қызығушылығын арттыру; ұлттық ойын түрлерін дәріптеу; ұлттық ойындар арқылы ұлттық сана сезімін молайту.

Тоғызқұмалақ – жасөспірімнің ақыл-ойын шыңдап, ми қызметін жетілдіретін зияткерлік ойын. Дүниежүзіндегі зияткерлік ойындарды Д.Мюррей деген ғалым 5 топқа бөліп қарастырады. Олар: шахмат, дойбы, тоғызқұмалақ, нарды және гоо. Міне, осы бес топтың ерекшеліктеріне сай тоғызқұмалақ манкала тектес ойындардың құрамына кіреді. Әр ойын әрбір ұлт мәдениетінің көрінісі дейтін болсақ, шахмат еуропалық, дойбы грек, гоо қытай, нарды иран, ал, тоғызқұмалақ көшпенділер дүниетанымына сәйкес келеді. Тоғызқұмалақтың басқа ойындардан ерекшелігі – ойын құралдары ақ, қара түстерге бөлінбейді және арнаулылық тақталарда ұсақ шарлармен ойналады.

Тоғызқұмалақ ойынының және осы ойынға ұқсас ойындардың таралу аймақтарына қарасақ оған Таяу Шығыс, Орта Азия, Үнді, Еуропа, Ресей, Монғолия, Қытай деп тарата беруге болады. Осы географиялық атаулардан тоғызқұмалақ ойыны және оған ұқсас ойындардың Ұлы Дала жерінде көршілес жатқан елдердің бәрі білетіндігін байқауға болады.

Орта Азия көлемінде тоғызқұмалақ туралы алғашқы құнды еңбекті жазған түркітанушы С. Аманжолов болды. Оның 1936 жылы шыққан «Тоғызқұмалақ» кітабында, ғалым ойынның қазақ пен қырғыз халықтарының арасында көп ұшырасқанын, көшпенділердің салт-дәстүрінің негізінде шыққанына тұжырымды деректер келтіреді. С. Аманжоловтың «Асыра сілтемей айтқанның өзінде, бұл ойын шахмат ойынынан кем емес, әрі қызықты әрі маңызды. Сонысына қарағанда, бұл тез араның ішінде жалғыз Қазақстан емес, бүкіл Кеңестер одағына тарап кетуіне күмәніміз жоқ», – деп XX ғасырдың басында жазған еді.

Сонымен қатар, тоғызқұмалақ ережелерінің қалыптасуын қазақ халқының тарихы мен дүниетанымы, салт-дәстүрі ерекшеліктерімен байланысты қарау орынды. Бұл ретте ойын ережелерінің шығуы және тақта құрылысының өзгеруін бір-бірімен сабақтастық түрде қарау керек деп тұжырымдайды белгілі тоғызқұмалақшы Ә. Ақшораев.

Қазақ халқы өздерінің көшпелі тұрмысында қалыптасқан әдет-ғұрыптарын, салт-дәстүрлерін рухани азық ретінде қолданып келеді. Осы рухани байлыққа ұлттық ойындар да кіреді. Ұлттық ойындарды зерттеуші ғалым Б. Төтенаев ұлттық ойындардың пайда болуы мен оның мазмұнын қазақ халқының шаруашылық жүргізу ерекшеліктерімен тікелей байланыстырады, бұл тұжырымы тоғызқұмалақ ойынының шығу тегіне де қатысты деп қолдайды. Тоғызқұмалақ ойынының адамның ойлау қабілетіне ықпалы

– жасөспірімнің ақыл-ойын шыңдап, ми қызметін жетілдіретін зияткерлік ойын.

Дүниежүзіндегі зияткерлік ойындарды Д.Мюррей деген ғалым 5 топқа бөліп қарастырады. Олар: шахмат, дойбы, тоғызқұмалақ, нарды және гоо. Міне, осы бес топтың ерекшеліктеріне сай тоғызқұмалақ манкала тектес ойындардың құрамына кіреді. Әр ойын әрбір ұлт мәдениетінің көрінісі дейтін болсақ, шахмат еуропалық, дойбы грек, гоо қытай, нарды иран, ал, тоғызқұмалақ көшпенділер дүниетанымына сәйкес келеді. Тоғызқұмалақтың басқа ойындардан ерекшелігі – ойын құралдары ақ, қара түстерге бөлінбейді және арнаулы отаулық тақталарда ұсақ шарлармен ойналады. Ойынның мақсаты – қарсыластан көп шарларды (құмалақ) жинап, ұпай санымен алға шығу.

Қазақстан тәуелсіздік алған жылдан бері тоғызқұмалақ жылдан-жылға дамып келеді. Бұл жерде жаңа құрылған тоғызқұмалақ федерациясының ықпалы зор болып отыр. Бүгінгі таңда осы қауымдастықтың арқасында елдің түкпір-түкпірінде үйірмелер ашылып, тоғызқұмалақтан жарыстар жиі өткізіліп келеді

Қорытынды

Қазақ халқының ұлттық ойындары мен спортының теориялық және педагогикалық негізінің қалануы өте ерте тарихи кезеңдерден бастау алып, қалыптасқандығына төмендегідей негіздер бар:

Қазақ халқы ұлттық ойындардың бала дүниеге келісімен дене жаттығуларын қолданғандығын және адамның жасының өсуіне сай, дене тәрбиесінің де түрлері өзгеріп отырғандығын көруге болады. Ойындарды жас ұрпақтың денесін шынықтыруда, отан қорғау ісінде негізгі құрал ретінде кеңінен қолдану қажеттігін көруге болады.

Дене тәрбиесін педагогиканың маңызды бір саласы ретінде қарастыра отырып, оған ұлттық этнопедагогикалық ерекшеліктерді орынды қолдануды қосу арқылы дене тәрбиесінің тиімділігін арттыру мүмкін болатындығын атап өтеміз.

Пайдаланылған ақпараттық ресурстардың тізімі:

1. <https://aikyn.kz/263402/u-ltlyk--sport---u-ltlyk--ideologiya>
2. <https://egemen.kz/article/159573-ulttyq-sport-degenimiz-ne>
3. <https://aikyn.kz/255076/u-ltlyk--sport-u-ltly-tanytady>
4. <https://argymaq.kz/archives/11064>

ТОҒЫЗҚҰМАЛАҚ – АҚЫЛ-ОЙ ОЙЫНЫ

А.Т.Махамбетчин, Е.С.Кәріғұл,

Қарағанды облысы білім басқармасының Қарағанды қаласы білім бөлімінің «№ 2 оқушылар сарайы» КММ «Тоғызқұмалақ» үйірмесінің жетекшілері

Аннотация

Тоғызқұмалақ – қазақтың ұлттық дәстүрлі ойындарының бірі, ақыл-ой ойыны. Ойын танымдық, эстетикалық, спорттық, тіпті ғылыми аспектілерге ие. Тоғызқұмалақтың емдік қасиеті де бар, ол жасөспірімдер миын дамытады. Сондықтан ол жергілікті, ұлттық деңгейден асып, әлемдік маңызға ие. Бұл ойын ақыл-ойды дамытып қана қоймайды, ол тәртіпке үйретеді.

Тоғызқұмалақ - одна из традиционных казахских игр, умственная игра. Игра имеет познавательные, эстетические, спортивные и даже научные аспекты. У тоғызқұмалака есть и лечебные свойства, которые развивают подростковый мозг. Поэтому она превышает местный, национальный уровень и имеет мировое значение. Эта игра не только развивает ум, она учит порядку.

Тоғызқұмалақ шахмат, дойбы, нард, калах тағы басқа ойындар секілді арнаулы тақтада ойналады. Әрі тоғызқұмалақтың тақтасы өзгеше, жоғарыда айтылғандардың бірде-біріне ұқсамайды. Ойынның тарихы «тағдырын» зерттеген ғалымдар дәлелдегендей, тоғыз құмалақ бізге жеткенше көп өзгеріске ұшыраған. Бұл ойынды әуелде тақтаға емес, жер қазып-ақ ойнай берген секілді. Құмалақ орына нағыз қойдың құмалағын кептіріп пайдаланған. Ол кездегі тақталар бүгінгіге мүлдем ұқсамайды. Дәлірек айтсақ, тоғызқұмалақтың бүгінгі тақтасы үлкен өзгеріске ұшыраған және де тек түр жағымен емес, мазмұн жағынан да көп жетілді.

Тоғызқұмалақ ойынына арнаулы тақта пайдаланылады. Ойынға шахмат, дойбыдағы секілді екі адам қатысады. Әр ойыншының (тоғызқұмалақшаның) тоғыздан отауы болады. Отаулардың рет саны солдан оңға қарай белгіленеді. Мысалы, бірінші, екінші ... тоғызыншы отаулар. Бұл отаулардан тарихтан жоғалмай бізге жеткен аттары мынадай: Арт, Тектұрмас, Ақотпес, Атсыратар, Бел, Қандықақпақ, Көкмойын, Маңдай. Әр отауға берілген аттар тегін емес. Мысалы, төртінші отау «Атсыратар» деп аталса, шын мәнінде бұл отаудан «тұздық» алсаң, қарсыласын тез атсырайтыны (тұздық туралы да, атсырау жайлы да келесі беттерде кеңіне әңгімелейтін боламыз) рас.

Кез келген ой ойындары секілді, тоғызқұмалақты үйрену үшін де әуелі партияны

жазуды білуіміз керек. Сонда ғана біз газетте жарияланатын сабақты түсіне аламыз. Естеріңізде ме, біз әр отау солдан оңға қарай 1-9 цифрларымен белгіленеді дедік. Олай болса, тоғызқұмалақтың жүрістері былай жазылады: 48-211 немесе 312-510. Мұны қалай түсінуге болады? Алғашқы цифрлар тізбегіне түсінік 4-ші отау да 8 құмалақ бар, сол отаудан жүргенде, қарсыластың екінші отауына түсіп, ондағы құмалақтар санын 11-ге жеткізеді деген сөз. Келесі цифрлар тізбегі де сол секілді 3-ші отаудағы 12 құмалақ, жүргенде бесінші отауға жетіп, ондағы құмалақтар санын оңға жеткізді. Ал, осы екі цифрлар тізбегінің арасына қойылған белгілер екі түрлі бірі - сызықша, бірі - қос нүкте. Неге? Мұны білу - тоғызқұмалақ партиясын жазып ойнаудың (нотация) басты шарты. Сонымен партияны жазып ойнауда мына белгілер қолданылады.

жәй-жүріс,... 210-213

табысты жүріс, жеу ... 48:28

X - тұздық белгісі, ...4x - төртінші отауда "тұздық" бар.

I - Жақсы жүріс. ... 215-715!

II-Өте жақсы жүріс. ... 93-35!

? - Нашар жүріс. ... 810-810?

Я? - Үлкен қателік. ... 57-221??

Міне, осы белгілердің жақсы білу - парыз. Сонда ғана біз шеберлер ойнаған партияларды талдай алатын боламыз.

Ал, енді тоғызқұмалақты қалай ойнайды, соған келейік. Әуелде, ойын басталар алданда әр ойыншының бар отауларында (бардағы 9 отау) тоғыз-тоғыздан құмалақ жатады. Әрі бұл құмалақтар шахмат, дойбы ойындарындағы секілді сенікі, менікі, ақ-қара деп белінбейді. Сонымен он сегіз тоғыздан дегенде - барлығы 162 құмалақ бар. Кімде кім соның 82-сін ұтып алса жеңіске жетеді. 81-81 болса, ойын тең аяқталады.

Ойын былай басталады. Жеребе бойынша бірінші жүріс жасайтын адам өзінің (тек өзінің) тоғыз отауының кез келгенінен сегіз құмалақты (бүгінде құмалақ орнына пластмаса шарж пайдаланып жүр) қолына алып (бір құмалақ сол отауда қалада) солдан оңға қарай, бірде-бір отау тастамай жеткен жеріне дейін салынуы керек. Сонда, ең соңғы құмалақ санын жұп етсе (2, 4, 10, 14, т.с.с.), онда бұл табысты жүріс боп саналып, яғни сол отаудағы құмалақтарды өз қазанына салып алуға, жеуге болады. Ендігі жүріс қарсыластікі. Ол да тура солай жүреді.

Тоғызқұмалақ ойынында алғашқы жүріс міндетті түрде табысты болады. Қарсылас та өзінің бірінші жүрісінде 10 құмалақ жеуге мүмкіндік бар. Бірақ бұған қарап, тоғызқұмалақ ойынын тез-ақ, он шақты жүрісте бітіре салуға болады деген жандар қателеседі. Тоғызқұмалақтың бір партиясы шахмат секілді 4,5-5 сағатқа созылады. Кейде ақталмай, кейінге қалдырылып жатады.

Сонымен, алғашқы жүрістер жасалды. Одан кейін ше? Ойын екі тоғызқұмалақшының алма-кезек жүруімен жалғаса береді. Әйтсе де мына ережелерді естен шығармаған жөн.

а) Соңғы құмалақ түскен отаудағы құмалақтар жұп болса да өз отауларынан жеуге болмайды;

б) Жеуге болатын мүмкіндік көрініп тұрса да басқа жүріс жасауға рұқсат;

в) Отауда бір құмалақ жатса, оны да келесі отауға жүруге болады. Мұндай жағдайда ол отау бос қалады.

г) Қарсыласыңның отауынан жүруге болмайды;

д) Жүрген кезде жолдағы отауларға құмалақ тастамай кетуге немесе бірден көп құмалақ тастауға болмайды;

е) Жүрісті оңнан солға қарай жасауға рұқсат жоқ;

ж) Жүріс алма-кезек болау тиіс, бір ойыншының екі рет жүруіне рұқсат етілмейді.

Ойынды бастаған тоғызқұмалақшы өзінің кез-келген отауынан құмалақтарды түгел қолына алып, солдан оңға қарай, бірде-бір отау тастамай (құмалақтарды алған отауға бір құмаақ қалдырады) бір құмалақтан тастап таратады. Сонда ең соңғы құмалақ түскен отаудағы құмалақтар саны (егер ол қарсыластын отаулары болса ғана) жұп болатын болса (26, 16, 42 т.с.) онда ол құмалақтарды «жеуге» мүмкіндігі бар.

Бір қарағанда жүріс жүрген сайын «жей» беретін секілдіміз. Бірақ ойын кезінде

олай болмайды. Әр түрлі тактикалық әдіс – айлаларды қолданып, өз отауларындағы құмалақтарды берік қорғаныста ұстауға қол жеткізсек, бірте-бірте құмалақ ұтып аюу қиынға түседі. Сондықтан да басты әдіс жүрістерді есептеуді өте жақсы білу керек.

Жүрістерді есептеу деген не? Бұл – тоғызқұмалақ үшін өте жақсы білуге тиіс бірнеше әдіс. Оны тоғызқұмалақтың әліппесі десе болады. Ол әдістің «құпиясы» мынада.

Біз құмалақтарды қарсыласымыздың отауынан ғана ұтып ала аламыз. Яғни біздің өз отауларымыздағы, құмалақтарымыздың қайсысы қарсыласымыздың отауына жетеді және «ашық» отауға маңызды. Дөп басып тез тапқан ойыншы, тиісті жүріс жасап, көп құмалақ ұтып алады.

Қорытынды

Қазақтың белгілі ағартушылары А.Құнанбаев, Ш.Уәлиханов, Ы.Алтынсарин халық ойындарының жас ұрпаққа білім берудегі тәрбиелік мәнін жоғары бағалап, адамның ойы мен іс-әрекетін танып-түсінуде жастардың эстетикалық, адамгершілік ой талабының өсуіне атқаратын қызметін жоғары бағаласа, М.Жұмабаев ойындарды халық мәдениетінің қайнар көзі, ойлау қабілетінің өсу қажеттілігі, тілдің, денешынықтыру тәрбиесінің негізгі элементі деп тұжырымдайды.

Ұлттық ойынымыз тоғызқұмалақты бүгінгі тарих бетінен өшірмей, келер өскелең ұрпаққа жеткізу – біздің басты парызымыз. Өзін қазақтың деп санайтын әрбір азамат тоғызқұмалақ ойынының ережесін біліп қана қоймай, оны жұртшылыққа насихаттауы тиіс.

Пайдаланылған ақпараттық ресурстардың тізімі:

1. <https://www.kaznu.kz/kz/3/news/one/36922/>
2. https://ziatker.kz/doc/togyzqumalaq_oynnyng_erejesi_73610.html
3. https://ziatker.kz/doc/togyzqumalaq_oynnyng_erejesi_73610.html
4. <https://stud.kz/referat/show/18677>

КОРРЕКЦИОННО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНАЯ ГИМНАСТИКА В СФЕРЕ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК ОДНО ИЗ СРЕДСТВ ПРОФИЛАКТИКИ ПРИ НАРУШЕНИИ ОСАНКИ И ПЛОСКОСТОПИЯ

**Утебаев Е.Ж., Марченко А.А.,
КГУ «Дворец школьников №2» г.Караганды Карагандинской
области, руководители кружка коррекционной гимнастики
«Сымбат»**

Аннотация

Общее образование и воспитание детей с проблемами в развитии возможно только при наличии коррекционно-компенсаторной педагогической работы. Эта работа осуществляется в процессе каждодневных занятий, каждое из которых имеет четкую структуру. В каждое занятие обязательным образом должно быть включено проведение коррекционной гимнастики в качестве технологии сохранения и стимулирования здоровья.

Дамуында проблемалары бар балалардың жалпы білімі мен тәрбиесі түзету-орнын толтыру педагогикалық жұмысы болған жағдайда ғана мүмкін болады. Бұл жұмыс күн сайынғы сабақтар процесінде жүзеге асырылады, олардың әрқайсысының нақты құрылымы бар. Әрбір сабаққа денсаулықты сақтау және ынталандыру технологиясы ретінде түзету гимнастикасын жүргізу міндетті түрде енгізілуі тиіс.

Проблема плоскостопия и нарушения осанки у детей и подростков всегда была насущной и актуальной. Формирование здоровья детей, полноценное развитие их организма – одна из основных проблем в современном обществе. В связи с большой учебной нагрузкой и с низкой двигательной активностью детей младшего и среднего школьного возраста, а также массовым увлечением различными гаджетами, увеличивается

количество детей, имеющих нарушения осанки. Также, особое внимание необходимо уделить и проблеме плоскостопия, т.к. если вовремя не обратить на это внимание, то данная проблема усугубляется. А здоровье стоп – это здоровье всего организма.

Огромное количество детей ведут малоподвижный образ. И причина этому комфортные жизненные условия, развитие научно-технического прогресса и высоких технологий, которые неизбежно меняют стиль жизни современных детей. Очень часто мы сталкиваемся с детьми, которые не могут выполнить элементарные упражнения, такие как прыжок через препятствие двумя ногами, подъем и спуск по шведской лестнице, бросок и ловля мяча одной рукой и др. Недостаточность крупной моторики выражается и в неуклюжести: дети часто падают, спотыкаются, задевают мебель, врезаются в стены и в людей, роняют предметы. Все это последствия гиподинамии и гипокинезии (недостатка в движении), которые мы наблюдаем ежедневно.

Снижается сила и работоспособность скелетной мускулатуры, что влечет за собой нарушение осанки, плоскостопие, задержку возрастного развития, быстроты, ловкости, координации движений, выносливости, гибкости и силы. Часто мы наблюдаем тенденцию отставания от нормы по показателям координации движений, мышечной работоспособности, а также отставания от норм по показателям подвижности в суставах. Своевременная профилактическая работа в этом направлении позволит избежать существующих проблем и скорректировать уже имеющиеся.

Плоскостопие, как и нарушения осанки чаще встречается у слабых, физически плохо развитых детей. Нередко нагрузка при ходьбе, а чаще при длительном беге, для сводов стоп таких детей оказывается чрезмерной. Связки и мышцы стопы перенапрягаются, растягиваются, теряют пружинящие свойства. Стопа является опорой фундаментом тела, поэтому естественно, что нарушение этого фундамента обязательно отражается на формировании подрастающего организма.

Кружок коррекционной гимнастики «Сымбат» во Дворце школьников №2 г.Караганды – это кружок, где применяется многофункциональная система упражнений оздоровительной и развивающей направленности. Соотношение специальных, общеразвивающих, дыхательных упражнений способствуют: укреплению мышц, тренировки их силовой выносливости; формированию правильной осанки; выработки мышечного равновесия и правильного дыхания. Тренировки проходят по специальной авторской программе с большим количеством оборудования, которое делает занятия веселыми, разнообразными и интересными.

Предлагаемые на занятиях кружка «Сымбат» комплексы коррекционно-оздоровительной гимнастики относятся к развивающим формам оздоровительной работы. Их целью является повышение функциональных резервов организма ребенка. Не сложный и адаптированный комплекс упражнений позволяет решать множество задач, как образовательного, так и оздоровительного характера. Занятия коррекционной гимнастикой позволяют наиболее быстро развить и укрепить физический аппарат ученика. Правильный подбор комплекса упражнений даст возможность значительно активизировать мышечный потенциал, снизить вероятность травматизма, повысить выносливость.

В решении учебных задач мы в основном используем два метода обучения. Первый – это метод целостного освоения упражнения. Он заключается в том, что практически любое упражнение, степень сложности которого соответствует уровню подготовки обучающихся, может быть освоено полностью. К примеру, работа с МФР роллами, работа со стопой в различных плоскостях, упражнения для мышц спины и кора, работа с вестибулярным аппаратом и т.д.

Для более сложных упражнений, таких как работа с мячом в равновесии, различные нейроупражнения, упражнения на баланс на неровных плоскостях, используется метод обучения посредством расчленения движения на составные элементы. Он используется в основном при изучении относительно сложных упражнений (как, например, приседания на балансировочном мяче), а также для коррекции двигательного навыка, для исправления некоторых ошибок (например, правильная постановка стопы при ходьбе по бревну).

В процессе обучения мы чаще всего используем метод личного показа. Большинство упражнений показываем сами, указываем на детали, возможные ошибки при выполнении и в дальнейшем отрабатываем вместе с детьми. Но, важным моментом в обучении становится действий со стороны самих обучающихся.

В работе над упражнением преподаватель обращает внимание на способы фиксации движения, с помощью которых в мышечной памяти будут закрепляться наиболее верные положения, характерные для той или иной части упражнения. Мы не ограничиваемся локальными упражнениями для стопы, а работаем на формирование здорового двигательного паттерна. Результативность упражнений в коррекционной гимнастике во многом будет зависеть от варьирования темпов и количества исполняемых движений. Мы тщательно следим за тем, чтобы обучающийся четко и правильно прорабатывал прежде всего упражнения в медленном темпе, следил за работой своего тела, нарабатывал навыки многократным повторением движения. При достижении желаемого результата упражнение можно усложнять. Осознав механику движений, обучающийся сможет сам исправлять ошибки.

Одно из главных достижений и возможностей гимнастики – формирование правильной осанки, мышечного построения и коррекции скелета человека в период роста и развития. Работа над совершенствованием двигательного аппарата является наиболее эффективной именно в период роста ребенка. Оптимальный период это возраст от 5 до 12 лет. В это время обучающиеся меньше подвержены травматизму, и вся их жизненная деятельность направлена на пополнение профессионального багажа. Говоря о достоинствах коррекционной гимнастики, необходимо также отметить огромное разнообразие физических упражнений и методов применения комбинаций различных движений. Правильные способы подбора упражнений оказывают положительное воздействие на организм ребенка, способствуют развитию двигательного аппарата и наделяют необходимыми навыками.

И в заключении хотелось бы отметить немаловажный момент. Первоочередная задача программы - профилактика и оздоровление. В центре внимания – укрепление здоровья, стимуляция моторики, развитие координации и, что немаловажно, социально-эмоциональное взаимодействие. Безусловно, регулярные занятия коррекционной гимнастикой в кружке «Сымбат» это верный путь к здоровью ребенка!

Перечень использованных источников:

1. <https://balalike.kz/>
2. <https://edu.mcfr.kz/article/432-qqq-15-m3-16-03-2015-korreksionno-razvivayushchaya-rabota-s-detmi>
3. <https://25.dou.spb.ru/products/fizicheskoe-razvitie/zritelnye-gruppy/174-korreksionnye-vidy-gimnastiki-ispolzuemykh-v-dou-dlya-detej-s-narusheniem-zreniya>
4. <https://bolivspine.by/news/programma-fizicheskikh-korreksionnykh-uprazhneniy/>

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИКТ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА ПРИ ИЗУЧЕНИИ ТЕМЫ «ПУТЕШЕСТВИЕ И ТУРИЗМ»

Сатымбаева Гульжан Амангельдиновна,
педагог дополнительного образования
КГУ «Дворец школьников №2» г.Караганды Карагандинской области

Аннотация.

В статье представлен опыт работы по использованию ИКТ на уроке английского языка «Путешествие и туризм». Описана практика применения технологии ИКТ на различных стадиях урока.

Мақалада «Саяхат және туризм» ағылшын тілі сабағында АКТ қолдану тәжірибесі берілген. Сабақтың әртүрлі кезеңдерінде АКТ технологиясын қолдану тәжірибесі сипатталған.

Ключевые слова: ИКТ, английский язык, цифровая грамотность, цифровые технологии

Необходимым компонентом и условием общей модернизации образования является информатизация, без которого невозможно выполнить в полном объеме программу модернизацию. Информатизация образования является приоритетом развития социальной сферы Казахстана.

Информационно-коммуникативные технологии (далее – ИКТ) являются значимым инструментом, помогающим педагогам в преподавании, позволяя им облегчить и обеспечить понимание учащимися темы и играют все более важную роль в общении и обучении. Дети сегодня обладают достаточно цифровой грамотностью, как поколение регулярно взаимодействующими с цифровыми технологиями, используя все их возможности в различных аспектах жизненных ситуаций. Следовательно, очень важно, чтобы педагоги тщательно обдумывали использование ИКТ в преподавании. [2]

Широкий спектр разнообразных цифровых ресурсов дает возможности в расширении использования ИКТ в образовательном процессе, позволяя по-новому реализовать методы и формы, активизирующие активную деятельность обучающегося на уроке, которые способствуют повышению качества подготовки и мотивации к уроку.

Обучение иностранному языку, как часть образовательного процесса, не может остаться в стороне этих глобальных изменений. Применение ИКТ на уроках английского языка способствует развитию коммуникации, креативного и творческого мышления.

К значимым направлениям использования ИКТ преподавателями иностранного языка относят:

- мультимедиа – уроки
- компьютерная, онлайн тестирование
- онлайн олимпиады
- интерактивные – онлайн игры
- телекоммуникационные проекты

Данные виды направления используются на различных стадиях урока и в различных видах речевой деятельности, такие как актуализации знаний, формировании новых знаний, первичном закреплении, первичном контроле, обобщении знаний, а также во всех сферах языка: аудировании, говорении, лексике, грамматике.[3]

На примере урока английского языка по теме «Travelling and tourism» рассмотрим эффективное использование ИКТ на уроке английского языка.

Пример организации этапа актуализации знаний:

Актуализация знаний чаще всего происходит в виде устной беседы, в которой не всегда все участвуют, и для активного обучения и вовлечения всех на данной стадии используется платформа www.wooclar.com. Обучающимся на смартфоны отправляется заранее подготовленная ссылка, затем каждый ученик перейдя по ссылке, записывает свои слова - ассоциации по теме «путешествие» и в итоге на проекторе изображается

облако слов по данной теме. Данная платформа понятная и простая в использовании, которая позволяет увлекательное взаимодействие обучающихся с учителем и превращает смартфон из помехи в уникальный инструмент обучения.

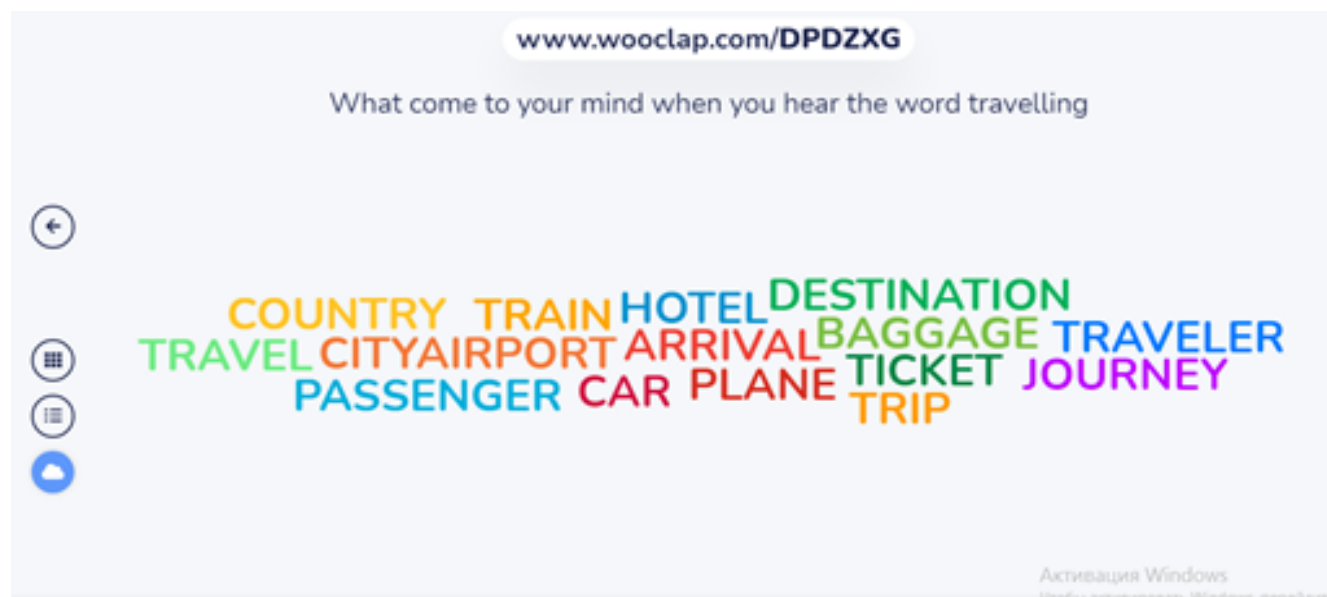

рисунок 1. Облако слов

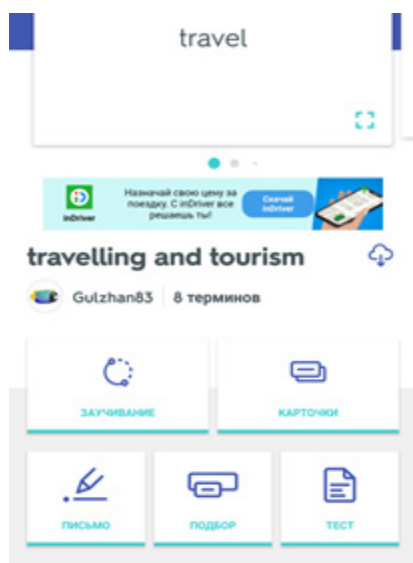
Пример организации объяснения нового материала

При изучении новой темы часто используется урок с применением мультимедиа технологии, такие как презентация в Power point, видеоклипы на основе фотографии, видео и звуковых файлов при помощи приложений Movie maker, Carcut, Benime, Rederforest. Наиболее часто распространенным видом мультимедийных технологии является презентация. Так как презентация позволяет отобразить основной теоретический материал к уроку, включает примеры и задания и подразумевает обязательное наличие основных визуальных составляющих традиционного урока: название, план, ключевые понятия, домашнее задание и т. д. Довольно часто подобные уроки в содержательной (а иногда, и в иллюстративной части) ориентируют на базовый учебник, но акцентирует внимание учащихся на значимых моментах излагаемой информации.

При изучении нового материала наглядное изображение является зрительной опорой, которая помогает наиболее полно усвоить подаваемый материал. Соотношение между словами учителя и информацией на экране может быть разным, и это определяет пояснения, которые дает учитель.

Рисунок 2. Фрагменты презентации

Обучение лексике с применением ИКТ

Основной задачей в овладении лексикой является развитие и включение новой лексики в речевую деятельность обучающихся. Использование компьютерных технологий при развитии лексических навыков значительно повышает эффективность данного процесса.

Для отработки новых слов учащимся предлагается приложение Quizlet. Это бесплатный сервис, который позволяет легко запомнить любую информацию, которую можно представить в виде учебных карточек. Где можно найти в базе уже готовые или создать интерактивный материал – собственные карточки, добавляя к ним картинки и аудио-файлы и затем выполнять упражнения и играть, чтобы запомнить данный материал.

Используя смартфоны, обучающиеся переходят по ссылке, самостоятельно изучают и тренируют применение новых слов по карточкам. Также данное приложение позволяет использовать в виде домашнего задания.

Пример организации объяснения новой темы с помощью ИКТ

Для вовлечения всех предлагается кодированное задание, сгенерированное через сервер QR Coder.ru

Обучающиеся, используя смартфоны, сканируют QR картинку и переходят на сайт Britishcouncil.org и выполняют задание <http://qrcoder.ru/code/?https%3A%2F%2Flearnenglish.britishcouncil.org%2Fskills%2Freading%2Fb1-reading%2Fa-travel-guide&4&0> это позволяет учителю сэкономить ресурс, такой как бумага и время подготовки материала, а для учащихся - один из способов мотивации и вовлечение всех в процесс обучения.

Пример организации закрепления и систематизации знаний

Для лучшего запоминания и четкого структурирования необходима систематизация и закрепление материала. С этой целью в конце урока предлагается тест для обзора изученного материала через использование Google форм. Этот цифровой ресурс позволяет создавать формы, опросы, тесты и также можно увидеть анализ результатов. Данный вид тестирования с помощью смартфона более привлекателен для обучающихся, чем традиционная контрольная работа или бумажный тест.

Исходя из опыта можно сделать вывод, что у обучающихся повышается мотивация, способствует активизации мыслительной деятельности, развивает познавательный интерес и творческие способности.

Список литературы

1. Типовые учебные программы по общеобразовательным предметам основного среднего образования по обновленному содержанию согласно приложениям 192-218 к настоящему приказу <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1300008424>
2. Образовательная программа профессионального развития педагогических кадров в общеобразовательных школах «Рефлексия в практике» РУКОВОДСТВО ДЛЯ УЧИТЕЛЯ стр 147
3. Использование ИКТ на уроках английского языка (из опыта Данилова Ольга Григорьевна) <https://infourok.ru/ispolzovanie-ikt-na-urokah-anglijskogo-yazyka-iz-opyta-4227946.html>

IT MUSIC: ИНТЕГРАЦИЯ МУЗЫКИ И ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ДОПОЛНИТЕЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Манакбаев А.Н., руководитель кружка «IT music» КГУ «Дворец школьников №2» г.Караганды Карагандинской области

Аннотация: Статья рассматривает внедрение курса IT Music в дополнительное образование, направленного на развитие у учащихся интегративных навыков в области музыки и информационных технологий. IT Music позволяет детям и подросткам осваивать музыкальные редакторы и цифровые аудиостанции, применять современные технологии для создания музыки и раскрывать свой творческий потенциал.

Ключевые слова: IT Music, музыкальная информатика, дополнительное образование, музыкальные редакторы, цифровые аудиостанции.

В условиях стремительного развития цифровых технологий и их активного внедрения в различные сферы человеческой деятельности, в том числе и в музыкальную индустрию, актуальность формирования у учащихся навыков работы с современными программными средствами возрастает. Интеграция музыки и информационных технологий открывает широкие перспективы для развития детей и подростков, предоставляя им новые возможности для творчества и профессионального роста. В этом контексте особое внимание в дополнительном образовании уделяется дисциплине «IT Music», направленной на развитие у учащихся практических навыков работы с музыкальными редакторами и цифровыми аудиостанциями.

Цель статьи — представить образовательные и воспитательные возможности направления «IT Music» в дополнительном образовании, обосновать его значение для подготовки учащихся к современным вызовам и раскрыть практические аспекты внедрения данной программы.

Исследование основано на анализе существующих практик интеграции музыки и информационных технологий в образовательный процесс, включая использование таких программ, как MuseScore, Sibelius, FL Studio, Ableton Live, Cubase и Zenbeats. Методология исследования включает изучение отечественного и зарубежного опыта, опрос педагогов и учащихся, а также оценку успешности внедрения дисциплины «IT Music» в учебный процесс.

В ходе исследования были выявлены основные проблемы и перспективы внедрения «IT Music» в дополнительное образование. Одной из основных задач стало определение образовательного содержания и методов преподавания дисциплины, направленных на развитие у учащихся как творческих, так и технических навыков. Анализ практики показал, что интеграция музыки и информационных технологий способствует формированию у детей навыков работы с музыкальными редакторами и цифровыми аудиостанциями, развивает логическое и креативное мышление, способствует повышению интереса к обучению.

В исследовании приняли участие педагоги и учащиеся музыкальных школ и центров дополнительного образования. Опрос показал, что 85% учащихся считают «IT Music» интересным и полезным направлением, которое помогает раскрыть их творческий потенциал и научиться применять технологии в музыкальном творчестве. 70% педагогов отметили, что занятия по «IT Music» положительно влияют на мотивацию учащихся и способствуют развитию их самостоятельности и ответственности.

Программа «IT Music» успешно внедряется в учебный процесс в рамках кружков и факультативных занятий. В зависимости от уровня подготовки учащихся, программа может включать следующие элементы:

1. Работа с музыкальными редакторами (MuseScore, Sibelius) — изучение нотной грамоты, создание и редактирование нотных партитур.
2. Работа с цифровыми аудиостанциями (FL Studio, Ableton Live, Cubase, Zenbeats)

— запись и редактирование аудиотреков, создание аранжировок и композиций.

3. Создание электронной музыки — использование синтезаторов и барабанных машин, работа с виртуальными инструментами, создание и редактирование звуковых эффектов.

Практическое применение дисциплины включает в себя создание учащимися собственных музыкальных проектов, проведение творческих конкурсов и презентаций, а также участие в фестивалях и конкурсах электронной музыки.

Для успешного внедрения курса IT Music в дополнительное образование рекомендуется:

- Проводить регулярное повышение квалификации педагогов в области музыкальных технологий и цифровых аудиостанций.

- Обеспечить учебные заведения необходимым оборудованием и программным обеспечением для проведения занятий.

- Разработать методические рекомендации и учебные пособия по дисциплине IT Music, учитывающие возрастные особенности и уровень подготовки учащихся.

- Создать условия для творческой самореализации учащихся через участие в конкурсах, выставках и других мероприятиях, связанных с цифровым музыкальным творчеством.

Дисциплина «IT Music» в дополнительном образовании способствует всестороннему развитию учащихся, формируя у них как музыкальные, так и технические навыки.

Интеграция музыки и информационных технологий открывает новые горизонты для творчества, позволяя детям и подросткам использовать современные цифровые инструменты для создания музыки, а также развивать креативное мышление и навыки работы с IT. Внедрение программы «IT Music» в образовательный процесс способствует подготовке учащихся к современным вызовам и раскрытию их творческого потенциала, а также формирует у них компетенции, необходимые для успешной профессиональной деятельности в будущем.

Перечень использованных источников

1. Приказ №83 от 27 января 2016 года. Приложение 15. Пункт 3.3.
2. Кукушкин, А.И. «Музыкальная информатика: теоретические и практические аспекты». Москва: Педагогика, 2021.
3. Иванов, С.В. «Использование цифровых технологий в музыкальном образовании». Санкт-Петербург: СПбГУ, 2022.
4. Smith, J., & Brown, A. «Integrating Music and Technology in Education». New York: Routledge, 2020.

МЕТОДИКА ОРГАНИЗАЦИИ МАССОВЫХ МЕРОПРИЯТИЙ В УЧРЕЖДЕНИЯХ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

**Белоног О.С., заведующая отделом массовых мероприятий КГУ
«Дворец школьников №2» г.Караганды Карагандинской области**

Массовое мероприятие - это событие, занятие в коллективе, организуемое педагогом для обучающихся (воспитанников) с целью непосредственного воспитательного воздействия на них.

Бұқаралық іс-шара – мұғалімнің оқушыларға (оқушыларға) тікелей тәрбиелік ықпал ету мақсатында ұйымдастыратын іс-шарасы, топтық сабағы.

В настоящее время различные массовые мероприятия являются одной из популярных форм общественной активности и досуга детей. Особое место в реализации творческих возможностей детей принадлежит многочисленным социально-культурным

институтам, а также системе дополнительного образования. Именно в рамках внешкольной работы учреждений, реализующих разноплановую досуговую деятельность, и создаются инновационно-экспериментальные площадки, на которых у детей есть возможность самореализоваться, выбрать занятие по душе и пообщаться со сверстниками.

В учреждениях дополнительного образования данное понятие можно адаптировать следующим образом: совокупность действий, в которых совершаются мероприятия с участием большого количества обучающихся и педагогов с целью воспитания и развития духовно-нравственных, физических, гражданско-патриотических и иных ценностей.

Организация воспитательной деятельности детей в любой образовательной организации всегда была и останется неотъемлемой частью педагогического процесса.

Массовые мероприятия являются эффективными формами работы: благодаря им педагог проявляет себя как творческая личность, профессионал своего дела, развивающий коммуникативные и конструктивные умения и навыки, оттачивает мастерство, повышает творческий потенциал и профессиональное самосознание. Открытое массовое мероприятие – это неотъемлемая часть представления опыта и профессионального мастерства педагога.

Технология подготовки открытого массового мероприятия

Уровни проведения открытых мероприятий: республиканский, областной, городской, уровень учреждения.

Классификация массовых мероприятий:

1) театрализованные мероприятия – утренники, постановки с элементами театрализации, театрализованные игровые программы и т.д.;

2) конкурсные мероприятия – фестивали, олимпиады, спартакиады, конкурсно-игровые программы и т.д.;

3) духовно-нравственные мероприятия – благотворительные акции и т.д.;

4) тематические мероприятия – концерт ко Дню учителя, поздравление с Международным женским днём и т.д.

Немаловажное значение имеют составляющие мероприятия: способы и приемы подготовки, формы проведения, тематическая направленность, возрастной диапазон, масштабность.

Организация и проведение массового мероприятия далеко не простое дело; успех его зависит от многих факторов, которые необходимо знать, учитывать и соблюдать: выбранная форма должна четко соответствовать содержанию мероприятия и возрастной категории детей.

2. Педагогические требования к проведению массового мероприятия.

1. Мероприятие не самоцель, а средство воспитания, т.е. должно создавать цельность настроения, вызывать переживания, направленные на формирование определенных установок.

2. Следует стремиться к вовлечению в действие широкого круга участников, чтобы каждый мог быть активен, проявить свои знания, способности и дарования. Идеальный вариант, когда все приглашенные могут принять участие в мероприятии.

3. Мероприятие не должно быть перегружено и затянуто. Принцип: «игра должна закончиться чуть раньше, чем она надоест».

4. При проведении мероприятий нельзя ориентироваться на уже достигнутый уровень развития участников. Необходимо предусматривать и перспективу. Вместе с тем, нельзя ориентироваться и на завышенный уровень развития. Мы знаем, что когда что-то слишком просто – это неинтересно, когда очень сложно – тоже неинтересно. Излишняя простота и излишняя сложность ведут к отсутствию внимания и интереса, а значит, проведенная работа будет бесцельной.

5. При подготовке массовых мероприятий необходимо учитывать возрастные и психологические особенности пользователей. Например, для младших школьников характерными особенностями являются стремление познавать мир в игре, быстрая утомляемость, неумение долго концентрировать внимание, повышенная эмоциональная возбудимость, желание соревноваться со сверстниками. Это должно определять и формы

работы. Здесь же можно отметить, что работа с этой возрастной категорией является, пожалуй, наиболее важной и актуальной сегодня.

3. Основные этапы предварительного планирования организации и подготовки массового мероприятия

1. Подготовительный этап

- Определение темы, постановка целей, уточнение аудитории.
- Составление плана.
- Определение хода и содержания мероприятия.
- Анализ и подбор литературы, приобретение, если необходимо, или поиск в других библиотеках.
- Составление рекомендательного списка.
- Определение методов и приемов.
- Разработка сценария.
- Подготовка дидактического и раздаточного материала, атрибутов, реквизита.
- Изготовление наглядного материала, плакатов и т.д.
- Проведение бесед, обзоров, лекций по теме.
- Определение участников (актеров, ведущих, судей и т.д.).
- Подготовка и распределение заданий, объяснение условий, правил или распределение ролей.

2. Коррекционный этап

- Приобретение призов, грамот.
- Определение места, времени, даты проведения.
- Согласование с администрацией.
- Решение организационных вопросов.
- Организация выставки.
- Подготовка оформления.
- Подготовка и проверка оборудования и технических средств.
- Репетиция, корректировка сценария, генеральная репетиция.
- Разработка афиши.
- Приглашение зрителей, гостей.

3. Основной этап

- Оформление зала.
- Установка оборудования, технических средств.
- Проведение мероприятия.
- Подведение (оглашение) итога.
- Анализ проведенного мероприятия (самоанализ).
- Возможное обсуждение с коллегами, гостями.
- Описание опыта или разработка методических рекомендаций.
- Обобщение опыта работы в СМИ.

4. Написание сценария массового мероприятия

Составление сценария занимает важное место при подготовке и проведении мероприятия. Он позволяет четко спланировать все этапы и их логическую взаимосвязь, продумать методы и приемы достижения цели, эффективно использовать имеющееся оснащение, предусмотреть ошибки и промахи.

Структура каждого сценария, как и любого доклада, аналитического материала и, пожалуй, любого текста представляет собой универсальную модель: введение, основная часть, заключение.

Введение (пролог) включает вступительное слово или сценическое действие, в котором раскрывается смысл темы; поясняется основная цель.

В основной части определяется уровень информированности и актуализации проблемы (темы): предоставляется информация по теме мероприятия, стимулируется познавательная или творческая деятельность.

Заключительная часть включает обсуждение, рефлекссию, вывод, резюме, результат, подведение итогов и награждение победителей (если мероприятие конкурсно-игрового

формата).

Сценарий мероприятия – это «художественное произведение» сценаристов, кропотливая работа по написанию конкретных текстов ведущих и других его участников. Сценарий дает возможность не только ознакомиться заранее с репликами и ремарками, но и прогнозировать ход мероприятия.

5. Анализ массового культурно-досугового мероприятия

Массовое культурно – досуговое мероприятие во всем его многообразии и всех разновидностях – необычайно сложное культурологическое явление. Как получить максимальную отдачу от проведения культурно-массового мероприятия? Для этой цели и существует анализ культурно-массового мероприятия.

Анализ культурно – массового мероприятия позволяет:

- создать единую базу мероприятий;
- улучшить качество проводимых мероприятий;
- более эффективно планировать творческие проекты на основании имеющейся статистики.

Структура анализа массового культурно- досугового мероприятия:

1. Представление мероприятия.
2. Общая информация о мероприятии: наименование, порядковый номер (фестиваля, конкурса), уровень, периодичность, категория участников, форма проведения и т. п.

3. Дата проведения мероприятия.

4. Время проведения мероприятия. Анализ соответствия времени суток, выбранного для проведения мероприятия, с учетом его удобства для целевой аудитории и тематики мероприятия.

5. Цель проведения мероприятия. Анализ ее логичности и реалистичности, соответствие данной цели, тематике проводимого мероприятия. Определение задач, которые необходимо выполнить для достижения поставленной цели.

6. Анализ структуры мероприятия. Анализируется форма культурно-массового мероприятия (фестиваль, смотр, конкурс, выставка, театрализованная постановка, концерт, тематический вечер, вечер отдыха, дискотека, детский утренник, игровая программа и др.); органичность используемых форм в сочетании друг с другом; художественная выразительность и художественный уровень, оригинальность режиссерского решения, использование современных технических средств культурно-досуговой деятельности.

8. Производственные показатели приоритетных направлений деятельности учреждения:

- а) просвещение – направления культурно-просветительской деятельности: эстетическое воспитание; патриотическое воспитание; нравственное, правовое, экологическое и др.;

- б) организация досуга – для каких категорий населения данное мероприятие (дети, пожилые, молодежь, инвалиды, участники военных действий, люди, попавшие в трудную жизненную ситуацию и т. д.).

- в) развитие жанров народного творчества – какие направления использованы в построении культурно-массового мероприятия (театральное, фольклорное, музыкальное, хореографическое, любительское искусство и т. д.).

- г) сохранение традиционной народной культуры – использованный материал.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Олзоева, Г. Импровизируем и воплощаем / Г. Олзоева // Библиотека. – 2005. - № 12. - С. 27-29.
2. Павлинова, А. Репертуар массовых мероприятий для читателей региона / А. Павлинова // Библиотека. – 2000. – № 10. – С. 52-54.
3. Седых, Т. Технология массового мероприятия / Т. Седых // Библиотека в школе. – 2007. - №6, 16-31 марта. – С. 23-27.
4. Седых, Т. Что такое. Словарь массовых форм работы / Т. Седых // Библиотека в школе. – 2006. - № 15, 1-15 авг. – С. 2-3.
5. Смелова О. И. Bravo, массовая работа! [Текст]: опыт работы / О. И. Смелова // Библиотека – 2003. – № 2. – С.16-17.

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСТАРЫ

**Амансарина Галия Омирзаковна,
Қарағанды облысы Қарағанды қ. «№2 Оқушылар сарайы» КММ**

XXI ғасырда мұғалімдерден талап етілетін білім – білік дағдыларын ЭЫДҰ жүргізген инновациялық салыстырмалы талдауы мынадай қорытынды ұсынды: «Мұғалімдерге көптеген оқыту стратегиялары, түрлі педагогикалық тәсілдерді араластырып қолдану мүмкіндіктері, сондай-ақ нақты әдістер мен стратегияларды қалай және қай жағдайда қолдану қажеттігі туралы білім қажет болады...»

Знания, необходимые учителям в 21 веке, представляют собой сравнительный анализ инноваций ОРЭС в сфере образования, который пришел к такому же выводу, как и мой: «Множество стратегий обучения для учителей, турецкое педагогическое образование, развитие сферы образования».

Қазіргі таңда әлем жылдам өзгеруде, әлемде болып жатқан қарқынды өзгерістерге тез икемделе білу заман талабы болып отыр. Өзгерістер контекстінде адамдардың тиімді қызмет етуіне талаптар қоюда, бұл ең алдымен икемді дағдылармен (soft skills) сипатталады. Икемді дағдылар 4К – ның негізгі құзыреттілік моделі. 4К - ның негізгі құзыреттілік моделі – XXI ғасыр білім алушыларының бойында болуы маңызды. «4К» жүйесінің анықтамалары бар:

- сыни ойлау;
- креативтілік;
- коммуникация;
- коллаборация.

2022-2023 оқу жылында жүргізілген сабақты зерттеу үдерісіндегі зерттелген сыныптарды бақылап және олармен сұхбаттасу барысында байқағанымыз, оқушыларда сыни ойлау, ақпаратты түсініп оқу, талдау, өз оқуына рефлексия жасауда қиналатындығы. Сондықтан 2023-2024 оқу жылында осы мәселені шешуді басты фокус етіп алдық. Аталған мәселелер бойынша деректер жинау үшін оқу жылының басында білім алушылардан сауалнама алынды. Алынған деректер зерттеу тақырыбының өзектілігін дәлелдеді. «Сіздің ойыңызша оқу үшін маңызды 5 сұрақты белгілеңіз» сауалына «Сіз мұғаліммен ұдайы қарым – қатынас жасайсыз», «Оқушылар бәсекеге қабілетті», «Сізді өз бетінше жұмыс істеуге ынталандырады», «Мен отырған топ маған көмектеседі», «Сабақ кезінде өзіндік рефлексия жасау» сұрақтарына 60 % оқушылар белгілеген. Осы мәселелерді шешу үшін сабақты зерттеуде оқушының дамуына қалай әсер ететінін зерттегіміз келді.

Зерттеу сұрағы: «Егер қосымша білім беру сабақтарында өздігінен реттелетін оқуды ұйымдастырса, онда оқушылардың сыни ойлау, креативтілік, қарым – қатынас, ынтымақтастық дағдыларының дамуына қалай әсер етеді?».

Зерттеу мақсаты: Қосымша білім беру сабақтарында өздігінен реттелетін оқуды ұйымдастыра отырып, оқушылардың сыни ойлау, креативтілік, қарым – қатынас, ынтымақтастық дағдыларын дамытуға ықпал ету.

Әдісі: Өздігінен реттелетін оқу (Perry, 2002 ж.)

Білім алуды үйретудің қозғаушы күші «метатану» болып табылады. Басқаша айтқанда оқу бар, сонымен бірге оқуды үйрену бар. Мұғалімдер өз кезегінде өзінің сабақ беруіне емес, білім алушылардың оқу ептілігін дамытуға назар аударуы тиіс.

Оқу ортасы құрылады, ақпарат беріледі білім мен түсінікті оқушы өзі қалыптастырады. Ал, мұғалім – бұл үдерісте көмек көрсететін жан.

Оқу қағидаттарын түсінуде оқушыларға көмектесу үшін мұғалімдердің айналысатынының айтарлықтай бөлігі метатану әлеуетін, атап айтқанда, олардың қалай

ойлайтынын әрі оқитынын қадағалау, бағалау, бақылау және өзгерту қабілетін дамытудан тұрады. Бұл оқуды даралаудың ең басты идеясы болып табылады.

Өздігінен реттелетін оқудың үш элементі аса маңызды болып табылады. (Perry. 2002 ж.)

- Тапсырманы жұмыс барысында өздігінен бағытталушылығы;
- Оқушының проблемалар мен мақсаттарды өздігінен айқындауы;
- Проблеманы шешу мен мақсатқа жетуге арналған әдіс – тәсілдерді өздігінен таңдауы.

ЖАДА адам өз бетінше игере немесе көрсете алмайтын, бірақ біреудің көмегімен үйренуге болатын барлық білімдер мен дағдыларды қамтиды. Выготский

Скаффолдинг – қолдау көрсету

Көпіршелер – оқушыға қолдау көрсетіп, біреудің көмегінен орындай алмайтын тапсырманы орындауға мүмкіндік беру үшін қолданылатын метафора.

Көпіршелер – уақытша құрал.

Сабақ барысындағы өзара әрекеттестік маңызды рөл атқарады. Кеңейтілген диалогтер ұйымдастыру. Тіл – білім құру құралы.

1. Ассоциациялық оқыту - мәліметтерді жаңғырту немесе есте сақтау (өмірмен байланыстыру)

2. Белсенді зерттеулер – эксперимент, зерделеу (сындарлы оқыту дағдылары және пәнді тереңірек түсінуге)

3. Диалог - талқылау, бірлесе отырып мақсатқа шығу, қолдау.

Тәжірибе барысында сабақтарда білім алушыларға тапсырмаларды өздігінен орындауға уақыт берілді, ресурстар берілді, мұғалім тек бағыттаушы рөлінде жұмыс жасап, оқушыларға қажеттіліктеріне қарай қолдау көрсетіп отырды. Осы тұста мұғалімге көмекші ретінде мына әдістер көмекке келді. Олар Выготскийдің ЖАДА мен скаффолдинг. ЖАДА кезінде тапсырманы орындау барысында «мұғалім – оқушы» арасында қолдау көп жүргізіледі. Бұл жерде мұғалімге қойылатын талап «рефлексиялаушы агент» болу керек, яғни қай оқушыға қандай дәрежеде көмек керек екенін бағдарлай білуі тиіс. Ол үшін мұғалімге терең білім керек. Мұғалім тарапынан көмек бірте – бірте азайтылып, скаффолдингке алмасады. Бұл жерде «оқушы – оқушы» қолдауы күшейтіледі. Оқушылардың бірін – бірі оқытуы жүзеге асады. Осылай әр сабақта жаңа тақырыпты меңгеруге мұғалім тарапынан берілетін көмек азайтылды. Нәтижесінде оқушылардың өздігінен реттелуі мен оқуы арта түсті. Осындай оқу алаңы білім алушылардың метатанымдық қабілетін дамыта алатынын бақылай алдық. Себебі: оқушылар сабақтың барлық бөлімінде белсенді болған кезде ғана материалды терең меңгереді. Сенімге негізделген білім беру ортасы құрылады.

Дегенмен тәжірибе барысында кедергілер де кездесті. Оқушылардың зертханалық жұмыстарды өздігінен орындауының төмендігі байқалды. Осы кезде Жером Брунердің «көпіршелер тұрғызу» тәжірибесін қолдану арқылы оқушылардың өзіндік құзіреттілікке қол жеткізуіне жағдай жасалды.

Сабақта мұғалім тарапынан көрсетілетін қолдау бірте – бірте азайтылып, оқу үдерісін дамыту арқылы оқу тәуелсіз сипат алды. Қазіргі уақытта өздігінен реттелетін оқудың элементтері айқын көріне бастады. Оқушылардың өзін – өзі реттеу, мақсаттар мен тапсырмаларды білу, түсіну және бағалау, рефлексия жасау, жауапкершілік, ақпаратпен жұмыс жасау, топта бірлесіп өнімді жұмыс ұсыну дағдылары арта түсті.

Сабақты зерттеу тәсілімен жұмыс істеу нәтижесінде алға қойған мақсатымыз жемісін бере бастады. 70 % білім алушылардың өздігінен реттелуі мен оқуы арта түсті.

Пайдаланылған әдебиет

1. Didley.P 2008. Англияда мектептің желілік қауымдастығынан мемлекеттік саясатқа дейін.

2. Didley.P 2011. Тәжірибеде түбегейлі өзгеріс жасау үшін Lesson Study мұғалімнің білімі мен дағдыларының негізгі мазмұнын қалай анықтайды.

ЕЛ БОЛАШАҒЫ – БІЛІМДІ ҰРПАҚ

**Конысбаев Даулет Болатович, Тоғамбекова Айнаш Сабитовна,
Қарағанды облысы Қарағанды қаласының «№2 оқушылар сарайы»
КММ**

Қосымша білім беру ұйымының негізгі мақсаты мен міндеттері білім алушылардың қабілетін анықтау, шығармашылығын дамыту, қоғам өміріне бейімдеу, жалпы мәдениетін, азаматтық сана-сезімін, салауатты өмір салтын қалыптастыру, бос уақытын мазмұнды ұйымдастыру үшін жағдай жасауға бағытталған.

Основные цели и задачи организации дополнительного образования направлены на определение способностей обучающихся, развитие их творческих способностей, адаптацию к жизни общества, формирование общей культуры, гражданственности, здорового образа жизни, а также создание условий для организации содержания свободного обучения.

Қазақстан Республикасы Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев: «Сіздердің бүгінгі шәкірттеріңіз – Қазақстанның жарқын болашағы» деп, мұғалімдер қауымына зор жауапкершілік жүктеген болатын. Ұлт ұстазы Ахмет Байтұрсынұлының «Біз әуелі елді түзетуді бала оқыту ісін түзетуден бастауымыз керек» деген сөзі де ел болудың бірден-бір шарты білімі терең, ойы озық, патриоттығы басым ұрпақты тәрбиелеу екендігін көрсетеді.

Мағжан Жұмабаев «Педагогика» еңбегінде: «Әрбір тәрбиеші баланы ұлт дәстүрімен тәрбиелеуге міндетті» десе, қазіргі жаһандану дәуірінде адам капиталына, білім саласына қойылатын талаптарға ұлттық бояуды аямай қосып, ұлттық құндылыққа қанығып өскен танымы терең, ділі берік білімді өренді дайындап шығу ұстаздар алдындағы ең маңызды міндет.

«Білекке сенген заманда,
Ешкімге есе бермедік.
Білімге сенген заманда,

Қапы қалып жүрмелік» деген Абылай бабамыздың жанды сөзі қарқынды дамудың басты шарты - сапалы білім екендігін, «Жеті түрлі ілім білетін» ұрпақ тәрбиелеу – бүгінгі күннің негізгі міндеті екендігін танытады. Қазіргі заманның жаңаша талаптары мен үрдістеріне әрқашан сай болатын ұстаз өз шәкірттерін білімге ынталандыра алады деп есептеймін. Әрбір пән мұғалімінің мақсаты – оқушылардың білім сапасын көтеру. Ал сабақта қолданылған оқытудың әр түрлі формалары оқушылардың білім сапасын арттыруға және пәнге деген қызығуын, сонымен қатар әр оқушының сөйлеу тілін, ойлау, байқау, есте сақтау дәрежесін, ізденімпаздығын жетілдіруге мүмкіндік береді. Мен де оқушылардың пәнге қызығуын арттыру мақсатында өз тарапымнан шығармашылық ізденістер жасап, әдістемелік тәжірибемді жетілдіріп отырамын.

Жалпы білімнің үш міндеті бар, олар: баланың өзіндік жалпы дамуы, жан-жақты дүниетанымын қамтамасыз ету, оны болашақ белгілі бір кәсіпке даярлау. Дәл қазіргі кезде оқытудың кең көлемді қоры жинақталған. Солардың бірі – оқушылардың танымдық әрекеттері, танымдық әрекеттерін белсенді ету. Оқыту үдерісін басқаруда оқытудың мотивін, мақсатын, мазмұнын, құралдарын, әдіс-тәсілдерін және қорытындысын жақсы меңгеруде және қолдануда деп біліп, балалардың пәнге деген қызығуын арттыруды мақсаттардың маңыздысы дер едім. Қызығу-адам ерекше сезінетін қимылдың нақты себебі. Оқуға, білуге деген қызығу танымдық белсенділіктің қозғаушысы болып табылады. Бұл орайда белгілі ғалым Л.Выгодский былай деген: «Ең алдымен бір әрекетке тарту үшін сен оны қызықтыр, оның бұл әрекетке дайын екенін білу үшін қамқорлық жаса».

Еліміздің болашағы жастардың қолында. Болашақ жастарымыздың күшті білімде екені баршаға аян. Жасөспірімдердің қабілеттерін шыңдап, болашақта еліміздің мықты маманы болып қалыптасуы үшін білім беру көкжиегін кеңейту өзекті болып табылады.

Мектеп жасындағы білім алушылардың уақытын тиімді пайдалануына, сонымен қатар, пәндер бойынша білімін жетілдіруде қосымша білім беру ұйымдары маңызды рөл атқаруда.

Бүгінгі күнде қосымша білім беру ұйымдарына келіп, өз уақыттарын тиімді өткізіп, білім нәрімен сусындап жүрген оқушылардың саны күн санап артуда. Әсіресе, математика пәніне деген білім алушылардың қызығушылығы өте жоғары. Олай болуының бір себебі, қосымша білім беру ұйымында оқушыларды математикалық сауаттылығын арттыру мақсатында арнайы логикалық тапсырмалар әзірленіп, есептерді шығарудың тиімді жолдары ұсынылады. Осындай қарапайым тапсырмаларды орындау арқылы оқушылардың бойындағы өзіне деген сенімділігі артып, жеңілден күрделіге қарай білім баспалдағымен көтеріле бермек. Соның негізінде білім алушы математика пәнінен оқу кезеңдерінде жіберген кейбір үзіктердің орнын толтыруына септігін тигізуде.

Қоғамды ұйымдастырудың инклюзивті тәсілі оның барлық мүшелерінің барлық игіліктерге, соның ішінде шектеулері бар адамдар топтарына жұмыс істеуге, демалуға, әлем бойынша барлығымен тең дәрежеде шарлауға қол жеткізуді көздейді.

Физикалық немесе психикалық ерекшеліктеріне қарамастан, әр адамның білімі мен кәсіби дағдыларына қол жеткізуге кепілдік беру қажеттілігі халықаралық деңгейде танылады. Көптеген елдер мүмкіндігі шектеулі балаларды қарапайым мектептерде оқытуды ұйымдастыра отырып, арнайы білім беру жүйесін трансформациялау идеясын белсенді түрде насихаттауда. 1994 жылы маусымда ЮНЕСКО қолдауымен Испанияда өткен ерекше қажеттіліктері бар адамдарға білім беру жөніндегі дүниежүзілік конференцияда мүмкіндігі шектеулі балаларды оқыту бойынша Инновациялық білім беру тұжырымдамасы ұсынылды. Конференция қорытындысы бойынша Инклюзивті оқыту қағидаттары туралы Саламанка декларациясы қабылданды, оның бастысы - әр баланың бірегей қабілеттерін дамыту үшін жағдай жасау.

Инклюзивтілік әртүрлі жағдайларға байланысты бұл үшін ерекше жағдайлар жасамай, толыққанды өмір сүру мүмкіндігінен айырылғандарға қоғамның көзқарасын өзгертуге бағытталған. Мүгедектерді, дамуында артта қалған адамдарды қоғам проблема ретінде қабылдамауы керек. Барлық деңгейдегі кәдімгі білім беру ұйымдары даму ерекшеліктері бар балаларға ұқсас проблемалары жоқ құрдастарының ортасында оқудың барлық жағдайларын қамтамасыз ету үшін қол жетімді болуы керек.

Математика пәні күрделі, сонысымен де қызықты. Қазіргі білім беру жүйесі оқушыларды күрделі тапсырмаларды шешуге ынталы болуын көздейді. Күрделі тапсырмаларды тиімді тәсілдермен шешкен оқушылардың білім алуға деген ынтасы артпақ. Жалпы, педагогпен бірлесе отырып жасаған шығармашылық тапсырмаларды шешу оқушының белсенділігін қалыптастырады. Бұл ретте, қосымша білім беру ұйымдарының басты жақсы тұсы – білімнің адам өмірі мен қоғамдағы орнын анықтап, тұлғалық даму тұрғысында озық жетістікке бағыттауында. Оқушының жастайынан өз ісіне баға беруге, болашаққа белгілі бағыт таңдап, өз мамандығын айқындауына септігін тигізеді. Сондай-ақ, ғылымдағы жаңа тенденцияларды ажырата білуге бағыттайды. Оқушы қосымша ақпарат алумен шектелмей, шығармашылық дарынын арттырады.

Күнделікті өмірде адамдар үнемі белгілі бір жағдайларды шешуге тап болады. Көбіне мектеп оқушылары өмірде туындаған қиындықтарды шешуге көп күш жұмсауға мәжбүр: олар неден бастауды, қалай әрекет етуді, қандай шешім қабылдауды білмейді. Оқушылар шынайы өмірде кездесетін проблемалардан қорықпас үшін, мектеп курсына нақты шындықты бейнелейтін және математикалық әдістермен оңай шешілетін есептер молынан болу керек. Бұл – оқушылардың шығармашылық қабілетін барынша ашып, толыққанды қоғам құруға өзінің бар мүмкіндігін жұмсайтын жеке тұлға қалыптастырудың негізі. Сондықтан, математиканы оқытуда оқушыларға оқу материалын есте сақтауға емес, осы материалды шығармашылықпен қолдану шеберлігіне көп көңіл бөлінеді. Математиканы оқытуда қолданылатын практикалық есептер шынайы өмірден алынып, сонымен қатар басқа ғылымдармен, пәндермен сабақтастыра берілуі керек. Бүгінгі таңда практикалық мазмұндағы тапсырмаларға деген қызығушылық арта түсуде, өйткені олар оқушылардың математикалық сауаттылығының дамуына көп үлес қосады. Оқушылармен практикалық тапсырмаларды талдау мектепте математиканы оқудың практикалық маңыздылығын арттыруға көмектеседі; осындай мәселелерді шешуге қажетті дағдыларды және мәндер немесе жуық мәндерді есептей білуге үйретеді; математиканы оқытуға деген қызығушылығын, ынтасын арттырады; мектептегі математика курсын оқытудың

тиімділігін арттырады.

Ақпараттың шексіз дамыған уақытында математика пәніне деген қажеттілік артуда. Соның негізінде, қазіргі білім беру саласына математикалық сауаттылық ұғымы енді. Бұл педагогтен де, білім алушыдан да жаңа ізденісті талап етті. Қосымша білім беру ұйымдарының педагогтері пән бағдарламасын меңгертіп қана қоймай, білім алушылардың пәнге қатысты басқа да қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін көп ізденіп, оқушының білім алу барысында шексіз дамуына мүмкіндік береді. Логикалық тапсырмалар оқушы қиялының дамуына жол ашады. Тез ойланып, тез шешім қабылдауға үйретеді. Оқушыда осындай тапсырмаларды орындау арқылы сын тұғысынан ойлау қабілеттері дамиды. Бұл білім алушының болашақ өмірінде оңтайлы шешім қабылдауына оң әсерін тигізеді. Бойына болашақ өміріне қажетті білімдерді сіңірген жас жеткіншектер кез-келген ортада өзін жайлы сезінеді. Қосымша білім беру ұйымдарына келген білім алушылар, өзінің ой-пікірлерін осы ұйымның педагогтеріне еркін жеткізіп, өз қажеттіліктері туралы ашық айта алады. Білім алушы бұл жерге үйрену, білу үшін келеді. Осыны әр оқушы жақсы түсінеді. Яғни, қосымша білім беру ұйымдарында оқушыны жақсы нәтижеге жетуге ынталандырады. Ақпараттық ағым тым көп білім саласында, қоғамда, білім алушыларға осы ақпараттарды тиімді игертіп, тұлғалық тұрғыда дамуында қосымша білім беру ұйымдарының атқарар рөлі ерекше деп есептеймін.

Жаңа кезеңдегі қосымша білім берудің мақсаттары тек қана білім беру емес, сонымен қатар, жас жеткіншектердің болашақ қоғамдағы өмірлерінде көмек болатын негізгі құзыреттерді қалыптастыру болып табылады. Білім алушылардың шығармашылық, кәсіби қабілеттерін жан-жақты дамыту мақсатында математикалық сауаттылық білім беру үрдісі белең алуда. Нәтижесінде, оқушылардың математика пәнін меңгеруге деген қызығушылықтары мен мотивтері артады. Басты мақсат – озық тәжірибелерді, жаңа технологияларды тиімді, ұтымды оқыту әдістерін пайдалана отырып, пәнге қатысты кәсіби термин сөздерді білуге үйрету, қарым-қатынас жасай білу дағдыларын қалыптастыру, сабақтың танымдық, тәрбиелік мазмұнын арттыру. Білім алушылардың пәнді меңгеруінің нәтижелі болуы танымдық белсенділігіне байланысты. Ол үшін әр оқушыға логикалық бағытта орындалатын материалдарды көптеп дайындап, оларды оқу, жазу, тыңдау, тілдесу арқылы шығармашылық құзыреттілігінің қалыптасуына ықпал ету. Математикаға қатысты берілген тапсырмалар мен мәтіндер арқылы көптеген ақпараттар да алады. Олар тек ақпарат алып қоймайды, жазып үйренеді, жаңа сөздерді меңгереді, бір-бірімен тілдесе алады. Сол арқылы шығармашылық орта қалыптасып, тілдік қарым-қатынас орнайды. Ол оқушылардың пәнге қатысты терминдік ұғымдарды үйренуіне деген қызығушылығын арттырады. Пәнге деген қызығушылығын оята отырып, қазіргі жаһандану заманындағы ұлттық мүдде мәселесін де қосымша білім беру ұйымының педагогтері назардан тыс қалдырған емес. Әр сабағына, қосымша шарасына ұлтымыздың ұлыларының қанатты сөздерін негізге ала отырып, жас жеткіншектерді өз елін, жерін, салт-дәстүрін, тарихын құрметтеп, қастерлеуді насихаттап отырады. Қазақ ақыны М. Жұмабаев «...Әрбір ұлттың баласы өз ұлтының арасында өз ұлты үшін қызмет қылатын болғандықтан, тәрбиеші баланы сол ұлт тәрбиесімен тәрбие қылуға міндетті» деген. Жас ұрпаққа саналы тәрбие, сапалы білім беру және елін сүйуге тәрбиелеу ең алдымен мұғалімнің даярлығына, оның іс-тәжірибесінің ұлттық мүдде тұрғысында қалыптасып шыңдалуына байланысты.

Математикалық білімді практикада қолдану бойынша тапсырмалар арқылы математиканы оқытудың (математикалық материалды игеру, емтиханға дайындалу, PISA есептері) және математикадан алған білімінің тереңдігі мен сапасына байланысты шалғай мақсаттарға қол жеткізіледі. Практикалық есептерді шешу кезінде сенімді формалды емес білім математикадан ғана емес, басқа пәндерден де алынады [2]. Сонымен қатар, қазір көп тапсырмаларда бір дұрыс жауабы бар сұрақтар қойылады. Бірақ нақты өмірде бір шешім қолданылатын жағдайлар аз болады. Күнделікті мәселелерде адамдар көбіне таңдау жасауы керек, өйткені бірнеше шешім болуы мүмкін. Мұғалім практикалық мәселелерді шешкен кезде оқушыларды ойлануға, әр түрлі жауап іздеуге, проблеманың даму нұсқаларын өздері есептеп, ең орындысын таңдауға үйретуі керек. Практикалық тапсырмаларды шешу кезінде тек арифметикалық амалдарды орындау қабілетін шоғырландыруға бағытталап қана қоймай, оқушыларды ойлануға, талдауға, көптеген

шешімдерді өз бетінше қарастыруға және математикалық сауаттылықты дамыта отырып, іс-әрекет жасауға үйрету маңызды.

Көтерілген тақырыпты сараптай келе, жаңа формация мұғалімі - рефлексияға қабілетті, өзін-өзі жүзеге асыруға талпынған әдіс-тәсілдермен қаруланған, зерттеушілік, дидактикалық-әдістемелік, әлеуметтік тұлғасы, коммуникативтілік, ақпараттық және тағы басқа құзыреттіліктердің жоғары деңгейімен сипатталатын рухани, жауапкершілігі зор, ортада белсенді, шығармашыл тұлға болуы тиіс. Қосымша білім беру ұйымдарындағы ең негізгі мәселелердің бірі - шығармашыл тұлғаны дамыту және қалыптастыру болса, тұлға қалыптастырушы ұстаз да жоғарыда аталған қасиеттерді өз бойына сіңіру заңдылық болып табылады. Қосымша білім беру ұйымдарына қатысатын оқушылардың барлығы өз бойындағы дарынды танып, шексіз жетілуді мақсат етіп келетін оқушылар. Себебі, олар өздерінің сүйікті ісімен айналысып, толыққанды меңгеруге тырысады. Сондықтан қосымша білім беру ұйымдарындағы ұстаздар қауымы әр баланың жүрегіне жол тауып, бойындағы ерекше қасиеттерін анықтап, сол бойынша үзіліссіз әрі үздіксіз жұмыстарды үлкен жауапкершілікті сезіне отырып атқаруы керек деп есептеймін. Білім алушыны оқуға шексіз қызықтырып, білім алуға құлшындыра білуі шарт. Ұстаздың әр ұйымдастырған сабақ үлгісі жоспар бойынша келесі сабағына ұқсамауы да оқушыны жалықтырып алмаудың бір тәсілі. Әрине ол педагогтан шексіз, тынымсыз еңбекті талап етеді. Шындығында да, қосымша білім беру ұйымдары білімнің адам өмірі мен қоғамдағы рөлін жас жеткіншектерге түсіндіру арқылы олардың білім алуға, өнерді сүйуге, мәдениетке деген қызығушылығын, ынтасын оятып, жеке қажеттіліктерін қанағаттандырады. Бұл жағдайдағы педагогикалық процесс мұғалім мен оқушының өзара ынтымақтастық пен шығармашылық қарым-қатынас принципіне, яғни тұлғалық даму педагогикасы идеясына құрылады. Неміс философы Зиммель «Білімді адам – ол өзі білмейтінді қайдан табуға болатынын білетін адам» деген екен.

Алынған математикалық білімді өмірде қолдана білуге, әр сабақта немесе сабақ барысында оқушыларға практикалық мазмұнмен есеп шығаруды ұсынуға үнемі жаттықтыру қажет. Осылайша, оқушылардың белсенділігі артады, олардың ойлау әрекеттері жақсарады, математикалық білімдерді мықты игеру орын алады және математикалық дағдылар қалыптасады.

Оқытудың белсенді және ойын формаларын кеңінен қолдану арқылы оқушылардың оқу материалына бірнеше мәрте қайта оралып, жұмыс істеуіне мүмкіндік береді. Сабақ тиімділігін арттыруда ойын элементтерін қолдану - белсенділікті арттырып, оларды ынталандырады, теориялық білімдерін практикада қолдануға үйретеді. Ойын элементтерін сабақта екі түрлі мақсатта пайдаланамын. Біріншісі, сабаққа қызығушылығын арттыру, тілін дамыту, екіншісі, оқушылардың ойлау қабілетін дамыту, тапқырлыққа баулу.

Мысалы: «Бәйге», «Кім жылдам?», «Кім тез табады?» «Ойлан, тап!», «Жалғасын айт», «Не? Қайда? Қашан?» ойындары барысында оқушының ойлау қабілеті, тапқырлығы дамиды. Ел дамығандығының белгілері ғылым мен техниканың, экономиканың жетістіктері болса, мұның барып тірелер жері – білім, ал білім беру тетігі – мұғалімде. «Алты алаштың баласы бас қосса, төрдегі орын мұғалімдікі» деп Мағжан Жұмабаев айтқандай, ұстаз бүгінгі заман талабына сай болуы қажет. Ұстаз білімді ғана емес, Отанына адал, елін, жерін сүйетін адам болуы маңызды. Себебі, біздің қазіргі білім және тәрбие беру үдерісінің ең басты мақсаты - елін шынайы сүйетін білімді азаматтарды тәрбиелеу.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. М.Мұқанов «Жас және педагогикалық психология». Алматы, 2000 ж.
2. Ә.М.Мүтәлиев, Р.Е.Асылбек, А.Е.Айтбаева, Г.Б. Қылышбаева. «Жас ерекшеліктер физиологиясы» Шымкент – 2001ж.
3. Пышколо А.М., Стойлова Л.П., Лаврова Н.Н., Ирошников Г.А. «Сборник задач по математике» Просвещение 1979ж.
4. А.Жакипова «Оқушылардың математикалық ойлауын дамыту» ИФМ 1997ж.
- 5.Георг Зиммель «Большие города и духовная жизнь», Алматы «Жалын», 1988 г.
6. Мағжан Жұмабаев «Педагогика», «Жазушы» баспасы, 2002 ж.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ STEM ТЕХНОЛОГИИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ТЕМЫ «ЭЛЕКТРИЧЕСКОЕ ПОЛЕ. ЭЛЕКТРИЧЕСКИЙ ТОК. ЭЛЕКТРИЧЕСКИЕ ЦЕПИ»

Омарова Эльмира Каленбаевна,
КГУ «Дворец школьников №2» г.Караганды Карагандинской области,
педагог дополнительного образования

В публикации затрагивается использование STEM технологии при проведении учебного занятия. Особое внимание обращено на соблюдение техники электробезопасности детьми. Что должен учитывать педагог дополнительного образования при использовании STEM технологии? Как сделать так, чтобы дети 12 -13 лет не изучив физику могли использовать знания по электричеству на практике?

В будущем нужны инженеры широкого профиля. С каждым годом потребность в специалистах по техническому направлению возрастает, поэтому нужно с малых лет формировать интерес у детей к технике, подготовить подрастающее поколение к будущей жизни, сформировать у них навыки 21 века. Дети должны овладеть навыками критического мышления, общения, решения проблем. Для этого нужно вовлекать детей к участию в конкурсах и проектах.

Во многих проектах используются электрический ток, моторчики малой мощности, проводники и непроводники электрического тока. Дети не придают значение электробезопасности. С понятием «электрический ток» они знакомятся при изучении физики в 8 классе, поэтому большая ответственность возлагается на педагога по проведению инструктажа детей по электробезопасности перед началом изучения темы «Электрическое поле. Электрический ток. Электрические цепи».

Именно в начале учебного занятия нужно подробно рассказать детям о том, к чему может привести несоблюдение техники электробезопасности. И сразу сделать акцент на то, какие материалы проводят электрический ток, а какие не проводят электрический ток. И тут же дать возможность провести детям исследование. Каждый ребёнок может в выключенную электрическую цепь с помощью специальных зажимов подсоединить поочерёдно графит, медную пластину, пластик, дерево, верёвку, резину и т.д., затем включить цепь под руководством педагога. Если лампочка загорается в замкнутой цепи, то материал проводит ток, если не загорается, то материал не проводит ток. Необходимо, чтобы дети в тетрадях в виде таблицы записали и перечислили – проводники и непроводники электрического тока.

При проведении учебных занятий использую STEM технологии для развития инженерного мышления детей. Подход основан на сочетании теоретических и прикладных навыков. Ребёнок охватывает сразу несколько областей знания, получает шанс использовать информацию, проверять факты на собственном опыте.

При изучении темы по электричеству даю возможность детям перечислить самим - в каких сферах деятельности используются проводники и непроводники электрического тока и рассказать о том, где ещё можно использовать проводники и непроводники электрического тока. Они могут предложить свои идеи, и используя оборудование кабинета, обосновать свою идею. STEM подход позволяет детям всесторонне раскрыться: в начале занятия они могут поделиться информацией по теме, связать эту тему с практическим применением и могут предложить свои идеи, проект. Дети, используя оборудование кабинета, могут озвучить свои идеи, аргументировать необходимость знаний по нескольким дисциплинам и обосновать ожидаемый результат.

Такой подход учит детей работать в команде, прислушиваться к мнению сверстников. Дети обмениваются знаниями, развивают речь, учатся быстро находить решение конкретной проблемы. При этом педагог методично должен регулировать

весь процесс в соответствии со способностями каждого ребёнка и следить за временем выполнения проекта детьми. На выполнение проекта отводится от 5 до 15 минут в зависимости от сложности проекта. После окончания времени каждая команда защищает свой проект. На защиту проекта отводится 3-5 минут.

Функция каждого члена команды должна быть озвучена капитаном команды. Капитана команды могут выбрать дети, может назначить педагог. Нужно каждому ребёнку дать возможность быть капитаном команды. Такой подход мотивирует детей работать дружно. После защиты проектов необходимо дать возможность детям высказаться о том, какие проблемы у них возникли при выполнении проекта, что бы они изменили в своём проекте, если бы была возможность исправить. Дети с удовольствием рассказывают и предлагают решение возникших проблем. Именно этот момент занятия подчёркивает практическую значимость темы. Педагогу необходимо сделать выводы и предложения по работе каждой команды, дополнить тему новой информацией, необходимой для детей с учётом их возрастных особенностей, дать рекомендации по дополнительному приобретению знаний, умений и навыков по этой теме.

Для продуктивного взаимодействия с родителями необходимо освещать работу детей в родительских чатах, социальных сетях, рекомендовать детям принимать участие в конкурсах.

Благодаря сотрудничеству с родителями происходит формирование интереса у детей к будущей профессии. Может и не все из них станут инженерами, но они точно смогут использовать свои знания, работать в команде, ставить цели, решать задачи.

Список источников:

1. <https://umnazia.ru/blog/all-articles/chto-takoe-stem-obrazovanie>
2. <https://www.instagram.com/p/CoMUO4Xq4B0/?igshid=MDM4ZDc5MmU=>
3. <https://www.instagram.com/p/CjxuEdtKQlj/?igshid=MDM4ZDc5MmU=>
4. <https://www.instagram.com/p/CfoNSDUKUcq/?igshid=MDM4ZDc5MmU=>
5. <https://www.instagram.com/p/CZBWovWKKg-/igshid=MDM4ZDc5MmU=>
6. <https://www.instagram.com/p/Cdf7W83qZSU/?igshid=MDM4ZDc5MmU=>

ФОРМИРОВАНИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО К ИЗУЧЕНИЮ ХИМИИ С ПОМОЩЬЮ ХИМИЧЕСКОГО ЭКСПЕРИМЕНТА

Хамитхожаева А.С.,
КГУ «Дворец школьников №2» г.Караганды Карагандинской области,
руководитель кружка «Химия және өмір»

В данной статье автор исследует проблему формирования познавательного интереса к изучению химии с помощью химического эксперимента. Автор доказывает важность химического эксперимента в изучении химии, в решении проблемных заданий. Автор не только описывает проведенные опыты, но и исследует рост интереса учащихся к изучению химии.

Бұл мақалада автор химиялық эксперимент арқылы химияны зерттеуге когнитивті қызығушылықты дамыту мәселесін қарастырады. Автор химияны зерттеуде және проблемалық тапсырмаларды шешуде химиялық эксперименттің маңыздылығын дәлелдейді. Автор тек жүргізілген тәжірибелерді сипаттап қана қоймай, тәрбиеленушілердәі химия пәнін оқуға деген қызығушылықтарының артып келе жатқанын зерттейді.

Еще в XIX-XX веке передовые русские педагоги и писатели К.Д. Ушинский, Н.Г. Чернышевский, Ш. А. Амонашвили, Л. В. Занков неоднократно отмечали положительное влияние познавательного интереса на качество образования и обучения.[1]

Познавательный интерес формируется в процессе обучения химии в организации дополнительного образования разнообразными средствами, одним из которых является

эксперимент.

Химический эксперимент занимает важное место в процессе обучения химии, так как он обеспечивает максимально полноценное усвоение учебного материала. Еще М.В. Ломоносов утверждал: «Химии никоим образом научиться невозможно, не видав самой практики и не принимаясь за химические операции».

Химический эксперимент помогает иллюстративно объяснить основные законы химии. Ход проведения эксперимента, его результаты способствуют развитию у учеников познавательного интереса.

При проведении химического эксперимента на уроках, я, как учитель, стараюсь подобрать опыт, где реакция не только раскрывает суть темы, но и наиболее красочна. Таким образом легче привлечь внимание учащихся, мотивировать их на изучение химии или какого-то ее раздела. Химический эксперимент выполняет три основных роли:

а) познавательная, благодаря которой ученик усваивает основы химии, решает практические задачи;

б) воспитывающая, которая формирует научное мировоззрение учащихся, способствует ориентации учеников на соответствующие профессии;

в) развивающая, которая позволяет приобрести и совершенствовать научные и практические навыки. [2]

Эксперименты с познавательной ролью я применяю для создания проблемных ситуаций и для решения проблемных задач. Поэтому они должны быть яркими, запоминающимися, неожиданными и убедительными для учащихся. При этом учащиеся вникают в суть опытов, задумываются над результатами, их использованием в практической жизни человека.

Так, мы с учащимися 9 классов провели следующий эксперимент по выделению бетулина из березовой коры и его применению в фармакологии, ветеринарии и косметологии.

Карагандинская область - место широкого распространения березы - единственного в мире дерева с белой корой, содержащей ценный компонент - бетулин. Участников экспериментальной группы заинтересовал вопрос: как можно выделить бетулин и на его основе создать используемые в медицине, косметологии, ветеринарии препараты. Для реализации поставленной цели эксперимента в лесу собрали остатки лесозаготовок (кору берёзы), принесли в лабораторию. Далее подвергли экстракции на аппарате Сокслета, который позволяет проводить одновременно на 8 разных позициях экстракции. Экстрактор Сокслета установили на круглодонную колбу, а сверху вставили холодильник.

В колбу налили растворитель, в экстрактор поместили бумажный патрон с пробой. В первую позицию мы положили 35 г коры берёзы и налили 150 мл этилового спирта (необходимо чтобы этиловый спирт был более 90%), далее это всё этот экстрагировалось. Нагреваясь, растворитель в виде пара, поднимаясь по трубке, омывал гильзу с измельченным образцом, извлекая из вещества бетулин. Растворитель, проходя через стенки патрона, вымывал бетулин из образца и переносил его обратно в колбу.

Постепенно капсула, наполнившись растворителем, начала переливаться через трубку сифона обратно в колбу. Из колбы экстрагирующий спирт снова испарился и конденсировался в патрон с пробой. А бетулин остался в колбе. В результате мы получили из одной позиции семь граммов и так на всех восьми позициях. С одного раза получили 56 граммов сухого бетулина. Цикл занял 10-15 минут, от момента наполнения сифона до его перелива. Концентрация бетулина составила 40%. Получившийся бетулин - кристаллическое органическое вещество, которое было открыто в 1831 году Т. Е. Ловицем в берёзовой коре, также содержится в берёзовом дёгте. Бетулин имеет формулу $C_{30}H_{50}O_2$. Он не имеет запаха и не растворяется в воде. Цена 1 кг бетулина на сегодняшний день составляет 170 - 240 долларов. Бетулин используется для продления срока хранения молочной продукции. Добавление бетулина в количестве 0,02% продлевает срок хранения молока на 4 дня при охлаждённом состоянии без пастеризации.

Мы использовали бетулин для создания фитопленок и фитопатчей. Фитоплёнки представляют собой гидрофильные системы, при контакте которых с биологической жидкостью происходит ее поглощение, что приводит к растворению биологически

активных веществ. Эти плёнка имеют активный лечебный состав, а также комплекс ценных лекарственных растений и натуральных компонентов.

Фитопатчи основаны на принципе трансформальной терапии, то есть высвобождении лекарственных средств. Перед применением фитопатча необходимо предварительно увлажнить лицо водой комнатной температуры. Хранить такие фитопатчи лучше в холодильнике, не прикасаясь к ним руками, так как возможно появление плесени. Они многоразовые. Использовать их нужно по 10 минут. Как только начинают таять, их надо снимать. Фитопатчи, которые мы создали на основе бетулина, эффективны, когда требуется высокая концентрация полезных веществ в какой-либо конкретной области, к примеру в области глаз. Они эффективны при лечении воспалений кожи, поверхностных порезах и ссадинах. Получившиеся фитопатчи и фитопленки мы использовали в косметическом салоне Bon Salon. Добровольцы, которые испытывали эти препараты, отмечали их положительный эффект при применении их в течение нескольких дней. После использования наших фитопленок и фитопатчей у них исчезли отёки, ссадины, воспаления и черные точки.

Кроме того, нами был создан скраб на основе бетулина. Скраб удаляет прыщи, чёрные точки, увлажняет кожу, ускоряет обновление клеток, смягчает и успокаивает раздраженную кожу, улучшает её тонус и упругость. Перед применением нужно разбавить скраб с водой, доведя его до густоты, нанести на лицо в течение нескольких минут, а затем смыть тёплой водой. Частое применение скраба делает кожу гладкой, разглаживает морщины и улучшает кровообращение. Скраб подходит для любого типа кожи, так как является абсолютно натуральным продуктом. Данный продукт был тестирован на участниках эксперимента и на добровольцах в косметическом салоне Bon Salon.

Определение содержания витамина С в клюквенном соке.

Оборудование и реактивы: клюквенный сок, вода, крахмальный клейстер, 5 % - ный раствор йода, пробирка, пипетка.

Ход работы

Опыт. Отмерьте с помощью цилиндра 5 мл сока. Перелейте в пробирку и добавьте 10 мл воды. В получившийся в пробирке влейте немного крахмального клейстера. Далее с помощью пипетки постепенно добавляйте 5 % - ный спиртовой раствор йода до появления синего окрашивания, не исчезающего в течение 10-15 с. Реакция основана на окислении йодом молекул аскорбиновой кислоты. Свои наблюдения занесите в таблицу.

Что сделали?	Что наблюдали?	Вывод

Вывод: _____

Практическая работа №3

Определение витамина D в курином желтке.

Оборудование и реактивы: свежий куриный желток , раствор брома, пробка, пипетка.

Ход работы

Опыт. В цилиндр наберите 5 мл куриного желтка, аккуратно перелейте в пробирку. Добавьте 2 мл раствора брома. Свои наблюдения занесите в таблицу.

Что сделали?	Что наблюдали?	Вывод

Вывод: _____

Практическая работа №4

Получение бетулина

Оборудование и реактивы: кора березы, этанол 90%, экстрактор Соксклета.

Ход работы

Опыт. Вручную очистить кору березы от ненужных компонентов. 35г измельченную верхнюю часть коры березы положить в резервуар, 150мл этанола налить в круглодонную колбу и непрерывно экстрагировать.

Что сделали?	Что наблюдали?	Вывод

Динамика развития уровней развития познавательного интереса обучающихся согласно классификации Г. И. Шукиной [3]отражена на рис.1.

Как видно из рис. 1, 11 обучающихся в конце года показали высокий уровень познавательной активности. Они задавали вопросы познавательного поискового характера, которые показывали понимание учащимися причины явления. Эти обучающиеся составили 61 % от общего количества обучающихся, которые приняли участие в опытно-практической работе.

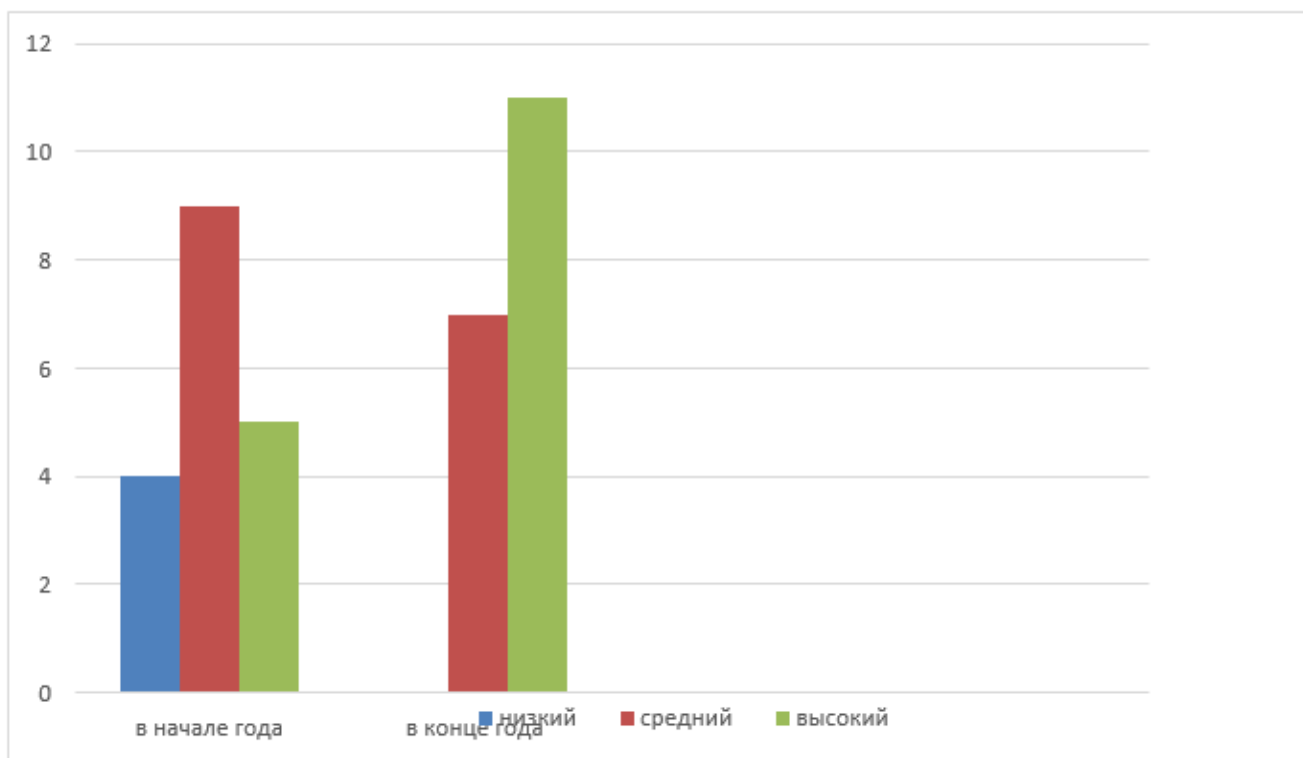

Рис. 1

Как известно, для успешного обучения в школе метапредметные умения просто необходимы. Благодаря развитию познавательного интереса, у школьника формируется желание учиться, стремление получать знания, общее позитивное отношение к знаниям. А это тем важно, что только эмоционально-положительное отношение к процессу познания обеспечивает готовность школьника к будущей жизни.

Кроме того, в начале учебного года на занятиях во Дворце школьников нами проводилось анкетирование учащихся с целью выявления ведущего мотива учебной

деятельности на занятиях по химии. Результаты анкетирования сравнили с результатами повторного опроса, который был проведен в конце года. В нижеследующей таблице представлены основные мотивы учебной деятельности учащихся.

Результаты анкетирования на начальном и конечном этапах педагогического эксперимента

Мотив	Результаты анкетирования	
	В начале учебного года	В конце учебного года
Желание получить хорошую оценку	31%	69%
Необходимость сдачи выпускных экзаменов (ЕНТ)	8%	40%
Желание повысить свой уровень знаний по предмету	10%	41%
Интерес к предмету	16%	34%
Интерес к <u>учителю</u> , его способу подачи материала, желание «быть как учитель»	7%	11%

Таким образом, результаты опроса доказывают, что при участии школьников в проектной работе значительно возрастает ценность личностных мотивов самоопределения и самосовершенствования, их желание повысить свой уровень знаний по предмету, стимулируются познавательные мотивы. Уменьшается боязнь неудач, неуверенность в своих силах, страх получить неудовлетворительную оценку. Можно говорить о том, что проектная ученическая деятельность повышает познавательную активность учащихся.

Познавательный интерес - это направленность личности на познание окружающего мира, которая характеризуется такими признаками, как активность, избирательность, стремление познавать предметы и явления окружающего мира и их взаимосвязи; процесс формирования и развития познавательного интереса осуществляется в учебной деятельности.

Таким образом, на основе наблюдения за деятельностью учащихся в ходе эксперимента, работе над достижением результата опыта и его практическим применением было замечено, что формирование и стимулирование познавательного интереса к изучению химии в условиях организации дополнительного образования будет наиболее эффективным, если созданы следующие условия:

- 1) использование химического эксперимента в целях создания педагогических ситуаций, требующих решения познавательных задач, выдвижения предположений, исследовательского поиска и построения умозаключений;
- 2) в содержание проектной деятельности будет включен региональный компонент, хорошо знакомый учащимся;
- 3) исследование будет нацелено на осознание практической значимости результатов проектной деятельности, апробации созданного продукта на добровольцах;
- 4) в ходе исследования будут учтены психолого-возрастные особенности школьников и уровень их интеллектуального развития.

3. Результаты проведенного педагогического эксперимента свидетельствуют о том, что при организации проектной деятельности в рамках разработанного кружка «Биологически активные вещества в жизни человека» происходит развитие познавательного интереса у обучающихся по химии.

Литература:

1. Ананьев Б.Г. Познавательные потребности и интересы //Ученые записки ЛГУ. Психология. -Л., 1959. -Вып. 16. - №265. – 41с.
2. Асмолов А. Г. Дополнительное образование как зона ближайшего развития образования в России: от традиционной педагогики к педагогике развития. Внешкольник, 1997. - №9 – 74с.
3. Шукина Г. И. Проблема познавательного интереса в педагогике. - М.: Педагогика, 1971. – 86 с.

ҮЙІРМЕ САБАҚТАРЫНДА LESSON STUDY ӘДІСТІ ПАЙДАЛАНУ

**Ыбырай Нурлан Шапенұлы,
Қарағанды облысы Қарағанды қаласының
«№2 Оқушылар сарайы» КММ**

Қосымша білім беру мекемелерінде сабақтарды тиімді өткізу үшін Lesson Study (LS) әдісін қолдану маңызды. Бұл әдіс оқушылар саны аз, ал мұғалімдер саны көп жағдайларда қолайлы болып саналады. Сабақ барысында оқу үдерісін жақсарту және оқушылардың білімін бағалаудың жаңа тәсілдерін енгізу үшін LS әдісі тиімді құрал болып табылады. Үйірмелерде бұл әдіс зерттеу үдерісін жеңілдетеді және білім сапасын арттырады. LS әдісі уақыт пен ресурстарды оңтайлы пайдалануға мүмкіндік береді.

Для эффективного проведения занятий в организациях дополнительного образования важно использовать метод Lesson Study (LS). Этот метод считается подходящим в тех случаях, когда количество воспитанников невелико, а количество педагогов велико. Метод LS является эффективным инструментом совершенствования процесса обучения и внедрения новых способов оценки знаний учащихся на уроке. В кругах этот метод упрощает исследовательский процесс и повышает качество образования. Метод LS позволяет оптимально использовать время и ресурсы.

Тірек сөздер: Қосымша білім беру, әдіс, оқу үшін бағалау, үйірме

Қазақстан Республикасында қосымша білім мекемелеріндегі сабақтары жалпы білім беретін орындарында өтетін сабақтардан айырықша өтетіні белгілі. Бұл, үйірмелердің факультативті, қосымша білім беру мазмұнынан екенін белгілі. Дегенмен, жалпы білім беру мекемелерде біраз жылдары пайдалана басталған Lesson study (LS) әдісін үйірмелердің сабақтарында да пайдалануға болады. Ол үшін бұл әдісті үйірмелердің сабақтарына қарай бейімделу керектігі түсінікті.

LS әдісінің тарихына қарсақ, бұл әдіс осыдан 150 жыл бұрын Жапонияда құрылған және осымен Батыста пайдалана бастаған «Белсенді зерттеу» (Action Research) 70 жылға озып кеткен. LS әдісі концептуалды оқу амалдарын, соның ішінде Оқу үшін бағалау (Оүб), Afl (Assessment for learning) педагогикалық амалдарды әзірлеу үшін пайдаланады [1]. Сонымен қатар LS технологиясы 2014 жылдан бастап Қазақстанда жақсы зерттелген және оның әдістемесі өте жақсы өңделген [2].

Дегенмен, Қазақстанда LS әдістемесі жақсы зерттегенімен осы жылдары оның ерекшеліктері таныла басталды. Біріншіден, бұл әдісті соңына дейін өткізіп нәтижені қорытындылау салыстырмалы түрде көп уақыт қажет екендігі байқалған. Екіншіден, LS әдісі бала саны аз, ал мұғалімдер саны көп білім беру мекемелерде тиімді болып келетін әдістердің бірі болып шықты.

Сондықтан бұл әдісті қосымша білім беру мекемелерінде пайдалануы өте тиімді болып келеді, себебі, салыстырмалы ұзақ уақыттың ішінде мектептерден қарағанда үйірмелерде оқып шығатын балалардың саны азырақ болып, көлемді зерттеуді өткізуге ыңғайлы етеді. Төмендегі Кесте 1 «Микроэлектроника» үйірмеде жоспарланып жатқан LS әдісі бойынша топ балалармен үш сабақтар: «Лазер станоктың жалпы жұмыс принцибімен танысу», «Микроконтроллердің теориясымен танысу», «C++ тілінде программалаудың негіздері» жобаланған сабақтардың өту үдерісі көрсетілген.

Кесте 1

**Lesson Study әдісі бойынша «Микроэлектроника»
үйірменің топ балалармен өткізу егжей-тегжейлі жоспары**

Мақсат: Оқушыларда оқу-логикалық бейімділіктерді: себеп-салдар қатынастарды, талдау, оқу материалдарды салыстыру мен жинақтау үрдістерді дамыту

№	Шаралар	Мақсат	Өткізу формасы	Ресурстар	Күтілетін нәтижелер	Шараны өткізу мерзімі
1.1	Lesson study қатысушылар мен кездесу	- Lesson study өткізу мақсатын анықтау, -Күтілетін нәтижелерді анықтау - Lesson Study сабағында өткізу мен қатысу ережелерін бекіту	Әңгімелесу	Пит Дадли «Lesson study: Руководство»	Фокус топтың мүғалімдері Lesson study өткізу әдісімен таныстырылады, өткізу мақсаты, «зерттелетін» оқушылар анықталады	17.12.2024
1.2	Микроэлектроника үйірменің №1 «Лазер станоктың жалпы жұмыс принцибімен танысу» тақырыбы бойынша	Сабақтың егжей-тегжейлі дәріс жоспарды әзірлеу	Зерттеу әңгімелесу («Лазер -физикалық құбылыс» стратегиясына сәйкес) Топтық (лазер эффектісін проблемалық шешу, лазердің схемасын, суреті)	Көрнекілік материал - тірек сурет схема; бағдарламалар, компьютер, АКТ	- Лазер станоктың жұмыс істеу алғышарттарын біледі - ынтымақты жұмыс жасауына алғышарттарды біледі	20.12.2024
	сабақты дайындау		жеке (ішкі суммативті бақылау үшін тапсырмалар)			
1.3	Сабаққа қатысу	Оқушылардың әртүрлі кезеңдерде болжалған мінез-құлықтарына сәйкестік дәрежені анықтау	Сабаққа қатысу	Бақылау схема	Лазер станоктың жалпы жұмыс принципімен таныс болу	23.12.2024
1.4	Үш оқушыдан сұхбат алу	- Әр оқушының қандай жетістіктерге жеткенін анықтау, - бұл оңтайлы болды ма - басқа оқушылар өздері ұсынатын топтарда қандай нәтиже көрсетті, - олар не үйренді және сабақтың тиімділігін жақсарту үшін нені және қалай өзгертер еді сұрақтарға жауап табу.	Әңгіме	- Сұхбатты жазу - Студент термен сұхбат схемасы	Оқушылармен «Кері байланыс»	23.12.2024
1.5	Сабақты талдау және талқылау	- «Зерттелген» оқушылардың оқу іс-әрекетін талқылау, - сабақтың қандай кезеңдерінде күтілетін нәтижеге жеткенін анықтау және қай кезеңдер реттеуді қажет етеді	Жинақталған әңгіме	Бақылау схемасы	Сабақ әдістемесінің тиімділікке жету лайықтылығын анықтау	26.12.2024

2.1	Микроэлектроника үйірменің №2 «Микроконтроллердің теориясымен танысу» тақырыбы бойынша сабақты дайындау	- Сабақтың егжей-тегжейлі деріс жоспарды әзірлеу	- Зерттеу әңгімелесу («Микроконтроллер – аса күрделі электроникалық құрылғы» стратегиясына сәйкес); - Atmel микроконтроллерінің функционалдығы бойынша топтық формасында жұмыс	- компьютер, бағдарламалар, оқулық, көрнекілік, схема-сурет, проектор, АКТ	- негізгі ұғымдарды: кіріс-шығыс порттар, тірек кернеулік, мағлұмат каналдар түсініктерді біледі	27.12.2024
2.2	Сабаққа қатысу	Оқушылардың әртүрлі кезеңдерде болжалған мінез-құлықтарына сәйкестік дәрежені анықтау	Сабаққа қатысу	Бақылау, схема	Сабақ әдістеменің тиімділікке жету лайықтылығын анықтау	06.01.2024
2.3	Үш оқушыдан сұхбат (сауалнама) алу	- Әр оқушының қандай жетістіктерге жеткенін анықтау, - бұл онтайлы болды ма - басқа оқушылар өздері ұсынатын топтарда қандай нәтиже көрсетті, - олар не үйренді және сабақтың тиімділігін жақсарту үшін нені және қалай өзгертер еді сұрақтарға жауап табу.	Әңгіме	- Сұхбатты жазу - Студент термен сұхбат схемасы	Оқушылармен «Кері байланыс»	06.01.2024
2.4	Сабақты талдау және талқылау	- «Зерттелген» оқушылардың оқу іс-әрекетін талқылау, - сабақтың қандай кезеңдерінде күтілетін нәтижеге жеткенін анықтау және қай кезеңдер реттеуді қажет етеді	Жинақталған әңгіме	Бақылау схемасы	Ұсынылған сабақ әдістеменің тиімділікке жету сәйкестікті анықтау	08.01.2024
3.1	Микроэлектроника үйірменің №3 «C++ тілінде программалаудың негіздері» тақырыбы бойынша сабақты дайындау	- Сабақтың егжей-тегжейлі деріс жоспарды әзірлеу	«Шын және жалған пікірлер» стратегиясын қолдана отырып, негізгі білімдерін жаңарту; Жаңа материалды постер құра отырып топта біліп тану; Талқылау арқылы есте бекіту	оқулық, сурет, тірек, схема, бағдарламалау орта, компьютер, АКТ	C++ тілінде программалаудың негізгі түсініктерді пайдаланып C++ тілінде бағдарлама жаза алады	21.01.2024
3.2	Сабаққа қатысу	Оқушылардың әртүрлі кезеңдерде болжалған мінез-құлықтарына сәйкестік дәрежені анықтау	Сабаққа қатысу	Бақылау, схема	Сабақ әдістеменің тиімділікке жету лайықтылығын анықтау	27.01.2024
3.3	Үш оқушыдан сұхбат алу	- Әр оқушының қандай жетістіктерге жеткенін анықтау, - бұл онтайлы болды ма	Әңгіме	-Сұхбатты жазу - Студент термен сұхбат схемасы	Оқушылармен «Кері байланыс»	27.01.2024

		- басқа оқушылар өздері ұсынатын топтарда қандай нәтиже көрсетті, - олар не үйренді және сабақтың тиімділігін жақсарту үшін нені және қалай өзгертер еді сұрақтарға жауап табу.				
3.4	Сабақты талдау және талқылау	- «Зерттелген» оқушылардың оқу іс-әрекетін талқылау, - сабақтың қандай кезеңдерінде күтілетін нәтижеге жеткенін анықтау және қай кезеңдер реттеуді қажет етеді	Жинақталған әңгіме	Бақылау схемасы	Сабақ әдістемесінің тиімділікке жету лайықтылығын анықтау	30.01.2024
4	Lesson Study нәтижелері туралы әріптестерге ресми түрде баяндап айту	- Оқушылар сарайының мұғалімдерін сабақты зерттеу нәтижелерімен таныстыру	Презентация, баяндама, жинақталған әңгіме	Презентация, фото-видео	- мектеп мұғалімдерінің оқу тәжірибесіне Lesson study әдістемесін енгізуге ықпал ету	11.02.2024

Lesson Study өту кезеңдерінің сәт-сәтімен жалпылама схемасы Сурет 1 көрсетілген.

Сурет1

Пайдаланылған көздер тізімі:

1. Дадли П. (2014) Lesson study: руководство. www.lessonstudy.co.uk.
2. «Lesson study» как способ совершенствования практики обучения (2014). Әдістемелік нұсқаулық. Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА.

ӨНЕРЛІ ХАЛЫҚ – ӨМІРШЕҢ ХАЛЫҚ

**Бозтаева Индира Муратовна,
Қарағанды облысы қарағанды қаласының «№2 оқушылар сарайы»
КММ, «Қолөнер және керамика» үйірмесінің жетекшісі**

Қолөнер, қолданбалы өнер – дәстүрлі тұтыну және сәндік бұйымдарын жасайтын ұсақ өндіріс. Қолөнершілер негізінен табиғи шикізаттарды пайдаланып, қарапайым еңбек құралдарының көмегімен көркем композицияның шешімімен тұрмысқа қажетті мүліктер, музыкалық аспаптар, қару-жарақ, құрал-саймандар жасайды.

Ремесла, прикладное искусство – мелкое производство традиционных предметов быта и декоративного искусства. Ремесленники в основном используют природное сырье и с помощью простых орудий труда изготавливают предметы домашнего обихода, музыкальные инструменты, оружие, инструменты с помощью художественной композиции.

Қолөнер - дүние жүзінің әр халқында бар, ежелден келе жатқан кәсіп. Ол халықтың өмірімен, тұрмысымен бірге дамып, ұрпақтан ұрпаққа беріліп отырады. Қазақ халқының қолөнері деп халық тұрмысында жиі қолданылатын өру, тігу, тоқу, мүсіндеу, құрастыру, бейнелеу сияқты шығармашылық өнер жиынтығын айтады. Шын мәнісінде, олардың әрқайсысының талай ғасырлық тарихы бар.

Халық шеберлері темірді, күмісті, алтынды және олардың қоспаларын көркемдеп, өңдеу әдісін ерте кезден-ақ білген. Бертін келе олардың технологиясын жетілдіріп, тамаша бұйымдар жасаған. Мысалы, темірді бедерлеп құю мен өрнектеудің озық үлгісі Қожа Ахмет Иассауи кесенесіндегі тайқазан, бедерлеп жасалған әбдірелер, Алтын адам, тарихи өлкетану мұражайларындағы зергерлік бұйымдар жатады. Болат темірден жасалған қару-жарақтар, темірден жасалған үй мүліктері, күмістеп, батырмалап өрнектеу, жұқа қаңылтырдың бетін бедерлеп, көркемдеу тәсілдерімен жасалған бұйымдар - осындай еңбектің жұмысы.

Кәзіргі кезде, ғылым мен техниканың дамыған заманында, қазақ қолөнеріміз жас ұрпақ үшін ұмытылып бара жатқаны бәрімізге белгілі. Сол себепті, ұмытылып бара жатқан қолөнерімізді балаларға үйретіп, әрі қарай дамытып, өркендету керек деп ойлаймын.

Ал мен өз кезегімде, оқу бағдарламасына ұлттық тәрбие мақсатында осы дағдылардың негіздерін енгізуге тырысамын. Шырын, сусын қабырларын, жинап тегістеп, ұрғылап, керек формасына келтіріп, бетіне бедер саламыз. Бұл жерде – қажетті суретті салып алу керек, астынан рәзінке төсеніш төсейміз, бұйымның бетін нүктемен, сызықпен бедерлеу тәсілдері алуан түрлі болып келеді. Қабырдың бетін арнайы құрал-саймандардың көмегімен шекімелейді. Мұндай құрал-саймандардың қатарына арнайы шекігіштер мен балғалар жатады. Балғалар мен шекігіштердің түрлеріне байланысты олардың қызметі де әр-түрлі.

Оқу бағдарламасындағы, қазақ қолөнерімен таныстырудың тағы бір тақырыбы ағашқа ұлттық нақышта сурет салу. Бұл жерде әр түрлі тұқым ағаштардың бөліктеріне гуашь, акрил бояуларымен сурет саламыз. Суреттердің тақырыптары алуан түрлі, анималистік тақырып, пейзаж, портрет, тек бір ғана талап - қазақтың ұлттық нақышында. Оқушылар ізденіс, тақырып тандау кезінде, үлкен қызығушылық танытады. Нәтижесіне

де риза болады.

Оқушыларға беретін тәрбиелік мәні бар халықтың мұралары аз емес. Қазақ халқының өнерін іскерлігін, өнер шеберлерінің қолынан шыққан алуан түрлі заттар мен бұйымдарды атап, бұрынғы мен бүгінгісін салыстыра отырып, ұлттық өнерді сүйюге, құрметтеуге баулу, бүгінгі шәкірт - ертеңгі еңбеккер тәрбиелеу. Жан-жақты жетілген азамат етіп, оқушының жүрегіне жол тауып, олардың бойында еліне, жеріне, ұлттық өнерге деген сүйіспеншілігін, үйренуге деген ынтасын, құштарлығын арттыру, қазақ қолөнерін жас жетіншектердің санасына жеткізудің құралы.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Тохтабаева Ш.Ж. Қазақтың зергерлік өнері. Алматы: «Алматыкітап баспасы» 2011.
2. Нұрғалиев Б.Н. Шаңырақ үй-тұрмыс энциклопедиясы. Алматы: «Қазақ совет энциклопедиясының бас редакциясы» 1991.

СОВМЕСТНАЯ ТВОРЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ С РОДИТЕЛЯМИ И ДЕТЬМИ В ДОПОЛНИТЕЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

**Ахметова Эльмира Пазылбековна,
КГУ «Дворец школьников №2» г.Караганды Карагандинской области,
руководитель кружка по изобразительному искусству и дизайну
«Art-студия»**

В течение своей многолетней педагогической практики велась работа с родителями. Проводились многократно мастер классы, открытые уроки и внеурочные мероприятия. Взаимодействие с родителями, и привлечение их в совместную творческую деятельность даёт возможность:

1. Раскрыть творческие способности каждого участника.
2. Всесторонне развивать личность ребёнка.
3. Посмотреть на взаимоотношения со своим ребёнком по-новому.
4. Достичь взаимопонимания и стать ближе друг к другу.
5. Повысить педагогическую культуру родителей.

В учебном процессе в дополнительных организациях было замечено, что родителей не часто привлекают в совместную творческую деятельность по изобразительному искусству. Проводя несколько раз мастер-классы по изобразительной и прикладной деятельности для детей и взрослых, я решила ввести данную практику в свою профессиональную деятельность. В течение нескольких лет в данной организации мною были проведены мастер классы на различные виды искусства и техники по изоискусству:

- о «Создание узорной композиции в технике пейп-Арт»;
- о «Браслеты из шерсти своими руками»;
- о «Технология изготовления изделий из кожи - декоративная роза»;
- о «ПЕЙП-АРТ – БУМАЖНОЕ ИСКУССТВО ДЛЯ НЕОБЫЧНОГО ДЕКОРА»;
- о «Изготовление поделки из фетра»;
- о «Изготовление декоративных цветов из фетра»;
- о «Необычными вещами мы рисуем без труда» нетрадиционная техника рисования;
- о «Изделия из бумаги. Изготовление цветы из гофрированной бумаги».

Такие совместные мероприятия сейчас очень актуальны и играют большую роль в образовательном процессе, особенно в организациях дополнительного образования. Введение совместно творческих - практических работ в образовательный процесс выявило много плюсов и нашло положительных откликов со стороны учащихся и их родителей. Совместная творческая деятельность детей и родителей формируется хорошие

доверительные отношения между ними, оказывает положительное влияние на развитие ребенка и приучать его сотрудничать вместе в творческих работах.

Эта форма взаимодействия способствует не только творческому и интеллектуальному развитию ребенка, но и укреплению эмоциональной связи между родителями и детьми.

Вот несколько подходов и примеров творческой деятельности, которые могут быть использованы в рамках дополнительного образования с учетом опыта педагога:

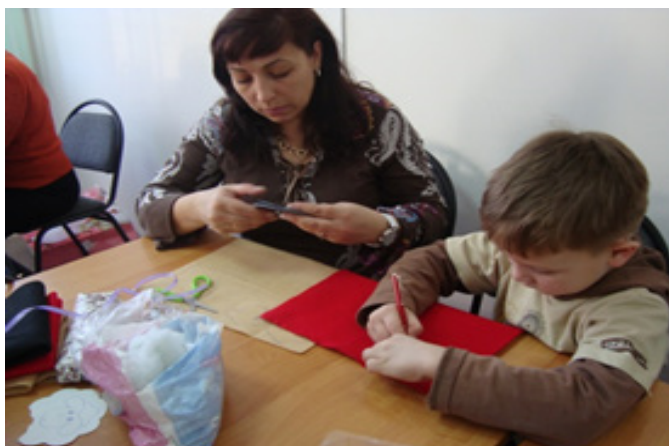
о Проектная деятельность: совместное создание проекта, где каждый член семьи вносит свой вклад. Это может быть изготовление поделок, изготовление костюмов «Юные модельеры», стенгазет, построение макетов или творческих работ для выставки;

о Развитие командных навыков: совместные спортивные мероприятия, игры, конкурсы, викторины. Например, командная игра «Разноцветная палитра», «Праздник красок», «Картины в жанре», КВН «ИЗО-шоу».

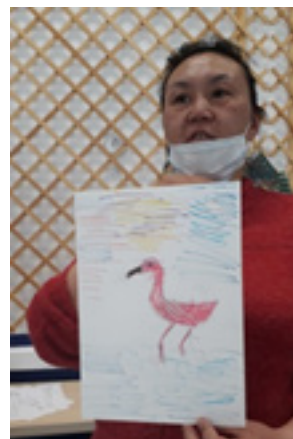
о Творческие мастер-классы. Педагог может организовать регулярные творческие мастер-классы по различным видам деятельности: рисование, лепка, рукоделие, создание украшений. Родители и дети работают вместе, учатся новым техникам и создают свои произведения искусства.

о Проведение ярмарок - распродаж творческих работ детей. Педагог организует в конце учебного года ярмарки - распродажи творческих работ, изготовленных детьми, где дети и родители вместе создают поделки, сувениры, родители помогают детям в изготовлении поделок для ярмарки.

о Совместные конкурсы и выставки. Педагог может организовать конкурсы или выставки, где работы детей и их родителей выставляются на обозрение. Это может быть конкурс рисунков, совместных поделок или даже фотографий. Организация конкурса «Моя семья», где каждая семья представляет творческую работу: рисунок, фотографию или поделку, рассказывающую о семейных традициях.

о Совместные праздники с родителями. Это особая форма взаимодействия, которая предполагает объединение педагогов и семей воспитанников по случаю какого-либо события. Например, проведение к празднику «Наурыз», «Международный женский день-8 марта» и.т.д.

Практика показывает, что вовлечение родителей важно не только в участии детей, но и в активной поддержке и сотрудничестве с их стороны. Разные семьи могут иметь разные предпочтения и возможности, поэтому педагог должен предлагать разнообразные формы совместного творчества, которые будут интересны как родителям, так и детям. Творческая деятельность становится важным инструментом для педагогов дополнительного образования, способствующим не только развитию детей, но и укреплению семейных отношений.

Список использованной литературы:

1. Закон «Об образовании» РК №319-ІІІ от 27.07.2007 года, ст.49 «Права и обязанности родителей и иных законных представителей»
2. Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 31 августа 2022 года № 385. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 31 августа 2022 года № 29329, Об утверждении Типовых правил деятельности организаций дошкольного, среднего, технического и профессионального, послесреднего образования, дополнительного образования соответствующих типов и видов.
3. Н.И.Дереклева, «Новые родительские собрания», Москва 2007 год.
4. [sovmetnaya_deyatelnost.docx](#). Опубликовано 04.10.2021 Тюкалова Ольга Дмитриевна «Влияние совместной творческой деятельности на взаимоотношения родителей и ребёнка».

БАЛА ЖАНҰЯ БІРЛІГІ – ЖАН – ЖАҚТЫ ДАМУДЫҢ, БІРДЕН – БІР ҚҰРАЛЫ

**Ахмет Гүлбақша Төлегенқызы, Гүлдана Сабыржанқызы,
Қарағанды облысы білім басқармасының Қарағанды қаласы білім
бөлімінің «№ 2 оқушылар сарайы» КММ қосымша білім беру
педагогтері**

*«... адам баласын, әсіресе, жанын тәрбие қылу керек деп ұғу керек... Дүниеде теңіз терең
емес, адамның жаны терең... Адам тілі арқасында ғана жан сырын сыртқа шығарып,
басқалардың жан сырын ұға алады...
Мағжан Жұмабаев*

*«Әрбір ұлттың баласы өз ұлтының арасында өз ұлты үшін қызмет қылатын
болғандықтан, тәрбиеші сол ұлт тәрбиесімен тәрбие қылуға міндетті»
Мағжан Жұмабаев.*

Кіріспе:

Тәрбие беру мәселесі әрбір ұлттың өзіндік ұлттық ерекшеліктеріне негізделе отырып, сол қоғамның дамуымен қатар қалыптасады. Мағжан Жұмабаев өзінің «Педагогика» еңбегінде: «Әрбір ұлттың бала тәрбие қылу туралы ескіден келе жатқан жеке-жеке жолы бар. Ұлт тәрбиесі – ұлт болмысы мен дәстүрінің айнасы» деген ойды алға тартқан. Жеке тұлғаны жан-жақты дамыту идеясы ертедегі Грек мемлекетінде пайда болып, өткен дәуірдегі алдыңғы қатарлы прогресшіл ойшылдарды терең толғантқан. Қазіргі кезеңде шапшаң жүріп жатқан жаһандану үрдісі әлемдік бәсекелестікті күшейте түсуде. Жеке тұлғаның дамуы – мемлекеттің болашақта бәсекеге қабілетті болуының басты көрсеткіші.

Мақаланың мақсаты – ұлттық тәрбие әдістемесінің қазіргі заманғы қоғамдағы рөлін зерттеу және оны білім беру процесінде қолданудың тиімділігін анықтау. Сондай-ақ, тәрбие беру барысында ұлттық құндылықтар мен жаһандық білім беру арасындағы үйлесімділікті қарастыру.

Әдістеме:

Зерттеу барысында әртүрлі педагогикалық, психологиялық және әлеуметтік әдістер қолданылды. Мәтіндерді және тарихи еңбектерді талдау әдісі арқылы тәрбие беру саласындағы тарихи деректер мен ойшылдардың пікірлері жинақталды. Жеке тұлғаны жан-жақты дамыту мен ұлттық тәрбие беру процестерін зерттеу үшін әдеби шолу және деректерді салыстыру әдісі қолданылды. Сонымен қатар, мектеп пен отбасының бірлігі негізінде тәрбие беру жүйесін зерттеу үшін бірнеше практикалық тәжірибелер жасалды. Осы зерттеуге қажетті негізгі әдістер ретінде әдеби талдау, педагогикалық бақылау, және сұхбат жүргізу әдістері таңдалды. Бұл әдістер ұлттық тәрбие әдістемесінің тиімділігін түсіндіруде маңызды рөл атқарады.

Зерттеу бөлімі:

Жеке тұлғаны жан-жақты дамыту идеясы тек педагогика саласындағы ғалымдардың емес, сондай-ақ философиялық және әлеуметтік ойшылдардың басты назарында болды. Бұл ойлар қайта өрлеу дәуірінен бері жалғасын тапқан. Мағжан Жұмабаев өзінің «Педагогика» атты еңбегінде бала тәрбиесіне қатысты: «Жас бала – жас бір шыбық, қай түрде иіп тастасаң, есейгенде сол иілген күйінде қатып қалмақ» деп түйіндейді. Баланың тұлғалық дамуы ең алдымен отбасы мен мектеп арасындағы тығыз байланыстың негізінде жүзеге асады. Қазақстан Республикасының Ата Заңында балаларды тәрбиелеу ата-ананың негізгі борышы болып табылады деп нақты көрсетілген. Елбасы Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Әділетті Қазақстан: құқық тәртібі, экономикалық өрлеу, қоғамдық оптимизм» атты жолдауында білім беру ұйымдарының маңызды рөлі ерекше атап өтіледі. Ол жастардың бойына қазақстандық патриотизм, ұлттық мінез-құлық, биік талғампаздық, тәкаппарлық,

тектілік қасиеттерін сіңіру қажеттігін атап өткен болатын. Зерттеу барысында бала тәрбиесі мәселелері Шығыстың ұлы ойшылдары Әл-Фараби, Ж.Баласағұн, Қ.Иассауи еңбектерінде кеңінен талданғаны анықталды. Сонымен қатар, кеңес дәуіріндегі педагогикалық еңбектерде де отбасы тәрбиесінің мәні ерекше орын алады. Мысалы, А.Макаренко отбасы тәрбиесінде ата-ананың рөлі туралы: «Тәрбие – баламен сөйлесумен, оған ақыл-кеңес берумен ғана шектелмейді. Тәрбие тұрмысты дұрыс ұйымдастыра білуде, балаға әркімнің өз жеке басы арқылы үлгі-өнеге көрсетуінде» деген маңызды пікір қалдырған. Бала тәрбиесінің негізі ұлттық салт-дәстүрлерде жатқанын ұлы педагогтер үнемі ескертіп отырған.

Практикалық қолдану:

Бұл зерттеудің нәтижелері мектептер мен отбасылар арасындағы тығыз байланысты қалыптастыру арқылы тәрбие процесін жақсартуға көмектеседі. Ұлттық құндылықтарды насихаттау арқылы оқушылардың бойына патриотизм мен ұлттық рухты сіңіру маңызды. Мектептегі тәрбие бағдарламасына ұлттық педагогикалық идеяларды енгізу балалардың жеке тұлғалық дамуына септігін тигізеді. Практикалық қолдану үшін отбасыларға ұлттық тәрбиені насихаттау бойынша кеңестер берілді, және мектептерде ұлттық құндылықтар негізіндегі арнайы сабақтар өткізу ұсынылды. Әдістемелік тұрғыдан алғанда, ата-аналардың мектеп өміріне белсене қатысуы маңызды, сондықтан арнайы ата-аналарға арналған тренингтер ұйымдастыру керек.

Ұсыныстар: Зерттеу нәтижелеріне сүйене отырып, мектептерде ұлттық тәрбие бағдарламаларын жетілдіру қажет. Ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбие әдістерін қолдану арқылы оқушыларды жан-жақты тәрбиелеуге болады. Сонымен қатар, мұғалімдер мен тәрбиешілерге ұлттық педагогиканың негіздерін үйрету бойынша арнайы семинарлар ұйымдастыру ұсынылады. Ұлттық тәрбиені қолдау және оны білім беру жүйесінде кеңінен қолдану үшін мемлекет тарапынан қолдау көрсету маңызды. Сонымен қатар, мектептерде оқушылардың ұлттық сана-сезімін дамытуға бағытталған іс-шаралар ұйымдастыру ұсынылады. Бұл іс-шаралар балаларды өздерінің ұлттық болмысына мақтанышпен қарауға және оны бағалауға үйретуге көмектеседі.

Қорытынды:

Зерттеу нәтижелері ұлттық тәрбие мен жаһандық бәсекелестік жағдайындағы тәрбиенің маңыздылығын дәлелдейді. Ұлттық тәрбие әдістемесі арқылы балаларды болашақ қоғамға дайын, ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген азамат ретінде тәрбиелеу – біздің қоғамның маңызды міндеті. Бұл салада әлі де зерттеулер жүргізу қажет, себебі ұлттық тәрбиенің рөлі уақыт өткен сайын арта түсуде. Ұрпақ тәрбиесіне қоғамның барлық мүшелері жауапты, сондықтан ата-аналар, мұғалімдер және қоғамның өзге өкілдері бірлесе жұмыс істеуі қажет.

Әдебиеттер тізімі:

1. М.Жұмабаев. Педагогика. Алматы. «Рауан», 1993. 154-б.
2. Жұмабаев М. Педагогика. Алматы. Мектеп, 1992-122б.
3. Ж.Б.Қоянбаев, Р.М.Қоянбаев. Педагогика: - Астана, 1998..
4. Г.Асанова «Отбасы – бастапқы тәрбие мектебі» Қазақстан мектебі №1, 2007 ж.
5. З.Әсемжанова «Менің отбасым – менің үйім» Бастауыш мектеп журналы 2005, № 9 25-26 б.

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛА ТӘРБИЕСІ БАРШАҒА ОРТАҚ

Айтбекова Алмагул, Абдрашитова Гульшахар Ельтаевна
Қарағанды облысы Қарағанды қаласының «№2 Оқушылар сарайы»
КММ, қосымша білім беру педагогтері

*«Бала-отбасының айнасы; күн бір тамшы судан шағылысатыны сияқты, ана мен әкенің
адамгершілік тазалығы да балалардан көрінеді»
В.А. Сухомлинский*

Аңдатпа. Қосымша білім беру ұйымдарында ең бірінші басты мәселе-отбасы мен тәрбиешілердің бірлесіп, ынтымақтастықта қызмет жасауы мақалада өзекті мәселенің бірі болып отыр. Мақалада баланың 5-6 жас дамуының аса маңызды және ерекше кезеңі екендігі көрсетілді. Баланың жан-жақты даму үшін тәрбие беру процесінің бірнеше бағыттары көрсетілген.

Аннотация. В статье одним из ключевых вопросов является сотрудничество и взаимодействие семьи и воспитателей в организациях дополнительного образования. В статье показано, что возраст 5-6 лет является особенно важным и уникальным периодом в развитии ребенка. Указаны несколько направлений воспитательного процесса для всестороннего развития ребенка.

Кілт сөздер: 5-6 жас кезең, даму, отбасылық тәрбие, жауапкершілік, қосымша білім беру.

Ключевые слова: 5-6-лет, развитие, семейное воспитание, ответственность, дополнительное образование.

Бала тәрбиесі – адамзаттың ең көне және ең маңызды міндеттерінің бірі. Бала дүниеге келгеннен бастап ата –ананың ықпалында болып, бағыт беруші тәрбие мектебінен нәр алады. Бала өз отбасында ата-ананың қамқорлығына, шексіз сүйіспеншілігіне бөленіп, әке мен ананың жақсылығы мен дәулетінің қызығын көріп қана қоймай, адамгершілік, әдеп-инабат тағылымдарын алуы, оларды меңгеріп іс-жүзінде қолданудың ынта мен ықылас, қайрат пен қажыр ететін жолынан өтуі тиіс. Әрбір қоғам, әрбір ата-ана өз баласының саналы, тәрбиелі және мәдениетті азамат болып өсуін қалайды. 5-6 жас кезеңі бала дамуының аса маңызды және ерекше кезеңі болып саналады, өйткені дәл осы кезеңде бала өзінің физикалық, әлеуметтік және интеллектуалдық қабілеттерін дамыта бастайды. Бұл жастағы балаларды тәрбиелеу, олардың тұлға ретінде қалыптасуына жол ашатын ең маңызды қадамдардың бірі. Сондықтан бала тәрбиесі баршаға ортақ болғандықтан 5-6 жастағы баланың даму ерекшеліктеріндегі өзгерістер қоғамның әр мүшесінің назарында болуы тиіс.

Бұл жаста балалар көптеген маңызды дағдыларды меңгере бастайды және олардың интеллектуалдық және физикалық дамуы айтарлықтай қарқынды жүреді. Балалардың физикалық белсенділігі ең жоғары деңгейге жетеді. Олар жүгіру, секіру, өрмелеу сияқты қозғалыстарды оңай орындайды, сонымен қатар ұсақ моторика қабілеті жақсарады. Баланың өз бетімен әрекет етуге икемділігі артады. Сондықтан спорттық іс-шаралар мен қозғалыс ойындары арқылы балалардың физикалық дамуын қолдау өте маңызды. Денсаулықты нығайтуға бағытталған дене жаттығулары да маңызды рөл атқарады. Гимнастика, жүзу, велосипед тебу сияқты іс-әрекеттер арқылы балалардың жалпы физикалық дайындығы артады, ал танымдық қабілеттердің қарқынды дамуы балалардың әлемді тануға деген қызығушылығын оятады. Осы уақытта балалардың есте сақтау қабілеті жақсарып, олар қоршаған орта туралы жаңа ақпаратты оңай қабылдайды. Логикалық ойлауды дамытуға бағытталған ойындар мен тапсырмалар арқылы баланың танымдық дамуын қолдау маңызды. Сондай-ақ, бұл кезеңде балаға әңгімелер айту, кітап оқу, ертегілер тыңдату арқылы оның қиялын дамытып, танымдық қабілеттерін арттыруға

болады. Балаға айналасындағы заттардың атын, түсін, қасиеттерін түсіндіру, табиғат құбылыстарын зерттеу арқылы оның ойлау қабілеті мен әлеуметтік дағдылары қарқынды түрде қалыптасады. Олар достық қарым-қатынастар орнатып, топтық ойындарда бірлесіп жұмыс істеуді үйренеді. Балалар үшін бұл кезеңде өзгенің сезімдерін түсіну, эмоцияларын білдіру және оларды басқару маңызды дағдыға айналады. Эмпатия сезімін дамыту арқылы бала айналасындағы адамдармен өзара әрекеттесуді жақсы меңгереді. Әлеуметтік дамудың бір бөлігі ретінде балалардың достарымен ойнап, ережелерді сақтауды үйренуі, әлеуметтік ойындарға қатысуы да маңызды. Бұл оларға жауапкершілік пен өзара түсіністікті сезінуге көмектеседі.[1]

Бала дамуының бұл кезеңінде қарқынды түрде тілдік дағдылары дамиды. Оның сөздік қоры күрделене түсіп, балалар күрделі сөйлемдер құрып, өз ойын толық жеткізе алады. Осы уақытта балаға кітап оқи отырып, ертегілер айтып беру арқылы оның тіл байлығын арттыруға болады. Балаға қазақтың мақал-мәтелдерін үйрету, жұмбақтар жасыру оның тілдік қабілеттерін жақсартуға ықпал етеді. Сонымен қатар, әртүрлі тілдік ойындар ойнау арқылы баланың ойлау және сөйлеу қабілетін жетілдіруге болады. Тілдік даму баланың әлеуметтік және танымдық дамуының негізі болып саналады.

Баланың жан-жақты дамуы үшін тәрбие беру процесі бірнеше негізгі бағыттарға бөлінеді. Әр бағыт баланың болашақ өмірінде маңызды рөл атқарады және оның жеке тұлғалық ерекшеліктерін дамытуға мүмкіндік береді. Бұл жастағы балалар өз бетімен әрекет етуге үйрене бастауы қажет. Киіну, тамақтану, жуыну сияқты күнделікті дағдыларды өздігінен орындай алуы- басты міндеті болып саналады. Өз бетімен әрекет ету арқылы бала өзінің тәуелсіздігін сезініп, жауапкершілікті үйренеді. Балаға ұсақ-түйек жұмыстарды тапсырған сайын оның өзіндік сана-сезімі арта түседі.

Баланы басқа балалармен қарым-қатынас жасауға, достарымен ойын ойнауға және топтық тапсырмаларды орындауға үйрету маңызды. Бұл оның әлеуметтік мінез-құлқының қалыптасуына көмектеседі. Балалар бір-бірімен ойнау, ортақ іс-шараларға қатысу арқылы өзара түсіністік пен сыйластықты үйренеді. Әлеуметтік дағдыларды дамыту баланың болашақта достарымен, әріптестерімен, қоғаммен жақсы қарым-қатынаста болуына ықпал етеді.[2]

Баланың танымдық қабілеттерін дамыту үшін оның қызығушылықтарына сай әртүрлі тапсырмалар мен ойындар ұсыну қажет. Баланы табиғат әлемімен таныстыру, жануарлар, өсімдіктер, ауа-райы туралы әңгімелер айту арқылы оның дүниетанымын кеңейтуге болады. Логикалық ойлауды дамытуға арналған ойындар мен тапсырмалар баланың ақыл-ойын жетілдіруге көмектеседі. Танымдық дамуға арналған шығармашылық тапсырмалар да баланың ой-өрісін кеңейтеді.[3]

Балалардың қиялы мен шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін оларға еркіндік беру қажет. Сурет салу, мүсіндеу, құрастыру сияқты іс-әрекеттер баланың шығармашылық қабілеттерін ашып, оның өнерге деген қызығушылығын арттырады. Сонымен қатар, музыка, би, қолөнер сияқты өнер түрлеріне қатыстыру баланың эстетикалық дамуына әсері мол.

Балаға тілдік дағдыларды дамытуда ата-аналар мен тәрбиешілер ерекше назар аударуы қажет. Кітап оқып беру, әңгімелер айту, ертегілер тыңдату арқылы баланың сөздік қорын кеңейтуге болады. Сонымен қатар, тілдік ойындар арқылы балалар өз ойларын еркін жеткізе білуге және дұрыс сөйлеу қабілетін жетілдіруге үйренеді. Баланың тілдік дағдыларын дамыту арқылы оның танымдық және әлеуметтік дағдылары да жетіле түседі. Сол себепті

қосымша білім беру мақсаттарына қол жеткізу баланың білім беру мекемесінде болған алғашқы күндерінен бастап мұғалімнің балалар белсенділігі мен бастамасының әртүрлі формаларын жүйелі және мақсатты қолдауымен ғана мүмкін болады. Әрбір берілген сабақтарда мұғалімнің педагогикалық шеберлігі, оның мәдениеті, балаларға деген сүйіспеншілігі баланың қол жеткізетін жалпы даму деңгейіне, алған дағдыларының беріктігі, құндылық көзқарастарына, адамгершілік қасиеттеріне байланысты.

Бұл ұйымдар балалардың жеке қабілеттерін ашуға, олардың танымдық және шығармашылық әлеуметін дамытуға мүмкіндік береді. Баланың мектепке дейінгі дайындық

кезеңінде қосымша білім беру мекемелерінің қызметі оның жан-жақты дамуына ықпал етеді. Балаларға оқу, жазу және математика негіздерін үйрететін арнайы бағдарламалар бар. Бұл бағдарламалар балаларды мектепке даярлап, олардың оқу процесіне бейімделуін қамтамасыз етеді.[4]

Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту мақсатында түрлі шығармашылық студиялар ұйымдастырылады. Бейнелеу өнері, мүсіндеу, музыка, би үйірмелері балалардың шығармашылық қабілеттерін ашуға көмектеседі. Шығармашылық студиялар баланың қиялын дамытып, оны шығармашылық әрекеттерге ынталандырады.

Спорттық секциялар балалардың физикалық дамуын қолдайды. Гимнастика, жүзу, футбол сияқты спорт түрлеріне қатысу арқылы балалардың денсаулығы нығайып, физикалық қабілеттері артады. Спорттық секциялар арқылы балалар тәртіп пен өзара ынтымақтастықты үйренеді.

Біздің қосымша білім беру ұйымындағы «Шамшырақ» ерте даму кешенінде әр баланың мүмкіншілігіне, қабілетіне қарай оқу мазмұнының түрлі әдістерін қолданамыз. Мысалы «Көркем әдебиет», «Айналамен таныстыру» сабақтарында түрлі, қызықты ойындар, «Суреттер сөйледі», «Суретті сәйкестендір», «Артығын тап» әдіс-тәсілдер қолданылады. Жан-жақты ой-өрістерін дамытуда сахналық қойылымдар, зерттеу жұмыстары, мақал-мәтел, жұмбақтар жаттау арқылы еркін сөйлеуге, сын-тұрғысынан ойын ашық жеткізуге, қасындағы досына құрметпен қарауға мүмкіндік алады. Тілдік сабақтар арқылы балалар ана тілін немесе шет тілдерін меңгеріп, олардың тілдік қабілеттері дамиды. Ерте жастан шет тілін үйрену баланың болашақта көп тілді меңгеруге деген қызығушылығын жоғарлатады.

Экологиялық жобалар мен сабақтар өткізіліп, балаларға табиғатты аялау және оған деген жауапкершілікті түсіндіру маңызды. Экологиялық білім беру балалардың қоршаған ортаны қорғауға деген сүйіспеншілік құндылықтарын қалыптастырып, олардың табиғатпен байланысын нығайтады.

Балаларға топпен жұмыс істеуді, бірлескен жобаларды орындауды үйретеді. Бұл оларға қоғамда дұрыс әрекет етуді, ортақ мақсаттарға жету үшін ынтымақтасуды үйренуге көмектеседі. 5-6 жасар балаларды тәрбиелеу барысында ата-аналарға ерекше жауапкершілік жүктеледі. Ата-аналар баланың дамуына көңіл бөліп, оның қызығушылықтарын қолдап отыруы аса маңызды. Әр бала ерекше тұлға, отбасы тәрбиесінде оның қабілетін байқап жан-жақты дамуына жағдай жасалуы керек. Қызығушылықтары бойынша қосымша білім беру мекемелеріне жазу арқылы оның қабілеттерін дамытып, әрбір жетістігін бағалап, мадақтап өзіне деген сенімділігін арттыру қажет. Балалар ойын арқылы жаңа білім мен дағдыларды тез меңгереді, сондықтан оқыту процесін ойынмен байланыстыру өте тиімді. [5]

Бала ата-анасының іс-әрекеттерін қайталайды, сондықтан ата-ана мәдениетті және тәрбиелі болып өзі үлгі көрсетуі керек.

Қорытынды

5-6 жас – баланың тұлғалық және танымдық дамуының ең маңызды кезеңі. Осы жастағы тәрбие оның болашақтағы табысты өмірінің негізін қалайды. Ата-аналар, тәрбиешілер және қосымша білім беру ұйымдары бірлесіп жұмыс істегенде ғана біз ең жақсы нәтижеге қол жеткізе аламыз. Қосымша білім беру ұйымдары балалардың жан-жақты дамуына ықпал етіп, олардың жеке қабілеттерін ашуға мүмкіндік бере отырып, оның толыққанды дамуына жағдай жасауы қажет.

Бұл жас кезеңінде баланың физикалық, әлеуметтік, эмоциялық және интеллектуалдық дамуы қарқынды жүреді. Осы уақытта қалыптасқан дағдылар мен қабілеттер баланың болашақтағы өмірінде маңызды рөл атқарады. Сондықтан, бала тәрбиесіне кешенді көзқарас қажет.

Физикалық даму тұрғысынан, бұл жастағы балалар үшін қозғалыс белсенділігі өте маңызды. Спорттық секциялар, қозғалмалы ойындар және түрлі физикалық жаттығулар баланың денсаулығын нығайтып, оның моторикасын дамытады. Осы арқылы бала өз денесін жақсы басқаруды үйреніп, физикалық тұрғыдан сенімді болады.

Танымдық даму тұрғысынан, балаларға әртүрлі ойындар мен тапсырмалар ұсыну арқылы олардың ойлау қабілетін, есте сақтау қабілетін және шығармашылығын дамытуға болады. Логикалық ойындар, жұмбақтар, құрастыру ойындары – бұлардың барлығы баланың интеллектуалдық дамуына оң әсер етеді.

Әлеуметтік және эмоциялық даму да осы жаста ерекше маңызды. Балалар достық қарым-қатынас орнатуды, ынтымақтастықты және эмпатияны үйренеді. Топтық ойындар, рөлдік ойындар және әлеуметтік жағдайларды модельдеу арқылы балалар қоғамда өмір сүру дағдыларын меңгереді.

Тілдік дамуға келетін болсақ, бұл жаста балалардың сөздік қоры қарқынды түрде кеңейеді. Кітап оқу, әңгімелесу, ертегілер айту – бұлардың барлығы баланың тілдік дағдыларын дамытуға көмектеседі. Сонымен қатар, бұл жаста шет тілдерін үйренуге де қолайлы кезең. Қосымша білім беру ұйымдарының рөлі осы тұста ерекше маңызды. Олар балаларға өз қызығушылықтарын анықтауға және дамытуға мүмкіндік береді. Музыка, сурет салу, би, театр өнері сияқты шығармашылық бағыттар баланың эстетикалық талғамын қалыптастырып, оның өзін-өзі көрсету қабілетін дамытады.

Ата-аналардың рөлі де аса маңызды. Олар баланың жетістіктерін мойындап, оны қолдап отыруы керек. Баламен сапалы уақыт өткізу, оның сұрақтарына жауап беру, бірге ойындар ойнау – мұның бәрі баланың дамуына оң әсер етеді.

Педагогтар мен тәрбиешілердің кәсіби шеберлігі де баланың дамуында үлкен рөл атқарады. Олар әр баланың жеке ерекшеліктерін ескеріп, оның қабілеттерін дамытуға бағытталған жеке тәсіл қолдануы маңызды.

Қорытындылай келе, 5-6 жастағы бала тәрбиесі – бұл күрделі және жауапты процесс. Бұл процесте отбасы, білім беру мекемелері және қоғам бірлесіп жұмыс істеуі керек. Тек осындай кешенді көзқарас арқылы ғана біз баланың толыққанды дамуын қамтамасыз ете аламыз, оның болашақта табысты және бақытты тұлға болуына жол аша аламыз. Әр бала – бірегей тұлға, және біздің міндетіміз – оның әлеуетін толық ашуға көмектесу.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Жұмабаев М. Педагогика. - Алматы: Рауан, 1994. - 112 б.
2. Қоянбаев Ж.Б., Қоянбаев Р.М. Педагогика. - Алматы: Эверо, 2014. - 468 б.
3. Меңжанова А.Н. Мектепке дейінгі педагогика. - Алматы: Рауан, 1992. - 184 б.
4. Сейдахметова А.С. Мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде балаларды ойын арқылы оқыту әдістемесі. - Шымкент: Әлем, 2016. - 112 б.
5. Тоқжанов М.А, Аманова Ғ.М. «Қосымша білім және тәрбие» республикалық әдістемелік журнал 2012ж

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ ЧЕРЕЗ ИГРУ

**Бесимова Зауреш Кайыровна, Абишева Динара Таргыновна,
КГКП «Дворец школьников №2» г.Караганды
Карагандинской области, педагоги дополнительного образования**

Аннотация.

Игра — это неотъемлемая часть детства, которая не только приносит радость, но и служит мощным инструментом для развития и обучения. В современных образовательных системах все больше внимания уделяется игровым методам, поскольку они позволяют детям активно участвовать в процессе обучения, делая его увлекательным и эффективным. В этой статье рассмотрим, почему обучение через игру является таким эффективным методом и как его можно применять для достижения лучших образовательных результатов.

Аннотация.

Ойын – балалық шақтың ажырамас бөлігі, ол тек қуаныш сыйлап қана қоймайды, сонымен қатар даму мен оқудың қуатты құралы қызметін атқарады. Заманауи білім беру жүйелерінде ойынға негізделген әдістерге көбірек көңіл бөлінуде, өйткені олар балалардың оқу процесіне белсенді қатысуына мүмкіндік береді, оны қызықты және тиімді етеді. Бұл мақалада біз ойын арқылы оқытудың неге соншалықты тиімді әдіс екенін және оны білім берудегі жақсы нәтижелерге жету үшін қалай пайдалануға болатынын қарастырамыз.

Ключевые слова:

Игра – ойын, обучение через игру- ойын арқылы оқыту, развитие воображения- ой-өрісін дамыту, ролевые игры – рөлдік ойындар.

Почему игра важна для обучения?

Игра — это естественный способ познания мира для детей. С самого раннего возраста они через игру начинают исследовать окружающую среду, взаимодействовать с объектами и людьми, а также получать базовые знания и навыки. У детей игра является одним из ключевых способов саморазвития. Игра часто определяется как деятельность, совершаемая ради самой себя, характеризующая средствами, а не целями (процесс важнее любой конечной точки или цели), гибкостью (объекты помещаются в новые комбинации или роли разыгрываются новыми способами) и положительными эмоциями (дети часто улыбаются, смеются и говорят, что им это нравится). Эти критерии противопоставляют игру исследованию (целенаправленному исследованию, когда ребенок больше знакомится с новой игрушкой или средой, что затем может привести к игре), работе (которая имеет определенную цель) и играм (более организованным действиям, в которых есть некоторая цель, как правило, победа в игре). С точки зрения развития игры с правилами, как правило, распространены после 6 лет, тогда как игра очень распространена у детей в возрасте от 2 до 6 лет.

Обучение через игру дает потрясающие результаты в развитии детей. У каждого ребенка – свои возможности в образовательном - воспитательном процессе. К нам приходят дети с разными стартовыми условиями. Налаживание комфортного процесса обучения приводит к эффективным результатам. Подготовительная школа – это маленькая модель мира, где есть все присущие ему элементы. Наша задача – сделать эту модель максимально безопасной и эффективной, чтобы ребенок мог получить практический опыт коммуникации. Только деятельность, которую человек выбирает самостоятельно, позволяет максимально раскрыть его потенциал, развивает ответственность и воображение, мотивирует к получению знаний, формирует социальные навыки. Это в полной мере относится и к детям. Естественная форма деятельности дошкольника – игра. Рассмотрим основные причины, по которым игра играет важную роль в процессе обучения:

1. Развитие воображения и творческого мышления: Игра стимулирует фантазию и помогает детям развивать креативные способности, что является основой для многих будущих навыков.

2. Обучение взаимодействию с окружающими: Во время совместных игр дети учатся сотрудничать, решать конфликты и следовать правилам, что развивает их социальные навыки.

3. Приобретение новых навыков и знаний: Игры позволяют детям применять новые знания на практике, что способствует их более глубокому пониманию и закреплению.

4. Исследование различных ролей и ситуаций: В ролевых играх дети примеряют на себя разные роли, что помогает им лучше понимать мир взрослых и развивать эмпатию.

5. Решение проблем и принятие решений: В процессе игры дети сталкиваются с различными задачами, которые требуют от них принятия решений и разработки стратегии, что способствует развитию критического мышления.

Преимущества обучения через игру

Обучение через игру обладает рядом преимуществ по сравнению с традиционными методами, что делает его особенно эффективным в детском возрасте. Легкая и интересная форма. Игра имеет понятный и увлекательный формат проведения. Здесь нет строгой дисциплины, и участники обладают большой свободой действий. В нашем учебном центре дети хорошо могут отдохнуть, в дошкольном возрасте игра – основная форма деятельности. В процессе игр ребенка легче обучить основным понятиям.

1. Повышенная мотивация: Игровые элементы делают процесс обучения интересным и захватывающим, что увеличивает вовлеченность детей в образовательный процесс.

2. Активное участие: В играх дети не просто пассивные слушатели, а активные участники, что улучшает их понимание и запоминание изучаемого материала.

3. Снижение стресса: В игровой форме дети легче воспринимают новый материал, не испытывая сильного давления, связанного с традиционным обучением.

4. Развитие социальных навыков: Совместные игры способствуют развитию коммуникативных навыков, учат детей работе в команде, помогают справляться с эмоциями.

5. Практическое применение знаний: Игры дают возможность моментально применять полученные знания, что способствует лучшему усвоению материала и развитию самостоятельности.

Эффективные методы обучения через игру.

Учеба – это нудно и скучно, а игра – весело и интересно! Педагоги и специалисты по работе с дошкольниками давно поняли, что воспитывать детей традиционными методами не получается. Детям быстро становится скучно, они теряют фокус внимания, устают и ничего не запоминают.

Что здесь делать? Есть ответ на вопрос – вводить в обучение игровые образовательные методики или давать знания в игре! В статье рассказывается об основных приемах по их применению в образовательной деятельности.

Существует множество методов игрового обучения, которые можно адаптировать к возрасту и интересам ребенка. Вот некоторые из самых эффективных:

1. Ролевые игры: В ролевых играх дети погружаются в различные социальные ситуации, которые позволяют им развивать эмпатию, коммуникативные навыки и лучше понимать мир взрослых. Ролевые игры – это прекрасный способ научить ребенка взаимодействовать с окружающими, разрешать конфликты и действовать в команде.

2. Настольные игры: Настольные игры способствуют развитию логического мышления, памяти и навыков планирования. Они учат детей следовать правилам и развивают стратегическое мышление. Кроме того, настольные игры – это прекрасный способ проводить время всей семьей, укрепляя семейные связи.

3. Подвижные игры: Игры на свежем воздухе или активные игры в помещении способствуют физическому развитию детей. В то же время они помогают развивать координацию, реакцию и моторные навыки. Физическая активность – это неотъемлемая часть игрового обучения, так как она помогает детям лучше запоминать и усваивать

информацию через движение.

4. Конструкторы и головоломки: Конструкторы и пазлы развивают пространственное мышление, воображение и навыки решения проблем. Такие игры помогают детям учиться работать с формами, размерами и пространством, развивая когнитивные способности.

5. Образовательные видеоигры: Видеоигры с образовательными элементами могут быть полезны для обучения различным предметам. Правильно подобранные видеоигры

помогают детям развивать память, логическое мышление и координацию

Как внедрить игровое обучение

Чтобы игровое обучение было действительно эффективным, необходимо учитывать несколько факторов:

1. Адаптация к возрасту: Игры должны соответствовать возрасту ребенка и его уровню развития. Чем младше ребенок, тем проще должны быть правила игры, а материалы — ярче и интереснее.

2. Баланс между развлечением и обучением: Игровая деятельность должна приносить не только удовольствие, но и образовательную ценность. Игры должны сочетать в себе развлекательные и обучающие элементы, чтобы удерживать внимание ребенка и стимулировать его к получению знаний.

3. Разнообразие игр: Использование различных типов игр помогает развивать у ребенка разные навыки. Например, подвижные игры способствуют физическому развитию, а логические — когнитивному.

4. Участие взрослых: Родители и учителя могут играть активную роль в игровом обучении, направляя детей и помогая им извлекать максимум пользы из игры.

5. Регулярность: Игровое обучение должно быть регулярной частью образовательного процесса, чтобы дети постоянно сталкивались с игровыми элементами и видели в них неотъемлемую часть обучения.

Примеры эффективных обучающих игр

Вот несколько примеров обучающих игр, которые можно использовать для разных целей:

1. «Математическое домино»: Эта игра помогает детям учиться считать, складывать и вычитать в увлекательной форме.

2. «Словесная цепочка»: Игра развивает словарный запас и учит детей составлять новые слова, что способствует улучшению грамматических навыков.

3. «Географическое лото»: Позволяет детям знакомиться с основами географии, изучая страны, континенты и города.

4. «Научные эксперименты»: Дети могут изучать основы науки, проводя простые эксперименты, что помогает им лучше понять окружающий мир и научные концепции.

5. «Экологический квест»: Игра обучает детей экологической грамотности и учит заботиться об окружающей среде.

Игровое обучение в организациях дополнительного образования

Организации дополнительного образования могут сыграть значительную роль в реализации игровых методик. Вот несколько способов, как можно эффективно использовать игры в образовательном процессе:

1. Тематические игровые занятия: Организация занятий, полностью построенных на игровом процессе, позволит детям усваивать сложные темы в легкой и увлекательной форме.
2. Игровые зоны: Создание игровых пространств, оборудованных различными обучающими играми, стимулирует самостоятельное обучение.
3. Игровые марафоны: Длительные игровые мероприятия, охватывающие разные образовательные темы, помогают закрепить полученные знания.
4. Мастер-классы по созданию игр: Дети могут учиться создавать собственные игры, что развивает их креативные и аналитические способности.
5. Интеграция игр в стандартные занятия: Включение игровых элементов в традиционные уроки позволяет облегчить понимание сложных концепций.
6. Игровые соревнования: Организация турниров по образовательным играм стимулирует интерес к учебе и развивает здоровую конкуренцию.
7. Семейные игровые дни: Вовлечение родителей в образовательные игры помогает укрепить семейные связи и поддерживает обучение за пределами школы.

Заключение

Обучение через игру — это эффективный метод, который позволяет детям не только получать новые знания, но и наслаждаться процессом обучения. Внедрение игр в образовательный процесс помогает детям легче усваивать информацию, развивает их креативные способности и делает обучение менее стрессовым. Игровое обучение можно успешно применять как в домашних условиях, так и в организациях дополнительного образования, создавая более эффективную образовательную среду для детей.

Каждый ребенок уникален, и игровой подход к обучению должен учитывать индивидуальные особенности. Важно пробовать различные игровые методики, чтобы найти те, которые подходят лучше всего для каждого конкретного ребенка. Организации дополнительного образования имеют прекрасную возможность внедрять игровые методики в образовательный процесс, дополняя традиционные методы обучения и делая образование более увлекательным и продуктивным для детей.

Дети быстро выполняют различные математические операции, умеют логически мыслить и выполнять творческие задания. Также им легко дается обучение в школе. Дети обладают прекрасной памятью и могут долго концентрировать внимание на выполнение поставленных задач, всегда доводят дело до логического конца и обладают высоким уровнем развития памяти, мышления, внимания. Все задания ребята выполняют с интересом и большим желанием.

Использованная литература

1. Генденштейн Л.Э., Мадышева Е.Л. «Геометрические игры для детей 5-6 лет», серия «Энциклопедия развивающих игр» - М.:Илекса, 2004.-170 с.
2. «Развивающие игры» сост. Н. Ехевич, консультант Б.П Никитин – М.: Физкультура и спорт, 1990
3. Бондаренко Т.М. «Развивающие игры. Конспекты занятий по развивающим играм Воскабовича». Практическое пособие для воспитателей и методистов ДООУ. – Воронеж: ИП Лакоценина Н.А., 2012.-190с

ҚАЗАҚТЫҢ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН БАЛАЛАРҒА ЕРТЕ ЖАСТАН ДАРЫТУ

Бекетбаева Венера Рахметоллаевна, Сағат Айбану Сағатқызы
Қарағанды облысы, Қарағанды қаласының «№2 Оқушылар сарайы»
КМҚК, қосымша білім беру педагогтері

Аңдатпа. Қазақтың ұлттық құндылықтарын балаларға ерте жастан дарыту - ұлттық бірегейлікті сақтаудың және дамытудың маңызды шарты. Мақалада отбасы, білім беру мекемелері және қоғамның бұл процестегі рөлі қарастырылады. Ұлттық құндылықтарды дамытудың негізгі бағыттары - отбасылық құндылықтар, ана тілі және салт-дәстүрлер екендігі көрсетіледі. Сонымен қатар, қосымша білім беру ұйымдарында ұлттық құндылықтарды дамытудың тиімді әдістері ұсынылады. Мақалада ұлттық құндылықтарды сақтау мен дамытудың қазіргі заман талаптарымен үйлесімді болу қажеттілігі атап өтіледі.

Аннотация. Привитие казахских национальных ценностей детям с раннего возраста является важным условием сохранения и развития национальной идентичности. В статье рассматривается роль семьи, образовательных учреждений и общества в этом процессе.

Показано, что основными направлениями развития национальных ценностей являются семейные ценности, родной язык и традиции. Кроме того, предлагаются эффективные методы развития национальных ценностей в организациях дополнительного образования.

В статье подчеркивается необходимость гармоничного сочетания сохранения и развития национальных ценностей с требованиями современности.

Кілт сөздер: ұлттық құндылықтар, отбасылық тәрбие, ана тілі, салт-дәстүр, қосымша білім беру, ұлттық бірегейлік, патриоттық тәрбие, мәдени мұра, ұрпақ сабақтастығы, рухани жаңғыру.

Ключевые слова: национальные ценности, семейное воспитание, родной язык, обычай, дополнительное образование, национальная идентичность, патриотическое воспитание, культурное наследие, родство потомков, духовное пробуждение.

Бала жүрегіне ұялатар ұлттық құндылықтар

Қазақстан – ежелден келе жатқан бай тарихы мен мәдениеті бар ел. Біздің ұлттық құндылықтарымыз – ата-бабаларымыздан мұра болып қалған асыл қазына. Осы құндылықтарды жас ұрпаққа дарыту – әрбір ата-ананың, тәрбиешінің және қоғамның міндеті. Бүгінгі мақалада біз қазақтың ұлттық құндылықтарын балаларға ерте жастан қалай дамытуға болатыны жайлы кеңінен сөз қозғаймыз.

Отбасылық құндылықтар – тәрбиенің бастауы

Қазақ халқының дүниетанымында отбасы – қоғамның іргетасы, ал отбасылық құндылықтар – баланың жеке тұлға болып қалыптасуының алтын дінгегі. Бұл құндылықтар ғасырлар бойы қалыптасып, ұрпақтан ұрпаққа жалғасып келеді. Отбасы – баланың алғашқы және ең маңызды мектебі, онда ол өмірдің негізгі сабақтарын алады. Мұнда бала алғаш рет махаббат пен қамқорлықты сезінеді, адамгершілік қағидаларын үйренеді, өзін қоршаған әлемді тануды бастайды. Осы ортада қалыптасқан құндылықтар мен көзқарастар баланың болашақ өмірінің іргетасын қалайды.

Ұрпақтар сабақтастығы мен туыстық қатынастар – қазақ отбасының ерекше белгісі. Әжелер мен аталардың даналығын құрметтеу, жеті атасын білу, туыстармен тығыз қарым-қатынас жасау – осының бәрі балаға өз тамырларын түсінуге, өзінің ұлттық бірегейлігін сезінуге көмектеседі. Отбасылық дәстүрлер, мәселен, бірге ас ішу немесе демалыс күндерін бірге өткізу – отбасы мүшелерінің арасындағы байланысты нығайтады. Мұндай дәстүрлер арқылы балалар отбасының бірлігін, бір-біріне деген қамқорлықты үйренеді. Бұл тәжірибе олардың болашақта өз отбасын құруға дайындайды.

Еңбек тәрбиесі – қазақ отбасындағы тәрбиенің маңызды бөлігі. Балаларды үй шаруасына араластыру, кішкентайынан еңбекке баулу оларды жауапкершілікке, тәртіпке үйретеді. Бұл процесте бала тек практикалық дағдыларды ғана емес, сонымен

қатар еңбектің құндылығын, оның адам өміріндегі маңыздылығын түсінеді. Құрмет пен сыйластық – отбасылық қатынастардың негізі. Үлкенге ізет, кішіге қамқорлық көрсету – бұл қасиеттер баланың болашақта қоғамда өз орнын табуына, басқа адамдармен қарым-қатынас жасауына көмектеседі. Осылайша, отбасы – ұлттық құндылықтарды, адамгершілік қағидаларын келесі ұрпаққа жеткізудің басты арнасы болып табылады [1].

Тіл – ұлт болмысының айнасы

Тіл – халықтың жан дүниесінің айнасы, оның рухани әлемінің көрінісі. Қазақ тілі – ғасырлар бойы қалыптасқан, өзінің бай сөздік қоры мен терең мағыналы құрылымымен ерекшеленетін көне тіл. Бұл тіл – біздің ата-бабаларымыздың даналығын, өмірлік тәжірибесін, дүниетанымын бойына сіңірген асыл мұра. Қазіргі жаһандану дәуірінде қазақ тілін сақтау және дамыту – әр қазақстандықтың абыройлы борышы. Ана тіліміздің мәртебесін көтеру, оның қолданыс аясын кеңейту – бүгінгі күннің басты талабы. Өйткені, тіл – тек қарым-қатынас құралы ғана емес, ол – ұлттық бірегейліктің, мәдениеттің, дәстүрдің сақтаушысы. Сондықтан да, қазақ тілін терең меңгеру – ұлттық сана-сезімді нығайтудың, өз тарихымыз бен мәдениетімізді түсінудің кілті [2].

Қазақ тілін жетік меңгерудің ең тиімді жолы – оны күнделікті өмірде белсенді қолдану. Отбасында қазақша сөйлесу, балаларға ана тілінде ертегілер оқу, ұлы ақындардың өлеңдерін жаттау – осының бәрі жас ұрпақтың тілді терең игеруіне зор ықпал етеді. Қазақтың мақал-мәтелдері, жұмбақтары, жаңылтпаштары – тілдің байлығын, оның бейнелілігін түсінуге көмектесетін таусылмас қазына. Бұл фольклорлық элементтер тек тілді үйретіп қана қоймай, ұлттық дүниетанымды қалыптастыруға да септігін тигізеді. Мысалы, «Тіл тас жарады, тас жармаса, бас жарады» деген мақал арқылы біз тілдің күшін, сөздің құдіретін түсінеміз. Ал «Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілерсің» деген мақал отбасылық тәрбиенің маңыздылығын көрсетеді. Осылайша, тіл арқылы біз ұлттық құндылықтарды, өмірлік ұстанымдарды бойымызға сіңіреміз.

Қазіргі заманғы технологиялар тіл үйренуде жаңа мүмкіндіктер ашады. Қазақ тіліндегі теледидар бағдарламалары, мультфильмдер, аудиокітаптар – бұлар тілді игерудің заманауи әрі тиімді құралдары. Интернеттегі қазақтілді ресурстар, әлеуметтік желілердегі қазақ тіліндегі контент жастардың тілге деген қызығушылығын арттырып, оны күнделікті өмірде қолдануға ынталандырады. Тілдік лагерьлерге қатысу, қазақ тілінде еркін сөйлейтін құрдастарымен араласу – тілді тәжірибеде қолдануға, оны «тірі» күйінде үйренуге мүмкіндік береді. Бұл әдістер арқылы жастар тек грамматикалық ережелерді ғана емес, тілдің нәзік қырларын, оның әуезділігін, ырғағын да сезіне алады. Осындай кешенді тәсілдерді қолдана отырып, біз қазақ тілін сақтап қана қоймай, оны заман талабына сай дамытып, жаңа биіктерге көтере аламыз. Сөйтіп, ана тіліміз – қазақ тілі келер ұрпаққа мәңгілік мұра болып қала береді.

Салт-дәстүр – ұлттық болмыстың көрінісі

Салт-дәстүр – ұлттың рухани қазынасы, оның тарихи жадының көрінісі. Қазақ халқының салт-дәстүрлері ғасырлар бойы қалыптасып, ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келеді. Бұл дәстүрлер – ұлттық болмысымыздың айнасы, біздің бірегейлігіміздің негізі. Наурыз мейрамы, Құрбан айт секілді ұлттық мерекелерді отбасымен бірге атап өту – дәстүрлерімізді сақтаудың, оларды келесі буынға жеткізудің ең табиғи жолы. Мұндай мерекелер арқылы біз өзіміздің тарихымызбен, мәдениетімізбен байланысымызды нығайтамыз.

Ұлттық ойындарымыз – салт-дәстүріміздің маңызды бөлігі. Асық ату, тоғызқұмалақ, қыз қуу сияқты ойындар – тек көңіл көтеру құралы ғана емес, сонымен қатар балаларға ұлттық мәдениетті ойын арқылы таныстырудың тамаша мүмкіндігі. Бұл ойындар арқылы балалар ептілікті, стратегиялық ойлауды үйренеді, сонымен қатар ұлттық дәстүрлерді бойына сіңіреді. Ал қолөнер – ұлттық мәдениетіміздің тағы бір маңызды аспектісі. Киіз басу, ою-өрнек салу, зергерлік өнер – бұлар балалардың шығармашылық қабілетін дамытып қана қоймай, оларға ұлттық өнеріміздің терең мағынасын ұғынуға көмектеседі [3].

Ұлттық тағамдарымыз бен киімдеріміз де – ұлттық болмысымыздың айқын көрінісі. Бауырсақ, қымыз, құрт сияқты дәстүрлі тағамдарды дайындауға балаларды қатыстыру – оларға ұлттық асханамыздың ерекшеліктерін тәжірибе жүзінде үйретудің тамаша жолы.

Ұлттық киімдер мен әшекейлердің мәнін түсіндіру арқылы біз ұлттық символдардың маңыздылығын насихаттаймыз. Домбыра тарту, қазақ биін үйрену – ұлттық өнеріміздің сұлулығын сезінуге жол ашады. Отбасылық шежіре құрастыру – балалардың өз тегіне, тарихына деген қызығушылығын арттырып, ұлттық бірегейлігін нығайтады. Осылайша, ұлттық құндылықтарымызды, тілімізді және салт-дәстүрлерімізді балаларға сіңіру арқылы біз олардың бойында шынайы патриоттық сезімді оятамыз.

Қосымша білім беру ұйымында ұлттық құндылықтарды дамыту

Қосымша білім беру ұйымдары – балалардың жан-жақты дамуына, соның ішінде ұлттық құндылықтарды терең игеруіне мүмкіндік беретін бірегей алаң. Бұл ұйымдардың ерекшелігі – олар балаларға дәстүрлі мектеп бағдарламасынан тыс білім алуға, өз қызығушылықтарын дамытуға жағдай жасайды. Ұлттық құндылықтарды дамыту үшін мұндай ұйымдарда бірқатар тиімді әдістер қолдануға болады. Ең алдымен, қазақ өнері мен мәдениеті бойынша арнайы үйірмелер ұйымдастыру – бұл бағыттағы маңызды қадам. Мәселен, домбыра үйірмесі, қолөнер студиясы, ұлттық би ансамблі сияқты секциялар балаларға ұлттық өнерді тәжірибе жүзінде игеруге, оның сұлулығы мен терең мағынасын түсінуге мүмкіндік береді.

Ұлттық құндылықтарды дамытудың тағы бір тиімді әдісі – интерактивті оқыту формаларын қолдану. Қазақ тарихы мен мәдениеті туралы викториналар мен конкурстар өткізу арқылы балалардың білімін тереңдетіп қана қоймай, олардың қызығушылығын да арттыруға болады. Мысалы, «Менің елім – Қазақстан» атты білім сайысы оқушылардың отансүйгіштік сезімін оятып, ұлттық мәдениетке деген құштарлығын күшейтеді. Ұлттық мерекелерге арналған іс-шаралар да өте маңызды. Наурыз мейрамындағы «Алтыбақан» сайысы сияқты дәстүрлі ойындар балаларды ұлттық салт-дәстүрлерге жақындатып, олардың мәнін тереңірек түсінуге көмектеседі. Сонымен қатар, Қазақстанның түрлі өңірлерінің мәдени ерекшеліктерімен таныстыратын жобалар да құнды. «Қазақстан аймақтары» жобасы арқылы балалар еліміздің әр өңірінің бірегей мәдениеті мен тарихын зерттеп, ұлтымыздың көп қырлы болмысын ұғына алады.

Қосымша білім беру ұйымдарында ұлттық құндылықтарды дамытудың тағы бір маңызды аспектісі – балаларды ұлттық мәдениеттің тірі өкілдерімен таныстыру. Ұлттық қолөнер шеберлерімен, ақын-жазушылармен, өнер қайраткерлерімен кездесулер ұйымдастыру балаларға ұлттық мәдениет өкілдерімен тікелей байланысуға, олардың тәжірибесінен үйренуге мүмкіндік береді. Бұл кездесулер балаларға ұлттық мұраның қазіргі заманда да өзектілігін түсінуге көмектеседі. Қазақ тілінде шығармашылық байқаулар өткізу де өте маңызды. Мәселен, «Ана тілім – айбыным» атты өлең оқу сайысы балалардың ана тіліне деген сүйіспеншілігін арттырып, олардың тілдік дағдыларын жетілдіреді. Мұндай байқаулар арқылы балалар қазақ тілінің байлығын, оның көркемдік құдіретін сезіне алады. Осындай әртүрлі іс-шаралар арқылы қосымша білім беру ұйымдары балалардың ұлттық құндылықтарды терең түсініп, оларды күнделікті өмірде қолдануына, сөйтіп, шынайы патриот болып өсуіне үлкен үлес қоса алады.

Қорытынды

Қазақтың ұлттық құндылықтарын балаларға ерте жастан дамыту – ұзақ және жауапты процесс. Бұл тек отбасының ғана емес, бүкіл қоғамның міндеті. Балабақшадан бастап, мектеп, қосымша білім беру ұйымдары, жоғары оқу орындары – барлығы осы істе бір жағадан бас, бір жеңнен қол шығарып жұмыс істеуі қажет. Ұлттық құндылықтарды дамыту – бұл тек дәстүрлерді сақтау ғана емес, сонымен қатар оларды қазіргі заманға сай етіп бейімдеу де. Біз балаларымызға ұлттық құндылықтарымыздың маңыздылығын түсіндіре отырып, оларды жаһандық азамат болуға да дайындауымыз керек. Тек осылай ғана біз ұлттық құндылықтарымызды сақтап, келер ұрпаққа аманат ете аламыз. Ұлттық құндылықтарын білетін, құрметтейтін және дамытатын ұрпақ қана еліміздің жарқын болашағының кепілі бола алады. Бұл – ұлт ретінде сақталып қалуымыздың, әлемдік аренада өз орнымызды табуымыздың кілті. Ұлттық тілді, салт-дәстүрді, өнерді білу және құрметтеу – бұл ұлттық бірегейлікті сақтаудың негізі. Алайда, бұл білім мен құрмет қазіргі заманғы технологиялар мен инновацияларды игерумен қатар жүруі қажет. Осылайша ғана біз бәсекеге қабілетті, бірақ өз тамырларын ұмытпаған ұрпақ тәрбиелей аламыз [4].

Қазақтың ұлттық құндылықтарын жас ұрпаққа сіңіру – ұзақ мерзімді әрі жауапкершілігі зор міндет. Бұл тек жеке отбасылардың ғана емес, бүкіл қоғамның алдында тұрған маңызды мақсат. Балабақшадан бастап, мектеп, қосымша білім беру ұйымдары, жоғары оқу орындары – бәрі де осы ұлы істе бір мақсатқа жұмылып, үйлесімді әрекет етуі қажет. Ұлттық құндылықтарды дамыту дегеніміз – тек ескі дәстүрлерді сақтап қалу ғана емес, сонымен қатар оларды қазіргі заманның талаптарына сай етіп қайта түлету. Бұл – өткен мен болашақтың арасындағы алтын көпір іспетті. Біз балаларымызға ұлттық құндылықтарымыздың маңыздылығын ұғындыра отырып, оларды әлемдік азамат болуға да дайындауымыз керек. Осылайша, біз ұлттық болмысын жоғалтпаған, бірақ сонымен бірге жаһандық үдерістерге бейім ұрпақ тәрбиелей аламыз.

Ұлттық құндылықтарды сақтау мен дамыту – бұл ұлт ретінде өмір сүруіміздің, әлемдік аренада өз орнымызды табуымыздың кепілі. Ана тілімізді құрметтеу, салт-дәстүрімізді ұстану, ұлттық өнерімізді дәріптеу – осының бәрі ұлттық бірегейлігімізді сақтаудың түп қазығы. Алайда, бұл құндылықтарды бойына сіңірген ұрпақ қазіргі заманғы технологиялар мен инновацияларды да еркін меңгеруі тиіс. Тек осылай ғана біз бәсекеге қабілетті, бірақ өз тамырларын ұмытпаған, рухани жағынан бай ұрпақ қалыптастыра аламыз. Бұл ұрпақ – қазақ елінің жарқын болашағының кепілі, ұлттық мұраны сақтаушы әрі дамытушы. Олар ғана ғасырлар бойы қалыптасқан құндылықтарымызды келер ұрпаққа аманат ете алады [5].

Қорыта айтқанда, ұлттық құндылықтарды дамыту – бұл үздіксіз және көп қырлы процесс. Ол үнемі жаңарып, заман талабына сай бейімделіп отыруы керек. Бұл – отбасы мен білім беру мекемелерінің ғана емес, бүкіл қоғамның ортақ міндеті. Әрбір қазақстандық азамат осы істе өз үлесін қосуы маңызды. Біз ұлттық құндылықтарымызды сақтай отырып, оларды жаңа заманға сай етіп дамытуымыз керек. Бұл – біздің ұлттық кодымызды сақтап қалудың, әлемдік өркениетке өз үлесімізді қосудың бірден-бір жолы. Тек осылай ғана біз өзіндік болмысымызды жоғалтпай, әлемдік қауымдастықтың толыққанды мүшесі бола аламыз. Ұлттық құндылықтарымызды білетін, құрметтейтін және дамытатын ұрпақ қана еліміздің тәуелсіздігін нығайтып, оны жаңа биіктерге жеткізе алады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Назарбаев Н.Ә. «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» бағдарламалық мақаласы // Егемен Қазақстан. - 2017. - 12 сәуір.
2. Қалиев С. Қазақ этнопедагогикасының теориялық негіздері мен тарихы. - Алматы: РПИК, 2003. - 280 б.
3. Жарықбаев Қ., Қалиев С. Қазақ тәлім-тәрбиесі. - Алматы: Санат, 1995. - 352 б.
4. Ұзақбаева С. Балаларға ұлттық тәрбие берудің педагогикалық негіздері. - Алматы: Білім, 2010. - 304 б.
5. Әбенбаев С. Тәрбие теориясы мен әдістемесі. - Алматы: Дарын, 2004. - 312 б.

ЕРТЕГІ ТЫҢДАУ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫ МАЗМҰНЫН АЙТУҒА ЖӘНЕ СУРЕТКЕ ҚАРАП ӘНГІМЕЛЕУГЕ ДАҒДЫЛАНДЫРУ

Каюпова Кымбат Наурзбаевна, Дюсембекова Асем Елеуовна
Қарағанды облысы Қарағанды қаласы «№2 Оқушылар сарайы» КМҚК,
қосымша білім беру педагогтері

Аңдатпа. Бұл мақалада ертегі тыңдау арқылы мектепке дейінгі білім беру ұйымындарында оқыған балаларды шығарма мазмұнын әңгімелеуге және таныс ертегіні суреттерге қарап айтып беруге дағдыландырудың маңыздылығы қарастырылады. Ертегілер арқылы балалардың тілдік дағдыларын, ойлау қабілетін және шығармашылық мүмкіндіктерін дамыту жолдары ұсынылады. Мақалада ертегілерді тыңдау және суреттер бойынша әңгімелеу әдістері көрсетіліп, балалардың сөйлеу мәдениетін дамытуда ертегінің ықпалы талқыланады.

Тірек сөздер: ертегі тыңдау, мектеп алды топ, шығармашылық ойлау, әңгімелеу дағдылары, сурет арқылы баяндау, тіл дамыту, сөйлеу қабілеті.

Аннотация. В данной статье рассматривается важность привития детям, обучающимся в дошкольных образовательных учреждениях путем прослушивания сказки, умения рассказывать содержание произведения и рассказывать знакомую сказку, глядя на картинки. Через сказки предлагаются пути развития языковых навыков, мышления и творческих возможностей детей. В статье демонстрируются приемы слушания сказок и рассказывания по картинкам, обсуждается влияние сказки на развитие речевой культуры детей.

Ключевые слова: прослушивание сказки, предшкольная группа, творческое мышление, навыки рассказывания историй, повествование через рисунок, развитие языка, речевые способности.

Мектепке дейінгі білім беру ұйымындарында оқыған балалардың тілін дамыту мен шығармашылық қабілеттерін жетілдіруде ертегілердің рөлі ерекше. Ертегілер балалардың ой-өрісін кеңейтумен қатар, олардың сөйлеу мәдениетін қалыптастырады. Балалар ертегі тыңдау барысында жаңа сөздерді меңгеріп, сөйлем құрау дағдыларын дамытады. Ертегі кейіпкерлерінің іс-әрекеттерін бақылау арқылы балалар оқиғаның ретін түсініп, оны өз сөзімен жеткізе бастайды. Бұл, бір жағынан, олардың тіл байлығын арттырады, екінші жағынан, логикалық ойлауға көмектеседі.

Ертегі тыңдау тек қана тілдік дағдыларды емес, сонымен қатар балалардың қиялын да жетілдіреді. Ертегі әлемі шынайы өмірден алшақ болғанымен, балаларға шындықты түсінуге және оны қиял арқылы қайта өңдеуге мүмкіндік береді. Бұл шығармашылық ойлауға баулудың бір тиімді тәсілі. Ойдан шығарылған оқиғалар мен кейіпкерлер арқылы бала өзін еркін сезінеді, сол арқылы ойлау қабілетін жетілдіреді. Ертегілердің бай мазмұны, түрлі-түсті сипаттамалары және кейіпкерлердің саналуандығы балаларға қиял әлеміне саяхат жасауға жол ашады. Бұл процестер олардың тұлғалық дамуына да ықпал етеді.

Ертегі тыңдау – мектепке білім беру ұйымындарында оқыған балалар үшін ерекше қызықты әрі маңызды процесс. Балалар ертегі кейіпкерлерімен танысу арқылы шығарманың мазмұнын түсініп, оны есте сақтайды. Кейіпкерлердің есімдері мен олардың сипаттамалары баланың жадында қалуы үшін ертегіні тыңдағаннан кейін, оларға кейіпкерлер туралы сұрақтар қою арқылы әңгімелесу тиімді әдіс болып табылады. Бұл әдіс балаларды ертегі мазмұнын тереңірек түсінуге, әрі оны есте сақтауға үйретеді. Әсіресе, балалардың әңгімелеу қабілеттерін дамыту үшін кейіпкерлердің іс-әрекеттерін талқылау маңызды. Мысалы, әрбір кейіпкердің мінез-құлқы, оның оқиғадағы рөлі мен шешімдері баланың түсінігінде қалыптасуы тиіс.

Ертегі тыңдау барысында балалардың қызығушылығын арттыру үшін мұғалімнің әдіс-тәсілдері шешуші рөл атқарады. Ертегіні мәнерлеп оқу, әрбір кейіпкердің дауысын әртүрлі дыбыспен беру және эмоцияны жеткізу арқылы балалардың назарын аударуға болады. Бұл тәсілдер арқылы балалар ертегіні тек тыңдап қана қоймай, оның мазмұнын

тереңірек түсінеді. Сондай-ақ ертегіден кейінгі балалармен кері байланыс олардың ертегіге деген қызығушылығын күшейтеді. Балалардан ертегі туралы өз ойларын сұрау, олардың не түсінгенін білу арқылы шығарманың мазмұнын тағы бір рет бекітуге болады. Мысалы, әр бала өзіне ұнаған кейіпкер туралы немесе ертегіде болған оқиға туралы әңгімелеп береді. Осы арқылы олар өз ойын жеткізу дағдыларын дамытады.

Ертегінің мазмұнын талқылау барысында оқиға желісін анықтап, кейіпкерлердің іс-әрекеттерін талдау балалардың логикалық ойлау қабілеттерін жетілдіреді. Мұғалім ертегіні оқып болған соң, оқиға желісін ретімен түсіндіріп беру үшін балалардан сұрақтар қояды. Мысалы, «Кейіпкерлер не істеді?», «Олар неліктен осылай әрекет етті?» деген сұрақтар балаларды ертегіні талдап, оның мәнін түсінуге жетелейді. Әр оқиға желісінің ретін анықтау арқылы бала оқиғаның қисынын түсініп, өзіне қажет мәліметтерді қорытындылайды. Бұл әдіс балалардың есте сақтау қабілетін ғана емес, сонымен бірге оқиғаны реттілікпен әңгімелеу қабілетін де дамытады [1].

Ертегі тыңдаған кезде балаларға оның эмоционалдық мазмұнын жеткізу өте маңызды. Ертегідегі кейіпкерлердің сезімдерін түсіндіру, олардың әрекеттерінің себебін анықтау арқылы балалар оқиғаны тереңірек түсінеді. Мысалы, кейіпкердің қуану, қорқу немесе таңдану сәттері балаларға әсер етеді. Сол арқылы балалар эмоцияны қабылдап, кейіпкерлердің мінезін, іс-әрекеттерін түсінуге тырысады.

Мектепке дейінгі білім беру ұйымындарында оқыған балалардың қиялы мен сөйлеу дағдыларын дамытуда таныс ертегілерді суреттерге қарап баяндау маңызды орын алады.

Сурет – балаға көрнекі түрде ақпаратты жеткізу құралы. Балалар көргенін тез қабылдап, оны өз ойымен байланыстыруға бейім келеді. Суреттерді пайдалана отырып, бала ертегінің оқиғаларын жақсы түсініп, мазмұнын өз сөзімен әңгімелей алады. Бұл техника балаларға әңгімені жүйелі түрде жеткізуге, оқиғалардың ретін сақтауға көмектеседі.

Сурет арқылы оқиғаны түсіндіру әдісі баланың визуалды қабылдауын жетілдіреді және шығарманың негізгі элементтерін түсінуге жағдай жасайды. Ертегі тыңдап қана қоймай, оны суретке қарап баяндау балаға оқиға желісін көрнекі түрде елестетуге мүмкіндік береді. Әрбір сурет шығарманың белгілі бір сәтін көрсетеді, ал бала сол көрініске қарап оқиғаны өз сөзімен жеткізеді. Мысалы, белгілі бір кейіпкердің әрекетін сипаттау кезінде бала суретке қарап, оқиғаны неғұрлым тереңірек түсініп, оның дамуына назар аударады. Бұл әдіс балалардың әңгімелеу шеберлігін ғана емес, сонымен қатар логикалық ойлау қабілетін де дамытады [2].

Ертегіні суреттер арқылы баяндау – балалардың шығарманың құрылымын түсінуіне септігін тигізетін тиімді әдіс. Суреттер әрбір оқиғаның басты сәттерін көрсетуге көмектеседі, бұл балаларға ертегінің ретін сақтау арқылы оны өз сөздерімен айтып беруіне мүмкіндік береді. Оқиғадағы кейіпкерлердің қандай іс-әрекеттер жасағанын, не себепті солай болғанын талқылау арқылы балалар шығарманың логикасын түсініп, оқиғаның басы, ортасы және соңы деген бөліктерін ажыратуды үйренеді. Мұғалім осы әдіс арқылы балалардың қателіктерін түзеп, дұрыс баяндау тәсілдерін меңгеруге көмектеседі.

Сюжет желісін суреттерге қарап әңгімелеу – балалардың есте сақтау қабілетін және сөйлеу мәдениетін дамытуға арналған құрал. Сюжет желісі суреттерде көрініс тапқан кезде, балалар әрбір кезеңді суреттер арқылы оңай есте сақтай алады. Мысалы, ертегідегі басты оқиғаларды ретімен суреттерге қарап айтып беру арқылы балалар оқиғаны тереңірек түсініп, оны есте сақтауға бейімделеді. Сонымен қатар, мұндай әдіс балаларға өз ойларын еркін жеткізуге, шығарманың басты идеясын түсіндіруге және кейіпкерлердің іс-әрекеттерін бағалауға мүмкіндік береді [3].

Сурет арқылы әңгімелеу балаларға шығарманың мәнін тереңірек түсінуге көмектесіп қана қоймай, олардың сөйлеу мәдениетін, қиялын және тіл байлығын дамытады. Әңгімелеу барысында бала шығарманың ішкі мәніне үңіліп, оқиғаларды логикалық ретімен баяндауға дағдыланады. Осы әдіс арқылы бала оқиғаларды көз алдына елестетіп, оларды әңгімелеу барысында ертегінің негізгі идеясын өз сөзімен жеткізуге тырысады.

Ертегілер балалардың сөйлеу дағдыларын дамытуда ерекше рөл атқарады. Ертегі тыңдау және оны қайталап айту арқылы балалардың сөздік қоры байып, ойлау қабілеттері

жетіледі. Әрбір ертегінің мазмұны, кейіпкерлері және олардың іс-әрекеттері балалардың тіл байлығын арттыруға септігін тигізеді. Мәселен, балалар ертегі тыңдаған кезде жаңа сөздерді үйреніп қана қоймай, сол сөздерді дұрыс қолдануды да меңгереді. Әрбір ертегінің көркем тілі, теңеулер мен сипаттамалары балалардың сөздік қорын молайтып, оларды тілдің байлығы мен әсемдігін түсінуге жетелейді.

Сонымен қатар, ертегілер балалардың әңгімелеу қабілеттерін дамытуда маңызды құрал болып табылады. Балалар ертегіні тыңдағаннан кейін оны өз сөзімен айтып беруге талпынады, бұл олардың диалогтар мен монологтарды дұрыс құрастыруға дағдыландырады. Әңгімелеу барысында бала әр кейіпкердің рөлін сезініп, олардың әрекеттерін логикалық түрде баяндауға тырысады. Мысалы, ертегі кейіпкерлерінің диалогтарын қайталап айту, олардың сөздерін мәнерлеп жеткізу арқылы бала кейіпкерлердің мінез-құлқын, олардың сөйлеу мәнерін түсінеді. Бұл балалардың коммуникативтік қабілеттерін арттырып, дұрыс сөйлеуге, ойларын еркін жеткізуге көмектеседі.

Ертегілер арқылы балаларға шығармашылық еркіндік беру – олардың қиялын дамытуға үлкен мүмкіндік. Балалар ертегіні тыңдап, оның мазмұнын өздері түсінгендей етіп баяндағанда, олардың шығармашылық әлеуеті арта түседі. Мұндай жағдайда балалар ертегіні тек тыңдап қана қоймай, оны өз тілімен айтып беруге тырысады. Әр бала ертегіні өз қиялына сәйкес өзгертіп, оқиғаның барысын немесе кейіпкерлердің іс-әрекеттерін жаңаша түсіндіреді. Бұл әдіс балаларға еркіндік беріп, олардың шығармашылық ойлауын ынталандырады. Сонымен қатар, мұндай тәсіл арқылы балалар ертегіге өз көзқарасын білдіре алады, бұл олардың өзіндік пікірін қалыптастырады.

Ертегілер балалардың сөйлеу дағдыларын дамытумен қатар, олардың шығармашылық қабілеттерін ашуға да жағдай жасайды. Әңгімелеу, диалог құру, өз ойларын жеткізу барысында балалар тілдік дағдыларын дамытып қана қоймай, өз ойын еркін әрі жүйелі түрде жеткізуге үйренеді. Ертегіні өз тілімен айтып беру, оны түрлендіріп әңгімелеу балалардың қиялын дамытып, олардың тілдік қорын байытады. Ертегілерді оқу және әңгімелеу арқылы балалар бір-бірімен қарым-қатынас жасауды, өз ойын еркін жеткізуді, шешендік өнердің алғашқы қадамдарын меңгереді [4].

Ертегі тыңдау мен суреттерге қарап баяндау мектеп дейінгі білім беру ұйымындарында оқыған балалардың тіл және сөйлеу қабілеттерін дамытуда айтарлықтай әсер етеді. Бұл әдістер балалардың сөздік қорын байытып, сөйлеу дағдыларын жетілдірумен қатар, олардың қиялы мен шығармашылық ойлауын дамытады. Ертегілердің мазмұнын тыңдап, сурет арқылы түсіну барысында бала тек оқиға желісін меңгеріп қана қоймай, оны өз сөзімен әңгімелеуді де үйренеді. Мұндай тәжірибе балаларға өз ойларын жүйелі түрде жеткізуге, оқиғаларды логикалық ретпен баяндауға, сөйлемдерді дұрыс құрастыруға және жаңа сөздерді қолдануға мүмкіндік береді.

Мұғалімнің рөлі бұл процесте өте маңызды. Ол ертегілерді балаларға дұрыс жеткізу арқылы олардың шығармашылық дамуын қолдап, ойлау қабілеттерін ынталандырады. Ертегіні мәнерлеп оқу, кейіпкерлердің дауысын әртүрлі дыбыстау, эмоцияны жеткізу балалардың ертегіге деген қызығушылығын арттырады және оқиғаны тереңірек түсінуге көмектеседі. Мұғалім балаларға сұрақтар қою, пікірталас ұйымдастыру арқылы ертегінің мазмұнын талдап, оны балалардың санасына бекітуге көмектеседі. Әрбір баланың ертегіні өзінше түсініп, оны өз ойымен жеткізуіне қолдау көрсету олардың өзіндік пікір қалыптастыруына және сөйлеу мәдениетін жетілдіруге ықпал етеді [5].

Ертегілерді күнделікті оқу процесіне енгізу балаларға көптеген пайда әкеледі. Біріншіден, ертегі тыңдау мен әңгімелеу балалардың оқу процесіне деген қызығушылығын арттырады. Балалар күн сайын жаңа ертегі тыңдап, оны өз тілімен баяндауға талпынған сайын олардың тілдік дағдылары, ойлау қабілеттері мен қиялы үздіксіз дамиды. Екіншіден, ертегілер балаларға қоғамда өз ойын еркін жеткізуге, өз көзқарасын білдіруге көмектеседі. Мұндай тәжірибе балаларды болашақта әлеуметтік қарым-қатынастарда, мектепте және өмірде өзін сенімді сезінуге үйретеді.

Сонымен қатар, ертегілерді күнделікті оқу процесіне енгізу балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға оң әсерін тигізеді. Балалар ертегі тыңдап қана қоймай, оны өздігінен әңгімелеп, кейіпкерлердің әрекеттерін түсіндіру арқылы шығармашылық ойлауға үйренеді. Олардың қиялы шарықтап, оқиғаларды өздерінше

өзгертіп, жаңа идеялармен бөліседі. Бұл балалардың ойлау қабілеттерінің еркіндігін дамытып, олардың өмірлік дағдыларының қалыптасуына жағдай жасайды.

Қорытындылай келе, ертегі тыңдау мен суреттерге қарап баяндау әдістерін мектеп алды білім беру жүйесіне енгізу балалардың тіл және сөйлеу қабілеттерін дамытудың маңызды құралы болып табылады. Мұғалімдер ертегі арқылы балалардың шығармашылық дамуын қолдап, олардың ой-өрісін кеңейтуге ықпал ете алады. Ертегілерді күнделікті оқу процесінде пайдалану балалардың тілдік және сөйлеу дағдыларын дамытумен қатар, олардың жалпы шығармашылық қабілеттерінің қалыптасуына үлкен үлес қосады.

Пайдаланылған әдебиет тізімі

1. Сарқытбаев, Ә. Мектеп алды білім беру жүйесінде балалардың сөйлеу қабілеттерін дамыту / Ә. Сарқытбаев. – Алматы: Білім баспасы, 2017. – 180 б.
2. Қасымбекова, А. Ертегі арқылы балалардың тілдік дағдыларын қалыптастыру әдістемесі / А. Қасымбекова. – Астана: Фолиант, 2018. – 200 б.
3. Омарова, З. Мектепке дейінгі жастағы балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту жолдары / З. Омарова. – Шымкент: Астана баспасы, 2019. – 220 б.
4. Әлменова, М. Балалардың ертегі тыңдау дағдыларын жетілдіру әдістері / М. Әлменова. – Қарағанды: Болашақ баспасы, 2020. – 160 б.
5. Әлімқұлова, С. Көркем әдебиет арқылы мектеп алды білім беру жүйесінде балалардың сөйлеу мәдениетін дамыту / С. Әлімқұлова. – Ақтөбе: Жазушы, 2021. – 140 б.

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ – ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ЗИЯТКЕРЛІК РЕСУРСЫ РЕТІНДЕ

Алькеева О.Р., Мұқыжан Г.Б.

**Қарағанды облысы Қарағанды қаласының «№2 оқушылар сарайы»
КММ, қосымша білім беру педагогтері**

Қосымша білім беру - бұл баланың жеке басының қабілеттерін ерте анықтауға және жан-жақты дамытуға ықпал ететін, олардың көрінуіне және одан әрі жетілдіруге көмектесетін үйірмелердің жұмысы арқылы жүзеге асырылады.

Мектепке дейінгі қосымша білім беру мектеп жасына дейінгі баланың танымдық белсенділігін дамыту жүйесінің ажырамас бөлігі ретінде баланың физикалық, адамгершілік, интеллектуалдық және жеке дамуын қамтамасыз етуге мүмкіндік туғызуы керек. Қосымша мектепке дейінгі білім беру мекемелері баланың ерте даму орталықтары болып табылады.

Дополнительное образование осуществляется посредством работы кружков, что способствует раннему выявлению и всестороннему развитию способностей личности ребенка, помогает их проявиться и в дальнейшем совершенствоваться.

Дополнительное дошкольное образование как неотъемлемая часть системы развития познавательной деятельности ребенка дошкольного возраста должно создавать возможность обеспечить физическое, нравственное, интеллектуальное и личностное развитие ребенка. Дополнительные дошкольные образовательные учреждения являются центрами раннего развития детей.

Ерте дамыту, әдіс – тәсілдер, дамытушы ойындар.

Раннее развитие, методы – приемы, развивающие игры.

Бүгінгі таңда қосымша білім беру мекемелері түрлі білім беру қызметтерін көрсетеді. Мұндай қызметтерді таңдау, ең алдымен, баланың ата-анасының талаптарымен немесе мектеп жасына дейінгі балаларға арналған қосымша білім беру бағдарламаларымен анықталады. Мектеп жасына дейінгі балаларға қосымша білім беруді тек тәрбиешілер ғана емес, сонымен қатар өздерінің авторлық бағдарламалары бойынша жұмыс

істейтін мамандар да бере алады: музыкалық, көркемдік, эстетикалық, адамгершілік, психологиялық және т.б. Қазіргі жағдайда қосымша білім берудің рөлін қарастыра отырып, ғалымдар оның әртүрлі басым мақсаттарын анықтайды.

Қосымша білім беру әр баланың жеке басының дамуына оның танымдық белсенділігіне үлкен қолайлылық туғызу керек. Бұл мәдени кеңістіктің кеңеюіне, жеке тұлғаның өзін-өзі жүзеге асыруына ықпал етеді, оның шығармашылық дамуын ынталандырады. Қосымша білім балаға дайын жағдайларды ұсынбайды. Баланың өмірінде оқумен қатар ойын басты орын алады. Ойынның сипаты өзгереді. Жылжымалы рөлдік, дидактикалық - дамытушы ойындардың маңызы артып келеді. Бұл жастағы бала қазірдің өзінде ойыннан ерекшеленеді. Осыған байланысты балалардың қосымша (мектептен тыс) білім алуына дербестік бере отырып, оны белсенді қызметке қосу қажет. Балалардың іс әрекетін уақытылы және жүйелі бағалау, олардың қабілеттерін дамытуға бағытталған іс-шараларға қатысу оң нәтиже береді.

Баланы ойын әрекеті арқылы белсенді түрде дамытуға болады. Өйткені, шығармашылық іс-әрекет процесінде бала өз қабілеттерін жетілдіреді. Қосымша білім беру жүйесіндегі сабақтарда білім алушылар жақсы практикалық және теориялық білім алады. Алынған ақпарат пен практикалық тәжірибені балалар болашақта мектепте оқу процесінде пайдалана алады.

Қосымша білім беру тұтастай іс-тәжірибеге бағытталған. №2 оқушылар сарайында бүгінгі таңда «Шамшырақ» ерте дамыту кешені жұмыс атқаруда. Бұл кешенде 20 топта 200-ге жуық бала қосымша біліммен қамтамасыз етіліп отыр. Кешеннің басты мақсаты мектеп жасына дейінгі балаларды ерте әлеуметтендіру, ортаға бейімдеу болып табылады. Кешенде сауат ашу, тілашар, санамақ, көркем әдебиет, көркем жазу, дамытушы ойындар пәндері сабақ кестелері арқылы жүргізіліп, балалардың ортаға бейімделуіне, ерте жастан әлеуметтенуіне жұмыс жасауда. Кешен педагогтары арнайы бағдарламалар құрастырып, бекітуге ұсынуда.

Баланы ерте жастан дамытудың қандай әдістері бар? Әртүрлі жастағы балалар үшін қолайлы көптеген ерте дамыту әдістері бар. Олардың ең біріншісі балалар массажы деп санауға болады. Бұл нәрестелерге өздерінің сезімдерін түсінуге, денелерін зерттеуге және физикалық дамуға көмектеседі. Ақыл-ой қабілеттерін, сенсорлық және басқа дағдыларды дамыту үшін келесі әдістерді қолдануға болады: Мария Монтессори әдісі. Оның ұраны: «Маған мұны өзім жасауға көмектес». Бұл педагогикалық жүйеде ересектердің (ата-аналардың немесе мұғалімдердің) міндеті баланы бақылауға және дер кезінде көмек көрсетуге дейін төмендейді. Сонымен бірге нәресте әлемді өз бетімен таниды. Монтессори жүйесіндегі сабақтар үшін арнайы дидактикалық материалдар қолданылады. Мысалы, бетінің құрылымы әртүрлі ойыншықтарды алуға болады. Бұл жайлы жазушы Сильви Д'Эсклебе өзінің Монтессори кітабында түсіндіреді.

Глен Доман әдісі. Жүйе туғаннан төрт жасқа дейінгі балаларды визуализациялау мен физикалық ынталандыруға негізделген. Бұл әдісті қолданатын сабақтарда сөздер мен белгілер жазылған арнайы карточкалар қолданылады. Олар мидың әртүрлі бөліктерін ынталандыруға және интеллектуалды дамуда жақсы нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді. Техника ересектер мен балалардан титаникалық күш-жігерді қажет етеді. Сонымен бірге оның ойындарға немесе әлемді тәуелсіз зерттеуге уақыты қалмайды.

Николай Зайцевтің әдістемесі. Академик арнайы математикалық кестелер мен буындары бар ойын текшелерін әзірледі. Мұндай дидактикалық материал балаңызға санауды және оқуды жылдам үйретуге мүмкіндік береді. Сабақ ойын түрінде өтеді, балалар белсенді қимылдап, ән айтады. Бұл көру және есту жадының, сонымен қатар шығармашылық қабілеттердің дамуына ықпал етеді.

Баланың жеке басын қалыптастыруда оның тәрбиесі маңызды рөл атқарады. Ерте жастан бастап баланың эстетикалық талғамын дамыту маңызды және қажет іс әрекет болып анықталады, адамгершілік қасиеттерді, қарым-қатынас жасау және қоршаған әлемге белгілі бір көзқарасты қалыптастыру қабілетін тәрбиелеу, ортаға ерте жастан әлеуметтендіру жұмыстары аса маңызды жүйе. Ол үшін бала мен ересек адамның ынтымақтастығы қажет, бірақ белгілі бір кезеңде бала жағдайды өз бетінше бағалай

алмауы мүмкін. Осы мәселеге қарамастан, достық, мұғалім мен оқушының бірлескен жұмысы, мұғалімнің баланы жеке тұлға ретінде түсіне алуы, баланың әлеуметтенуі, дамуының қозғаушы күші.

Қосымша білім берудің тәрбиелік әсері өте зор. Қызығушылығы бойынша әртүрлі үйірмелерге қатысу әр балаға өзінің табиғи бейімділігіне сәйкес келетін, шығармашылық қызметте сәттілікке жететін және осы негізде өзін-өзі бағалауды арттыруға, өзін-өзі көрсетуге, ата-аналардың, жақын ортаның алдында өз мәртебесін арттыруға мүмкіндік береді.

Баланың ерте дамуына не кедергі келтіруі мүмкін? Егер бала қорықса немесе ыңғайсыздық сезінсе, әдістердің ешқайсысы қажетті нәтиже бермейді. Қорқыныштан басқа, ерте даму нашар әсер етеді, егер:

- нақты күнделікті тәртіп және оқу кезеңінің нақты шекаралары болмаса; анадан балаға көңіл бөлінбейді (көтермейді, сөйлемейді);
- анамның көңіл-күйі нашар немесе алыс;
- ересектер жанжал және жанжал;
- бала жиі сынға ұшырайды немесе ұрысады;
- балаға күтім жасайтын ересектер жиі ауысып отырады.

Ерте даму үшін баланың дене белсенділігін қамтамасыз ететін, арнайы ойыншықтардың, оқуға арналған қызықты объектілердің және шығармашылық үшін материалдардың болуын қамтамасыз ететін тиісті ортаны құру қажет.

Педагогикалық тұрғыдан қарағанда шығармашылық процесс бастапқыда адамның жеке басын дамытады, байытады, оның талантын, рухани әлеуетін ашады. Шығармашылық іс-әрекеттің дұрыс ұйымдастырылған кеңістігі жеке тұлғаның мәдениетін, сұлулықты көру және түсіну қабілетін, шығармашылық процесінде жанашырлықты қалыптастырады.

Ең бастысы, қосымша білім беру жағдайында балалар өздерінің шығармашылық әлеуетін, қазіргі қоғамға бейімделу дағдыларын дамыта алады және бос уақыттарын толыққанды ұйымдастыруға мүмкіндік алады.

Әдебиет:

1. Ладывир С.О. Воспитываем исследователей и мудрых мыслителей, Дошкольное воспитание, 2009 г.
2. Мухина В.С. Психология дошкольника, М., Просвещение, 2009 г.